
**Ifjúságkutatás 2013
Szekszárd**

A kutatási beszámolót írta: Macher Judit és Turzó-Németh A. Violetta

A kutatásra Szekszárd Megyei Jogú Város Önkormányzatának megbízásából került sor. A program megvalósítója az Echo Innovációs Műhely volt. Projekt azonosító: ECHO 249/2013

A kutatásban való együttműködésért az alábbiaknak szeretnénk köszönetet mondani:

**Szekszárd Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala
Szekszárdi Garay János Gimnázium
Szekszárdi Garay János Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola és Pedagógiai
Intézmény
Szekszárdi I. Béla Gimnázium, Kollégium és Általános Iskola
Pécsi tudományegyetem IGY Gyakorlóiskola
Szent József Iskolaközpont
Szekszárdi Kolping Iskola
VM Dunántúli Agrár- Szakképző Központ, Csapó Dániel Középiskola, Mezőgazdasági
Szakképző Iskola és Gimnázium
Tolna Megyei Szent László Szakképző Iskola
Tolna Megyei Szent László Szakképző Iskola és Kollégium (TISZK) Bezerédj István
Szakképző Iskola Tagintézménye
Tolna Megyei Szent László Szakképző Iskola és Kollégium (TISZK) Egészségügyi-
Szociális Szakképző Tagintézménye
Szent László Szakképző Iskola és Kollégium (TISZK) Vendéglátó Szakképző
Tagintézménye**

Echo Innovációs Műhely
8000 Székesfehérvár, Rákóczi u. 25.
Tel: (22) 502-276 Fax: (22) 379-622
projekt@echomail.hu; www.echonetwork.hu

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETŐ	3
1.1 IFJÚSÁGKUTATÁS 2013	3
1.2 KUTATÁSI MÓDSZER	4
1.3 ADATFELDOLGOZÁS	6
2. A VIZSGÁLT TANULÓK DEMOGRÁFIAI HELYZETE	8
3. CSALÁDI HÁTTÉR	15
4. EGÉSZSÉGMEGŐRZÉS	24
5. SZABADIDŐ	39
6. MÉDIAFOGYASZTÁS	43
7. IFJÚSÁGI KÖZÉLET	48
8. A FIATALOK SZEKSZÁRDHOZ VALÓ VISZONYA	55
9. A DIÁKOK PSZICHÉS ÁLLAPOTA	60
10. A MILLENIUMI GENERÁCIÓ JÖVŐKÉPE	66

1. BEVEZETŐ

Köztudomású, hogy a kilencvenes évek társadalmi-gazdasági és politikai változásai jelentősen átrendezték és egyben szegregálták az emberek értékhierarchiáját. Felmerült a tradicionális családi értékekhez való visszatérés gondolata éppen úgy, mint az ezzel élesen szembenálló piaci alapokon nyugvó, fogyasztás-centrikus attitűd. Ezzel egyidejűleg megindult a generációs korszakváltás folyamata is. Azok a tanulók, akik a kilencvenes évek elején kezdték iskolai pályafutásukat már teljes mértékben a megváltozott gazdasági és társadalmi környezetre szocializálódnak, s ennek jellemzői áthatják életük minden területét, így a családi viszonyaikat, az iskolával kapcsolatos elvárásaikat, az identitásukat, a szabadidős preferenciájukat, a mentálhigiénés állapotukat, a közéleti és politikai kultúrájukat, a médiahasználati és fogyasztási szokásaikat illetve a jövőre vonatkozó terveiket egyaránt.

Mivel az értékrendi és szemléletbeli változás az ifjúsági problémák struktúrájában is módosítást okozott, a fiatalok életéért felelősséget érző helyi közösségnek, családoknak, civil szervezeteknek és önkormányzatoknak fontos megismerni az új generáció sajátosságait, jellemzőit, problémáit.

Az önkormányzatok ifjúságpolitikai tevékenységének közvetlen jogforrása a 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól, melynek 13. §-ában a települési önkormányzat feladatai között a törvény felsorolja a sport és ifjúsági ügyekről való gondoskodást

Az ifjúsági feladatterv készítése vagy felülvizsgálata sem nélkülözheti tehát a minél szélesebb körű empirikus adatok számbevételét.

1.1 IFJÚSÁGKUTATÁS 2013

Az elmúlt évtizedben egyre több önkormányzat ismerte fel, hogy az ifjúsági problémák települési szintű kezelése nem nélkülözheti a szakmailag megalapozott helyzetkép és az arra épülő koncepció, feladatterv készítését. Az Echo Innovációs Műhely szakértői - az önkormányzati igényekre reagálva – a 90-es évek közepén kidolgoztak egy több komponensű ifjúságkutatói és fejlesztési programot, melyet a helyi igényekhez való nagyfokú alkalmazkodás jellemez.

Az elmúlt tíz évben ifjúságkutatói programjainkat megyei jogú városokban és kisebb településeken egyaránt sikerrel bonyolítottuk le. A kutatások között alapozó, általános helyzetkép készítése és célzott, egy-egy problématerületre (pl. alkohol és kábítószer fogyasztás, szabadidős szokások, lokálpatriotizmus, ifjúsági közéletiség, pályakezdő munkanélküliség, ifjúsági szolgáltatások stb.) fókuszáló kutatások egyaránt voltak. A kutatói, fejlesztői munka eredménye, hogy több önkormányzat megalkotta ifjúsági koncepcióját, a feltárt jelenségek, problémák kezelésére különböző programok indultak.

Közhasznú egyesületünk Szociológiai Kutatóintézete 1995-2013 között több mint 40 településen bonyolított le ifjúságkutató programot az érintett önkormányzatokkal partnerségben. Az önkormányzati szakemberek, ifjúsági referensek körében többször felmerült, hogy az adott településen feltárt ifjúsági problémákat, jelenségeket fontos lenne összevetni más települések adataival, jó lenne egyeztetni a vizsgálati kérdéseket, szempontokat. Mindezen igényekhez igazodva hirdette meg kutatóműhelyünk "Ifjúságkutató 2000 - Nagyvárosi fiatalok az ezredfordulón" című programját, melyhez akkor 21 város csatlakozott, köztük Szekszárd is.

Azóta sok idő eltelt, sok minden változott az egyes településeken, a fiatalok új generációja lépett színre. Ennek szellemében valósult meg „Ifjúságkutató 2013 - Szekszárd” című kutató programunk.

1.2 KUTATÁSI MÓDSZER

Eddigi tapasztalataink alapján az ifjúsági problémák megismerésének egyik leghatékonyabb módja a középiskolások problémáinak, életének figyelemmel kísérése, ennek megfelelően a kutatást is rájuk fókuszáltuk, de az igényeknek megfelelően kiterjesztettük az általános iskola 7-8 évfolyamára is.

A tanulói vizsgálat empirikus adatgyűjtésére önkéntes kérdőívek segítségével 2013. decemberében került sor. A 7-14 évfolyamos diákoknak a kérdőívet on-line formában, interneten keresztül tettük elérhetővé. Az illetéktelen kitöltés elkerülése érdekében jelszóval védjük le a kutatás kérdőívét osztályonként, melyet csak az adott osztályok ismertek.

Az általunk megkérdezett diákok az alapsokaság (az összes 7-14. évfolyamos tanuló) 13 százalékát teszik ki, az 4958 tanulóból 664 fő válaszolt kérdéseinkre. A mintába kerülő osztályközösségeket az iskolák által közölt alapadatok alapján határoztuk meg, figyelembe véve az évfolyam és intézménytípus szerinti kvótákat, a specializációt valamint a nemek szerinti összetételt az alábbiak szerint. A kutatás során város 212 osztályát évfolyam és iskolatípus szerinti rétegekbe soroltuk, majd ezek után minden rétegből az arányának megfelelő véletlen mintát vettünk.

Osztályok száma	Általános iskolai képzés	Gimnáziumi képzés	Szakközép-iskolai képzés	Szakiskolai képzés	Érettségire épülő egyéb képzés
7. évf.	17				
8.évf.	18				
9. évf.		10	6	22	
10. évf.		6	10	20	
11. évf.		8	9	20	
12. évf.		9	11	18	
13-14. évf.				20	7

Osztályok száma az egyes rétegekben

Tanulók száma	Általános iskolai képzés	Gimnáziumi képzés	Szakközépiskolai képzés	Szakiskolai képzés	Érettségire épülő egyéb képzés
7. évf.	343				
8.évf.	311				
9. évf.		286	163	650	
10. évf.		175	255	418	
11. évf.		240	233	454	
12. évf.		272	253	321	
13-14. évf.				458	126

Tanulók száma az egyes rétegekben

A kijelölt mintát 35 osztály 811 tanulója jelentette, az elért minta (akik végül is válaszoltak a kérdésekre) 664 fő volt. Mivel több iskolában voltak az adatfelvétel idején hiányzó tanulók, a hiányzásból és az esetleges válaszmegtagadásból fakadó kismértékű torzulást az évfolyam és az iskolatípus szempontja szerinti matematikai-statisztikai súlyozással korrigáltuk a rétegüknek megfelelő súlyváltozóval. Súlyozás után a minta évfolyam és iskolatípus szerint pontosan reprezentálja a szekszárdi 7-14. osztályos diákokat. A vizsgálat a város 8 középfokú és 3 alapfokú oktatási intézményére terjedt ki az alábbi megoszlás szerint:

	7-14. osztályos tanulók megoszlása (%)	kérdezett osztályok száma	Kijelölt minta (fő)
Szekszárdi Garay János Gimnázium	16,3	5	132
Szekszárdi Garay János Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola és Pedagógiai Intézmény	5,1	2	41
Szekszárdi I. Béla Gimnázium, Kollégium és Általános Iskola	4,4	2	36
Pécsi tudományegyetem IGY Gyakorlóiskola	2,5	1	20
Szent József Iskolaközpont	3	1	24
Szekszárdi Kolping Iskola	16	6	130
VM Dunántúli Agrár- Szakképző Központ, Csapó Dániel Középiskola, Mezőgazdasági Szakképző Iskola és Gimnázium	13,1	4	106
Tolna Megyei Szent László Szakképző Iskola	8,6	4	70
Tolna Megyei Szent László Szakképző Iskola és Kollégium (TISZK) Bezerédj István Szakképző Iskola Tagintézménye	6	2	49
Tolna Megyei Szent László Szakképző Iskola és Kollégium (TISZK) Egészségügyi- Szociális Szakképző Tagintézménye	13,2	4	107
Szent László Szakképző Iskola és Kollégium (TISZK) Vendéglátó Szakképző Tagintézménye	11,8	4	96
Összesen	100	35	811

A mintavételi hiba nagysága városi szinten +/- 2-4 százalék az adott kérdésre válaszolók számától függően. Ez azt jelenti, hogy az általunk mért eredmények legfeljebb ennyivel térnek el attól az eredménytől, amit akkor kapnánk, ha minden 7-14. évfolyamos diákot megkérdeznénk a városban.

1.3 ADATFELDOLGOZÁS

A kérdőívből kinyerhető empirikus adatokat kódolás után számítógépen rögzítettük és ellenőriztük. Az adatelemzést SPSS programmal végeztük.

Egyes kérdéseknél azt kértük a válaszolóktól, hogy értékeljenek állításokat, minősítsenek társadalmi cselekedeteket, problémákat, intézményeket négy illetve ötfokú skálán. Ezen kérdések esetében a kapott értékeket egy százfokú skálára számoltuk át, ahol a százas értéket az jelentette volna, ha az adott kérdésre minden válaszoló egyöntetűen a maximális, a nullát pedig az, ha a minimális pontszámot adja. A határ az ilyen százfokú skálákon az ötven pont. Az ez alatti érték általában negatív véleményt (bizalmatlanságot, elégedetlenséget, ellenszenvet stb.), míg az e feletti érték pozitív véleményt (elégedettséget, bizalmat, rokonszenvet stb.) jelez.

Más kérdéseknél - ahol pozitív vagy negatív tendenciát lehetett prognosztizálni - a százalékos értékeket egy ún. mérleg-indexre vetítettük. Ez esetben a kapott szám egy -100 és +100 közötti érték, ahol az egyöntetű pozitív tendenciát a pozitív, míg az egyöntetű negatív tendenciát a negatív véglet mutatja. A mérleg-indexen a nulla körüli értékek fejezik ki a változatlan helyzetet.

Az elemzés során a gyakrabban használt egyváltozós elemzési technikák (gyakoriság, átlagok stb.) mellett a rejtett tartalmak, tendenciák vázolására ún. többváltozós matematikai-statisztikai módszereket is használtunk. A leggyakoribb többváltozós elemzési formák a következők:

- * A korrelációs elemzés azt mutatja meg, hogy az egyes változók megítélése mennyiben hasonló. Ha van köztük hasonlóság (vagyis pozitív korreláció), akkor ezt egy korrelációs együttható fejezik ki, melynek értéke 0 és 1 között lehet. Minél magasabb ez az érték, annál nagyobb a hasonlóság a megítélésben. A megítélési hasonlóságot korrelációs mátrixon ábrázoljuk.
- * A faktoranalízis arra szolgál, hogy sok változóból (például egy hosszú kérdéssorból) kevesebb, jobban kezelhető egységeket kapjunk. Az eljárás alapja itt is az egyes változók megítélésének hasonlósága, de itt változó-csoportokat, megítélési mintázatokat kapunk végeredményül. Az egyes csoportokba tartozó itemekhez faktorsúlyokat rendel a számítógép (-1 és 1 között), amelyek azt fejezik ki, hogy az adott item, változó vagy állítás mennyire befolyásolja az adott faktor összképét. Minél inkább távol van a nullától ez a szám, annál jelentősebb az adott item befolyása az adott faktorra, (ha negatív ez a szám, akkor az adott item éppen ellenkező előjellel befolyásolja a faktort, mint pozitív faktorsúlyú társai).

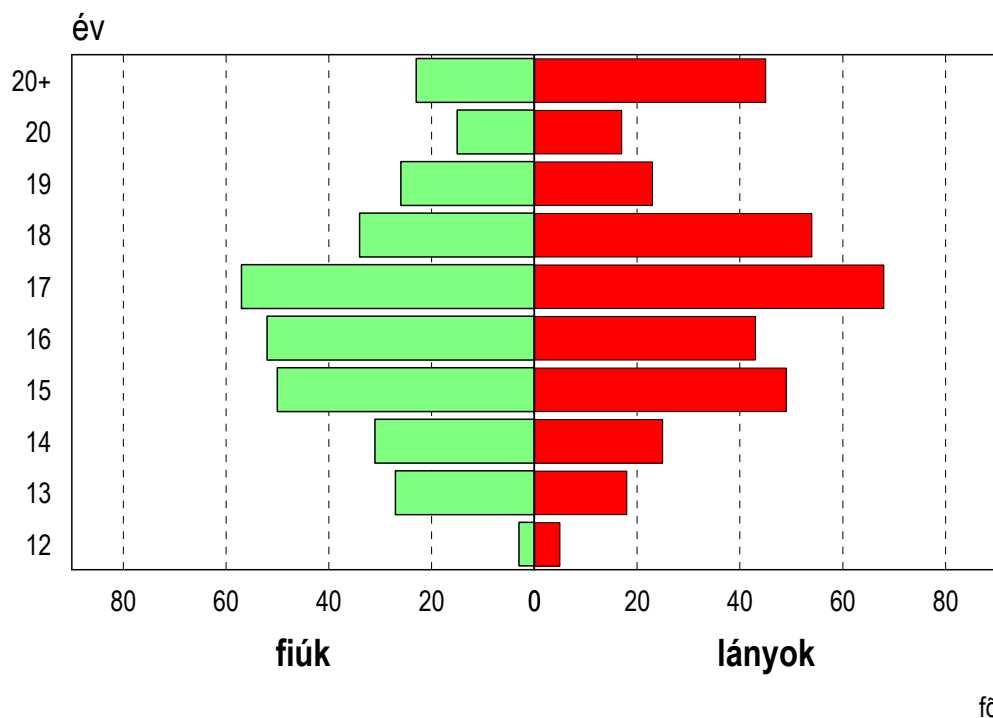
- * A klaszteranalízis nem a változókból, hanem a válaszadókból képez csoportokat (klasztereket), aszerint, hogy egyes kérdéseket, kérdéssorokat mennyire hasonlóan ítélték meg. Ezzel lehetővé válik, hogy egy-egy témakör (akár viszonylag sok kérdéssel) megítélése szerint csoportosítsuk a válaszadókat, és a csoportokat utána elemezzük akár társadalmi-demográfiai összetételük, akár más kérdésekre adott válaszaik alapján.

2. A VIZSGÁLT TANULÓK DEMOGRÁFIAI HELYZETE

Mielőtt belekezdenénk a tanulói kérdőíves kutatás részletes tartalmi ismertetésébe, szükséges, hogy a vizsgált népesség demográfiai helyzetét, összetételét ismertessük, mert vannak olyan tendenciák, jelenségek, amelyek csak ennek fényében érthetők.

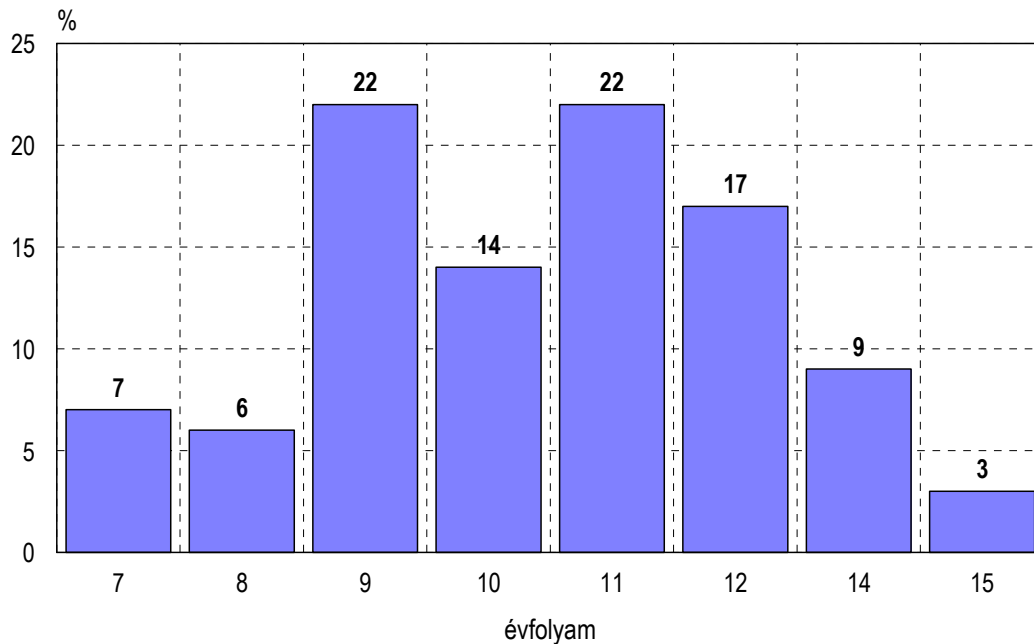
A társadalomtudományi vizsgálódások alapvető demográfiai változója közé tartozik az életkor. A vizsgált tanulói korosztályban (7-14 évfolyam) a tanulók 56 százaléka fiatalkorú (tehát jogi értelemben korlátozottan cselekvőképes), 36 százalékuk jogilag felnőtt, betöltötte a 18. életévet, s a maradék 8 százalék még gyermekkorú, nincs 14 éves. A mintában a 17-18 évesek aránya 32 százalék. Az ennél fiatalabbak (15-16 évesek) aránya 29 százalék. A kérdezett tanulók átlagéletkora 16.87 év, mely iskolatípusonként egy kicsit eltérő. A gimnáziumokban az átlagos életkor 16.1 év, a szakiskolákban 17.3, a szakközépiskolákban 17.1, az érettségire épülő szakképzésben 19.7, az általános iskola 7-8 osztályában pedig 13.7 év.

A vizsgált tanulók korfája

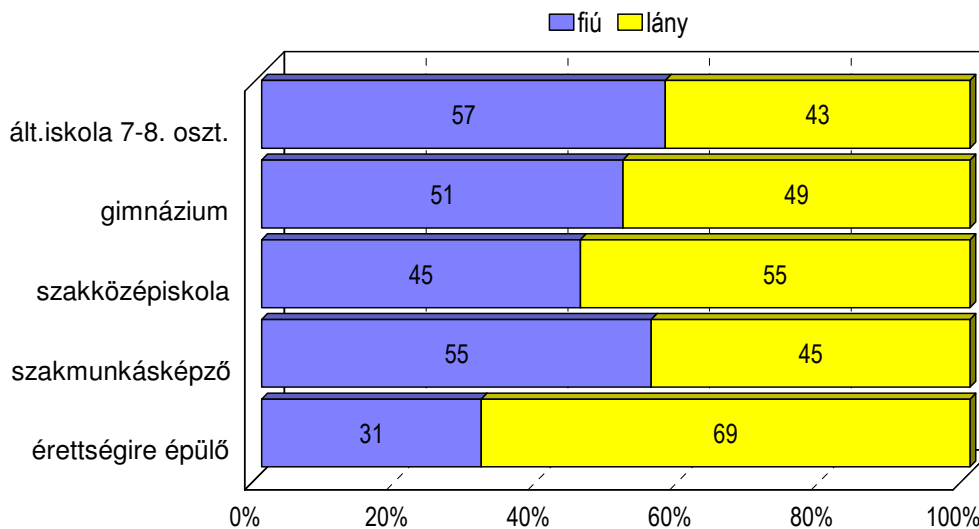
A szekszárdi iskolákban a hetedik és nyolcadik évfolyamon közel egyenlő arányban vannak a tanulók (6-7 százalék). A középiskolai osztályok közül a legnépesebb a kilencedik és a tizenegyedik (22 – 22 százalék), a 10. évfolyamon 14, a 12. évfolyamon pedig 17 százalék a tanulók részaránya. Érettségi utáni szakképzésben (14-15 évfolyam) is sokan maradnak, ám arányuk érthetően ennél alacsonyabb. Ennek megfelelően az egyes iskolatípusok között eltérő a válaszolók évfolyam szerinti megoszlása is.

A válaszolók évfolyam szerinti megoszlása

A tanulók nemek szerinti összetételét az egyes iskolatípusok dimenziójában vizsgálva - ahogy az várható volt - komolyabb eltérés tapasztalható. Az általános iskolában 57 százalék a fiúk és 43 százalék a lányok aránya. Míg a gimnáziumi képzésben résztvevő középiskolások között kiegyenlített a nemek aránya, addig a szakközépiskolások 55 százaléka lány, s a szakmunkásképzősök között pedig inkább fiú dominancia érvényesül. Az érettségire épülő szakképzésben körülbelül egyharmad kétharmad arányban oszlik meg a nemek aránya a lányok javára. Összességében tehát a fiúk alacsonyabb arányban vesznek részt érettségit adó képzésben.

A tanulók nemek szerinti megoszlása képzési formák szerint

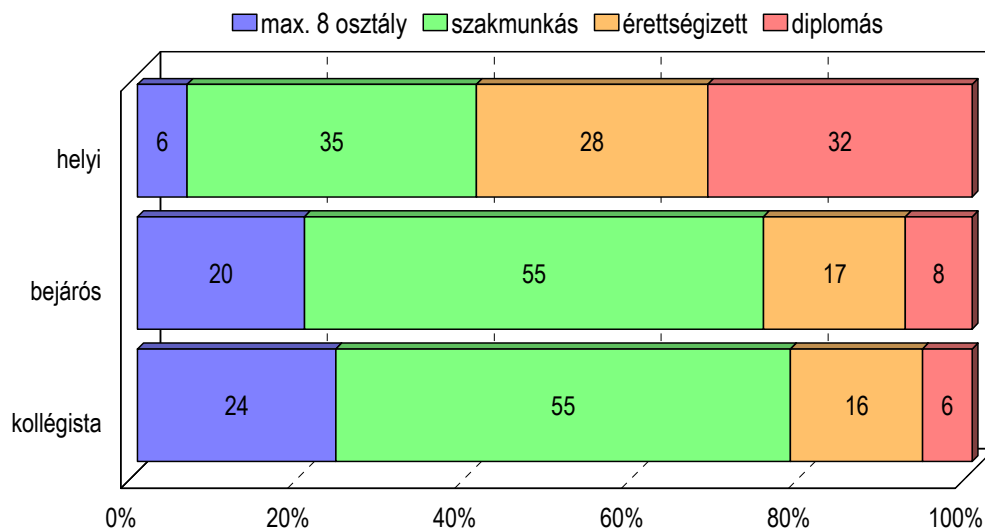

Eddigi tapasztalataink alapján a legfontosabb magyarázó változók egyike a szülők iskolai végzettsége, azon belül is az apa iskolázottsága. A jelenleg Szekszárdon tanuló 7-15 osztályos diákok 15 százalékának édesapja maximum általános iskolát végzett (1 százalékuknál azt sem), 48 százalékuk kitanult valamilyen szakmát, további 21 százalék édesapja le is érettségizett. A diplomás szülő aránya 16 százalék.

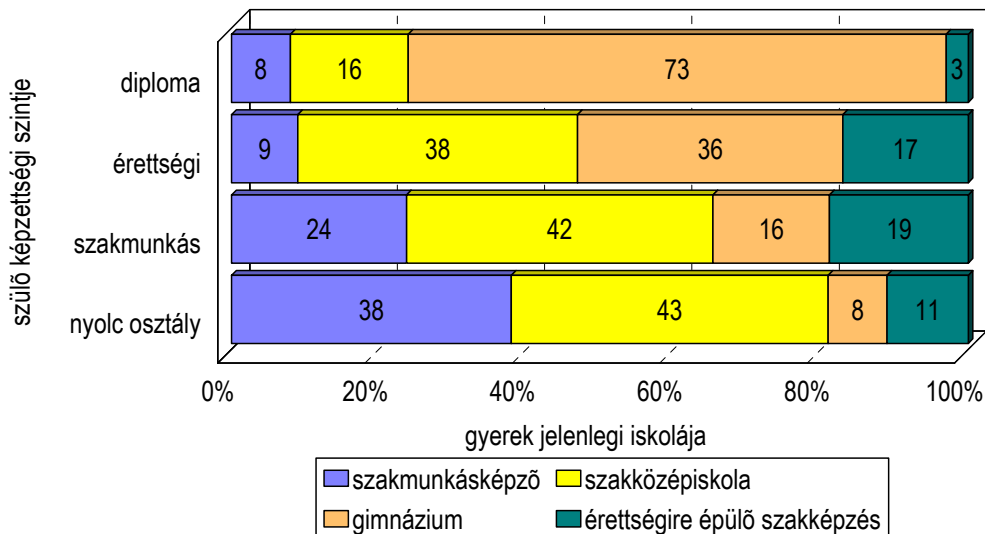
Összevetve a városban helyben lakó illetve a bejárós tanulók szüleinek képzettségi szintjét kiderül, hogy Szekszárd kulturális tőkében gazdagabb, mint a környező kistélepülések, mert míg a Szekszárdon lakó szekszárdi iskolások szüleinek 32 százaléka diplomás, s további 28 százalékuk érettségizett, addig a nem szekszárdi, naponta bejáró vagy kollégiumban élő tanulók szüleinek csak 7 százaléka diplomás.

A szülő iskolai végzettsége - közvetve - jelentősen meghatározza, hogy a nyolcadikos tanuló milyen iskolatípusban tanul tovább. A két változó közötti korrelációs együttható értéke $r=0.35$. Az összefüggés pozitív előjelű, a képzetlenebb szülők gyerekei a magasabb képzettséget adó iskola felé orientálódnak. A gimnáziumokban tanuló diákok 42 százaléka diplomás, további 26 százaléka érettségizett családból került ki, míg a szakközépiskolások 55, a szakmunkások 57 százalékának szülei szakmunkások. Jellemző, hogy a teljesen képzetlen szülők gyerekei között jóval átlag alatti az érettségizet adó iskolába járó fiatalok aránya, s ez a kulturális tőke hátrányának újratermeléséről ad hírt.

A szülők iskolai végzettségének megoszlása

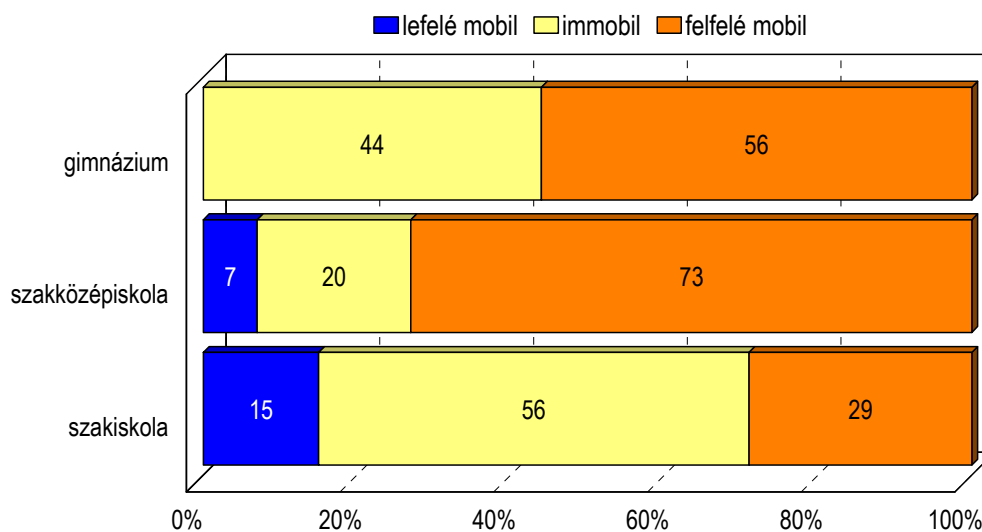
A szülő iskolai végzettségének hatása a gyermek képzettségére

Mindezek alapján kísérletet tehetünk arra, hogy meghatározzuk a generációk közötti mobilitás irányát. A középiskolás tanulók iskolázottsága nyilván még nem teljesen lezárt, de a tudás mobilitás értelmezéséhez felhasználható a hazai iskolarendszernek az a sajátossága, hogy a középiskolai végzettség erősen befolyásolja a későbbi tanulmányokat, illetve ezen keresztül az elért társadalmi státuszt. Immobilnak tekinthetjük azokat,

akiknél a gyerek és a szülői helyzet megegyezik, felfelé mobilnak, ha a gyerek helyzete jobb, s lefelé mobilnak, ha a gyerek helyzete várhatóan rosszabb, mint a szülőké¹. Az ily módon értelmezett mobilitási csoportok megoszlása iskolatípusonként a következő: a gimnazisták több mint fele, a szakközépiskolások közel háromnegyede, míg a szakiskolások mindössze 29 százaléka felfelé mobil. Az utóbbiak többsége immobil - egyenlőre. Nincs tehát lezárva a mobilizációs csatorna, nem determinisztikus a családi háttér, de erős a hatása.

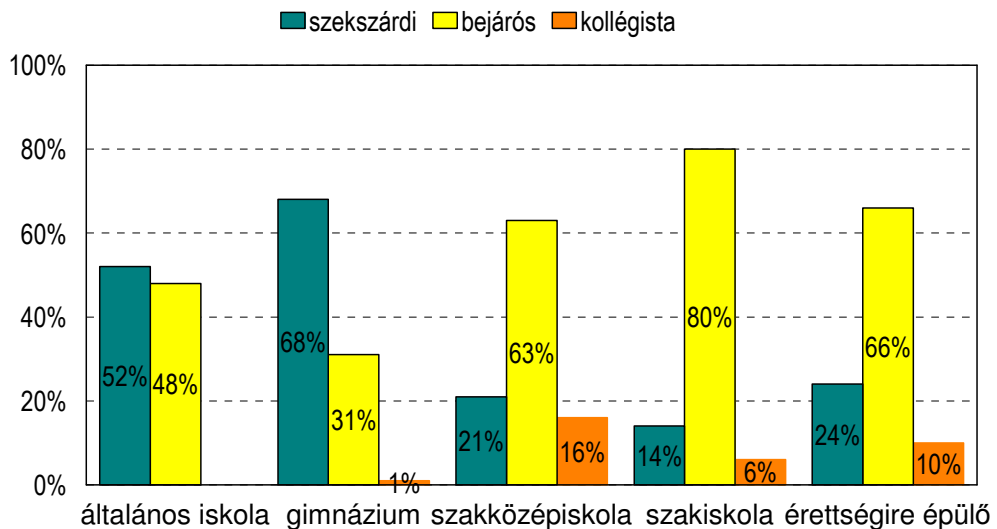
Mobilitási irányok az egyes iskolatípusokban

A vizsgált diákok 34 százaléka szekszárdi lakosú, 57 százalékuk naponta jár be a környező kisebb településekről, 8 százalékuk kollégiumban lakik, 1 százalékuk pedig rokonoknál vagy albérletben. Iskolatípusonként vizsgálva a kérdést elmondható, hogy a legnagyobb arányban a gimnáziumokban vannak a helyi diákok (68 százalékban). Ezt követik az általános iskolák, ahol a tanulók több mint fele (52 százalék) szekszárdi. A szakközépiskolákban, a szakmunkás képesítést adó középfokú oktatási intézményekben és az érettségire épülő szakképzésben tanulók között a bejárósok aránya a legmagasabb.

¹ Ennél az eljárásnál csak a középiskolások válaszait vettük figyelembe.

A lakóhely iskolatípusonkénti megoszlása

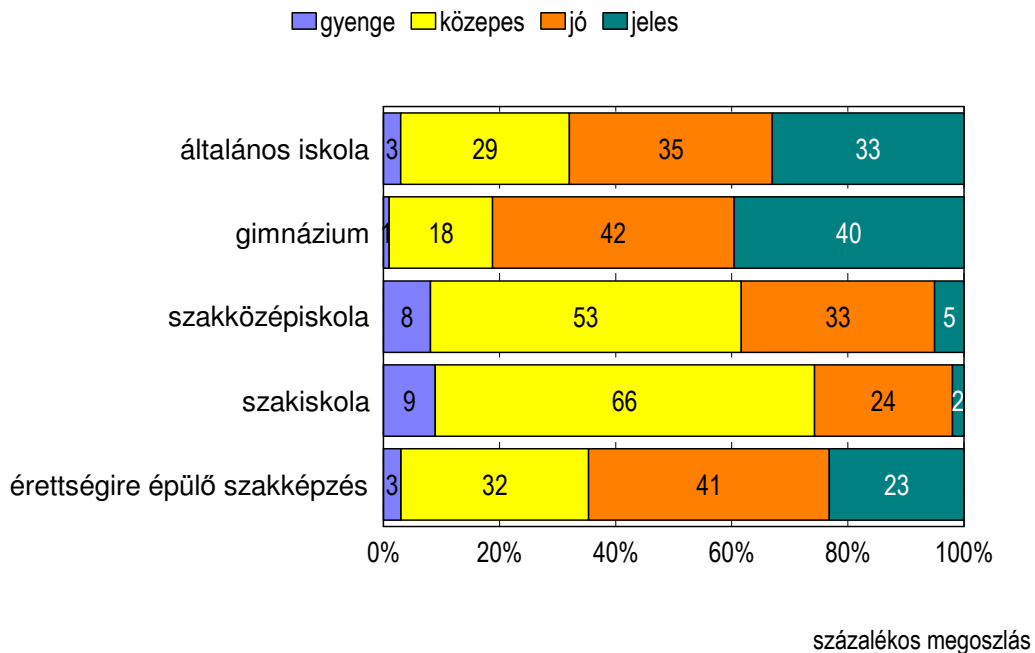

százalékos megoszlás

A kérdőívben arra is megkértük a tanulókat, hogy nyilatkozzanak iskolai teljesítményükről, megkérdeztük a legutóbbi félévi tanulmányi átlagukat. A városban tanuló diákok összesített átlaga a közepes és a jó között helyezkedik el, számszerűsítve 3.65. Ha nominálisan kategorizáljuk a tanulmányi átlagokat, a diákok 6 százaléka minősül gyenge tanulónak (1-2.49 közötti átlag), további 41 százalékuk közepes eredményt ért el a legutóbbi félévben (2.5-3.49 közötti átlag). Ennél jobb átlagot produkált a tanulók 35 százaléka. 4.5-ös, tehát jeles átlagot ért el 18 százalékuk.

Ha összehasonlítjuk az egyes iskolatípusok adatait - ahogy az várható volt - azt tapasztaljuk, hogy a legmagasabb tanulmányi átlagot a gimnáziumok tanulói produkálták (4.21), az általános iskolások átlaga 3.97, az érettségire épülő szakképzésben részesülők 3,85, szakközépiskolásoké pedig 3.35. A szakiskolákban közepes alatti átlag született (3.17).

Az iskolai teljesítmény iskolatípusonkénti megoszlása

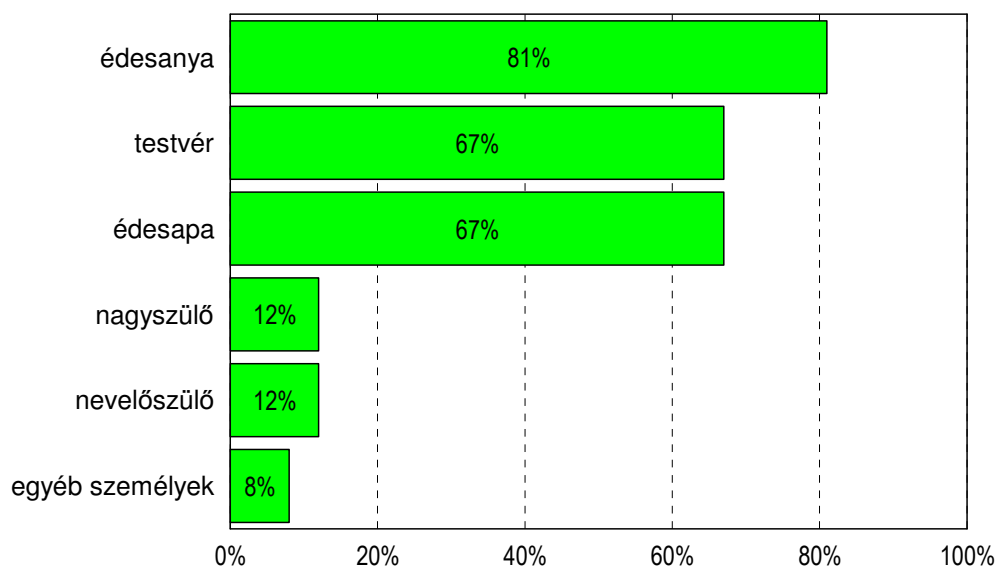
A tanulmányi átlagokat vizsgálva fel kell hívni a figyelmet arra a - pedagógusok által jól ismert - tényre, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező szülő gyermeke, mivel több kulturális tőkével rendelkezik jobban meg tud felelni az iskolai elvárásoknak, s az iskolákat leginkább ők tudják "használni" céljaik elérésére. Míg a diplomás szülők gyermekeinek 79 százaléka jó vagy jeles tanuló, addig az érettségizetteknél 60, a szakmunkásoknál pedig csak 50 százalék ez az arány. A maximum nyolc osztályt végzett szülők gyermekeinek 65 százaléka közepes, további 10 százaléka pedig kifejezetten gyenge tanuló. A kulturális tőke hiánya vagy kisebb "mennyisége" most is utolérhető a szekszárdi/bejárós diákok változó mentén. A bejárós diákok - akik többsége a környező kisebb, hátrányosabb helyzetű településről jár be - tanulmányi átlaga néhány tizeddel minden dimenzió mentén rosszabb, csakúgy mint a kollégiumban lakó diákok átlaga.

3. CSALÁDI HÁTTÉR

Köztudott, hogy az elsődleges szocializációs közeg, a család meghatározó szerepet tölt be az egyén életében. Kutatásunknak is mindenképpen ki kell térnie rá, már csak azért is, mert számos olyan ifjúsági probléma van, melynek gyökere a családban, a családi mintában van. Nemcsak a neveltség és az erkölcsi szint alakulásának legfontosabb színtere, hanem követendő mintákat, életmódbeli mintázatokat, kulturális tőkét ad át a felnövekvő generációknak, továbbörökíti az adott mikroközösségre jellemző viselkedés íratlan szabályait.

A tanulóval egy háztartásban élő személyek említési arányait vizsgálva kiderült, hogy a legintenzívebb kapcsolata a tanulóknak édesanyjukkal van, az összes 7-14 évfolyamos tanuló négyötöde él szülőanyjával közös családban. Édesapjukkal már kevesebben vannak napi kapcsolatban, a tanulók kétharmada adott ilyen választ. Szintén kétharmaddal él egy háztartásban testvér is.

A tanulóval egy háztartásban élő személyek említési aránya

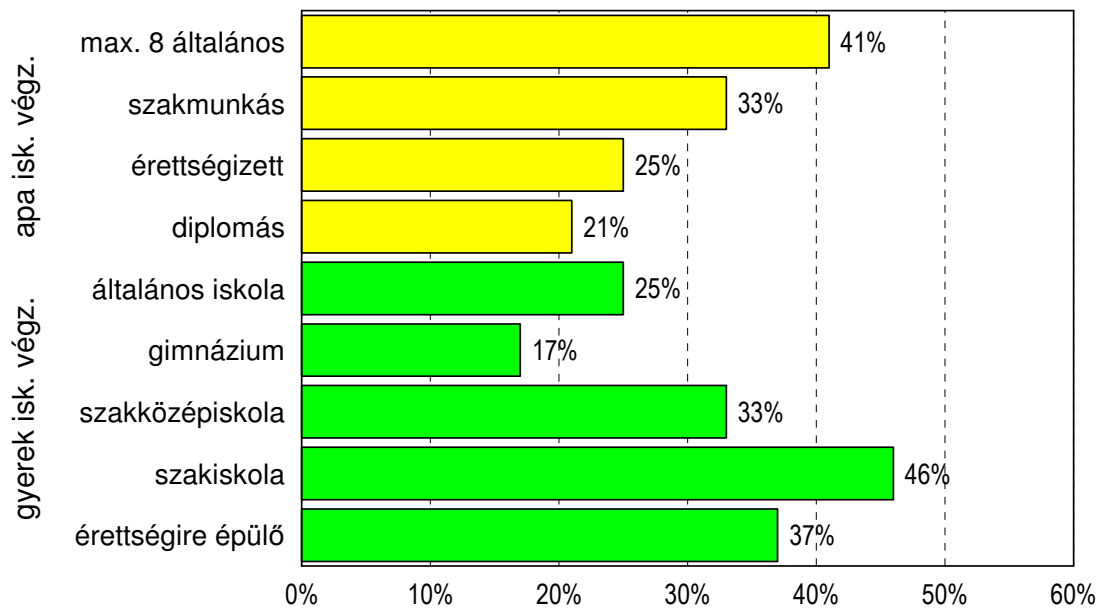
Természetesen a testvéreken és az édes szülőkön kívül más személyek is előfordulhatnak a családokban. Gyakran fordul elő, hogy két generációnál több él közös háztartásban, a tanulók 12 százaléka említette, hogy a nagyszülő is náluk lakik. A válás után újraraházasodott szülővel mostohaszülő érkezhet a tanuló családjába, ez történt a tanulók körülbelül egytizedénél.

A családok szerkezetét tekintve a Szekszárdon tanuló diákok 40 százaléka él mindkét szülőjével és testvérével, míg 11 százalék mindkét szülővel, de egyedüli gyermekként. Ehhez jön még 5 százalék, ahol a szűk családba a nagyszülők is beletartoznak. Mindent összevetve a vizsgált tanulók kétharmadára lehet mondani,

hogy nem csonka családban él (szándékosan nem a „rendezett” kifejezést használtuk, mivel rendezett családi életet csonka családban is lehet élni, míg a teljes család nem feltétlenül garancia erre).

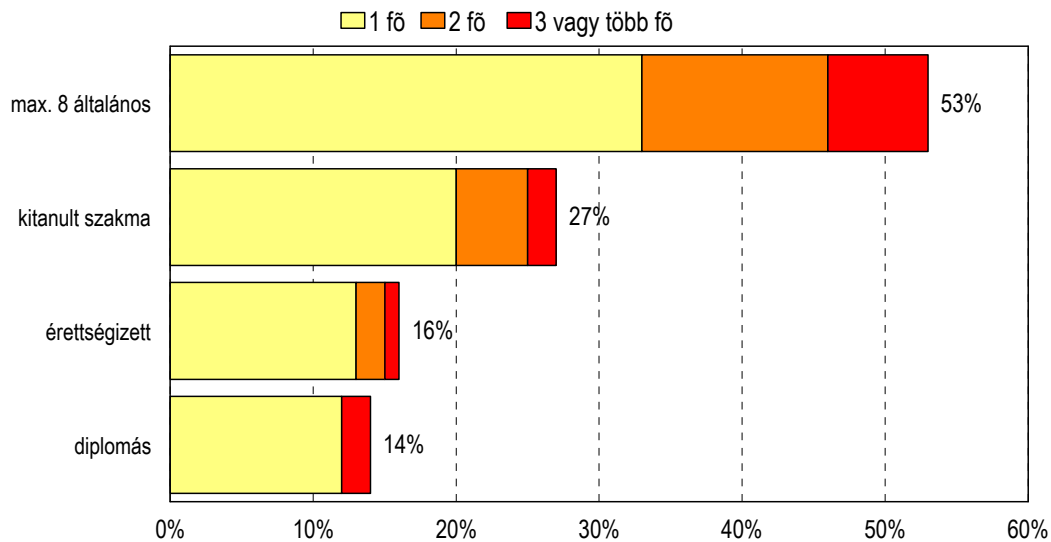
A csonka, sérült családban, vagy nem a két édes szülővel együtt lakó tanulók aránya valamivel átlag feletti szakiskolákban, és azoknál a diákoknál, akiknek szülei alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkeznek.

A csonka családban élők aránya az egyes csoportokban

A család összetétele, kulturális tőkájének szintje mellett a másik fontos tényező, amely járulékos hátrányokat okozhat, a munkanélküliség. A diákok számára a munkanélküliség - igaz egyelőre csak közvetve, de - megélt jelenség. Szomorú tény, hogy a tanulók 19 százalékának családjában egy, míg 7 százalék családjában egynél több munkanélküli van. A munkanélküli családtag számos szempontból érinti hátrányosan a családot, elsősorban természetesen egzisztenciálisan, de az ebből eredő mentálhigiénés, értékrendi problémák veszélye sem elhanyagolható.

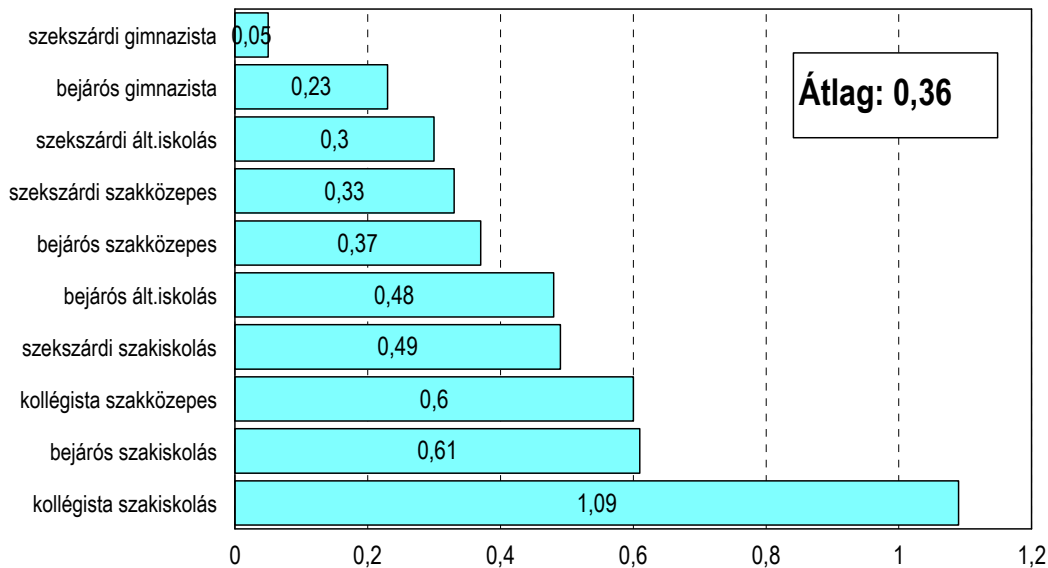
Családon belüli állástalanok száma az apa iskolai végzettségének dimenziójában

A családon belüli munkanélküliség jellemzőit és predesztinálhatóságát jól mutatja a fenti ábra, ahol a munkanélküliséget az apa iskolai végzettségével vetettük össze. Ezen látszik, hogy ennek elsősorban az alacsonyabb végzettségű családfővel rendelkező családok vannak kitéve, az ő körükben minden második családban van egy vagy több munkanélküli.

A munkanélküliséggel sújtott családok aránya alacsonyabb a gimnazisták és az érettségire épülő szakképzésben résztvevők körében, s magasabb a szakiskolások és szakközépiskolások családjában. Az iskolatípus és a település dimenzióját együtt szemlélve kirajzolódik, hogy melyek azok a tanulói alcsoportok, ahol a munkanélküliség gyakrabban megélt problémának tekinthető. Ezt az ábrán a magasabb indexpontszámok jelzik.

A családi munkanélküliség vélelmezett indexe az egyes alcsoportokban

A szülői munkanélküliség vélelmezett indexe az egyes almintákban

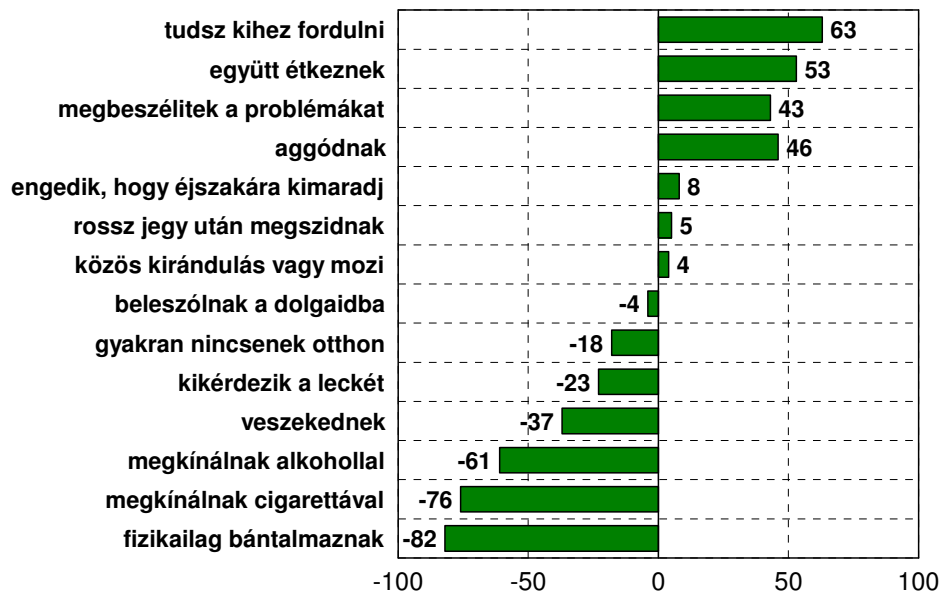
	általános iskola	gimnázium	szakközép-iskola	szakiskola	érettségire épülő szakiskola
max. nyolc osztály	0,66	0,22	0,68	1,05	0,38
szakmunkás	0,56	0,14	0,36	0,46	0,33
érettségi	0,15	0,14	0,20	0,29	0,26
diploma	0,26	0,07	0,69	0,32	0,32
Átlag	0,39	0,11	0,41	0,61	0,31

az index 0-3 közötti átlagértékei

A családi élet legfontosabb színterei a hétköznapinak látszó események, közös programok, amikor a család élete a közösségben zajlik. A családi kapcsolat minőségét az interperszonális interakciók száma alapján próbáltuk meghatározni. Megkérdeztük a diákokat, mennyire jellemző családjukra, hogy különböző alkalmakkor együtt vannak-e egymással, illetve, hogy egyes szülői magatartásformák mennyire jellemzőek náluk otthon.

Összesen 14 item szerepelt a kérdőíven, amelyek értékeit mérleg-indexen ábrázolva a következő ábra mutatja. Ebből kiderül, hogy a diákok többsége tud kihez fordulni, ha kérdése van, illetve meg tudják beszélni problémáikat. A diákok többsége hétköznap legalább egy alkalommal egyszerre együtt étkezik családtagjaival. A szülők többsége sokat aggódik, ha nem kerülnek haza időben gyermekeik. Szerencsére igen ritka az alkohollal vagy cigarettával való kínálás, a fizikai bántalmazás, valamint, hogy veszekednek egymással a szülők, valamint azt sem lehet elmondani, hogy a szülők vagy más családtagok gyakran kérdeznék ki a leckét.

Mennyire jellemző a családra, hogy ...

	általános iskola	gimnázium	szakköz. iskola	szakiskola	érettségire épülő szak-középiskola
hétköznap legalább egy alkalommal egyszerre együtt étkeztek	56	61	54	47	44
szoktatok együtt kirándulni vagy moziba menni	12	18	3	-14	0
megbeszélitek a problémákat	42	48	42	45	31
gyakran nincsenek otthon	-13	-26	-23	-8	-8
ha valamilyen kérdésed van, tudsz a családban kihez fordulni	65	74	59	66	51
kikérdezik tőled a leckét	13	-27	-18	-29	-54
ha rossz jegyet viszel haza, megszidnak	25	12	9	-2	-29
fizikailag bántalmaznak, megvernek	-83	-89	-77	-80	-89
engedik, hogy éjszakára kimaradj otthonról	-44	3	9	19	45
beleszólnak a dolgaiba	-1	3	-2	-12	-12
rendszeresen megkínálnak alkohollal	-73	-63	-58	-58	-54
rendszeresen megkínálnak cigarettával	-86	-92	-73	-51	-76
aggódnak, ha nem vagy otthon időben	49	48	41	44	53
veszekednek egymással a szüleid	-42	-44	-43	-28	-29

pontszám mérleg-indexen

Ha a tanuló rossz jegyet visz haza, 20 százalékuk gyakran számíthat fejmosásra, a középiskolások közül leginkább a szakközépiskolákba járók. A szakiskolás diákok szüleine jellemző inkább, hogy gyakran nincsenek otthon. A lecke kikérdezése az általános iskolások egyötödénél gyakori, míg a középiskolásoknál az

alkalmankénti kikérdezés sem haladja meg a diákok 30 százalékát. Leginkább az érettségire épülő szakképzésben résztvevő diákoknak engedik meg az éjszakai kimaradást. Rajtuk kívül a szakiskolában és a szakközépiskolában tanulókat engedik el a szülők otthonról, előbbiek háromnegyede, utóbbiak 54 illetve 58 százaléka nyilatkozott így.

A fenti családi magatartásformákból klaszteranalízis segítségével különböző nevelési típusokat határoltunk le. A számítógép az adott válaszok alapján három nevelési típust határozott meg.

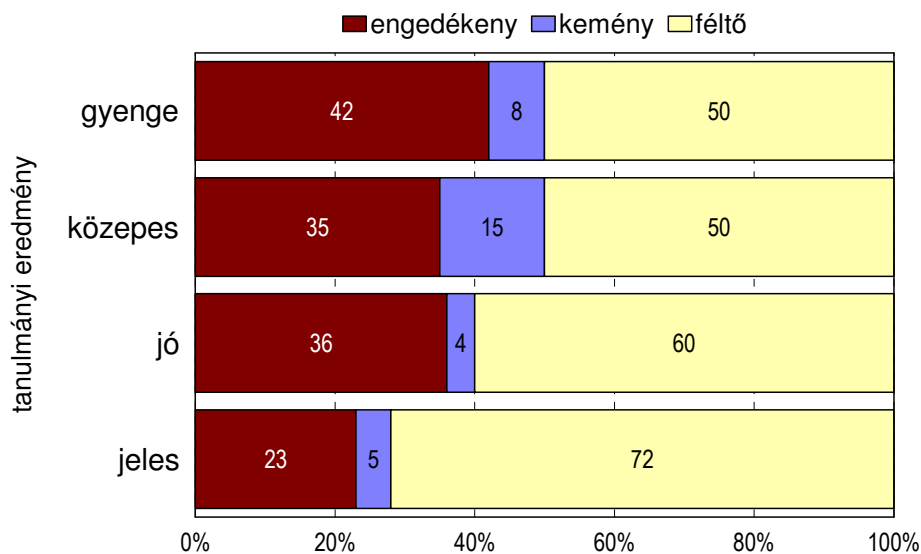
Az első típus az engedékeny szülőké, akik egyfajta nemtörődomséggel viseltetnek a gyermek iránt. Nem kérdezik ki a leckét, de nem is szidják őket meg rossz jegy esetén, nem szólnak bele a dolgaikba, éjszakára az átlagosnál gyakrabban engedik el és nem aggódnak, ha időben nincs otthon. Ezen szülők az átlagnál jellemzőbbek a lányokra, a szakiskolásokra, a bejárókra és a képzetlen családi háttérrel rendelkezőkre, ők teszik ki a fiatalok egyharmadát (33 százalék).

A második típus a kemény szülői stratégia, ahol az átlagosnál gyakrabban szólnak bele a diákok dolgaiba, a leckét kikérdezik, és a szidás azonnal jön rossz jegy esetén. Az átlagosnál jellemzőbbek a családi viták, veszekedések, amelyek akár fizikai bántalmazásba is torkolhatnak. Emellett itt a családban általában jellemző a közös beszélgetés és a gyerek tud a szüleikhez fordulni, ha valami problémája van, bár a szülők gyakran nincsenek otthon, és amikor otthon vannak az átlagnál nagyobb arányban veszekednek. Az ilyen szülők az átlagosnál nagyobb arányban vannak jelen a Szekszárdon helyben lakó és szakközépiskolákban illetve szakiskolában tanuló diákok családjában. A diákok 9 százalékának családja ilyen.

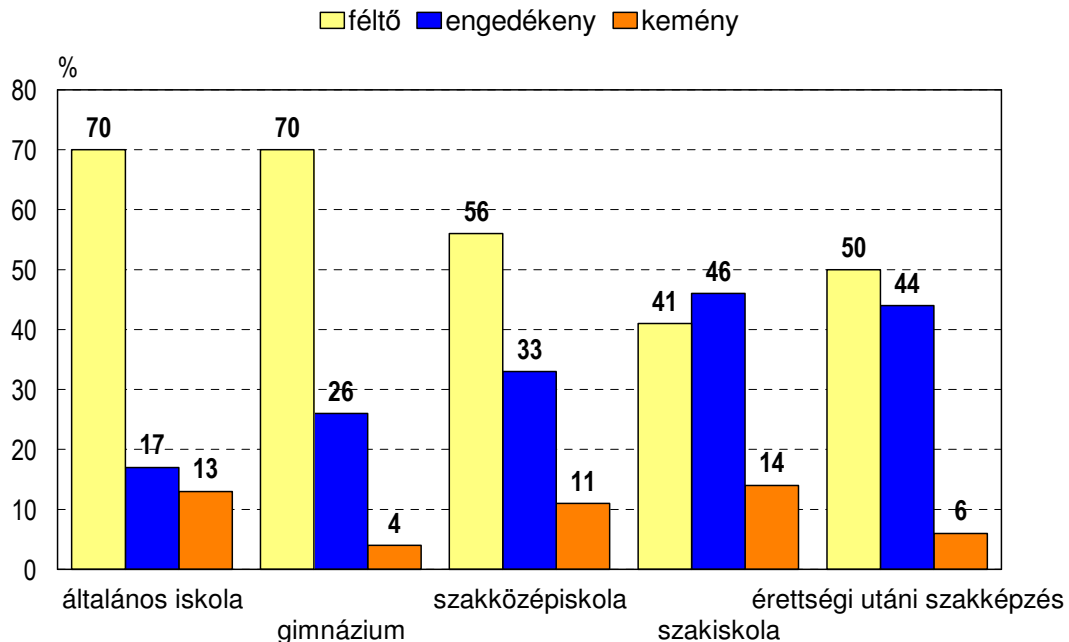
A harmadik a féltő szülői típus, amely a diákok 58 százalékának családjára jellemző. Itt az átlagosnál gyakoribb a problémák megbeszélése, a gyerek is nagyobb bizalommal fordulhat a családhoz, a szülők kevésbé veszekednek egymással. Ők ugyanakkor az átlagosnál kevésbé engedik az éjszakázást, és sokkal jobban aggódnak, ha a gyerek nem ér haza időben. Itt az átlagosnál nagyobb arányban vannak magasabb iskolai végzettségű apák, a helyben lakó fiúk szülei és (nem meglepő módon) az általános iskolások és gimnazisták családjai.

A szülői stratégiát jelentősen befolyásolhatja az elért tanulmányi eredmény is. Mint az alábbi ábra mutatja, ez elsősorban az engedékeny és a kemény stratégia arányának csökkenésére, valamint a féltő stratégia arányának növekedésére vezethet.

A tanulmányi átlag és a nevelési stratégia összefüggése

Szülői magatartásminták az iskolatípus dimenziójában

A másik érdekesség a szülői minta és az évfolyam kapcsolatában található. Az iskola elvégzése folyamán a két minta aránya jelentősen megváltozik és éppen ellenkező módon, nő az engedékenyek és csökken a féltők aránya. Ez a változás kicsiben modellezheti a gyermek életkori változásával együtt járó szülői

magatartásváltást is.

A válaszadó diákok 35-35 százaléka állította, hogy gond nélkül megélnék, illetve hogy családjának be kell osztani a keresetét, hogy kijöjjön belőle, 21 százalék nyilatkozott kisebb anyagi gondokról és 9 százalék állította, hogy ezek a gondok igen gyakoriak. Azok aránya, akik gond nélkül élnek a gimnáziumban a legnagyobb (48 százalék), míg anyagi gondokról az érettségire épülő szakképzésben tanulók vallottak a legmagasabb arányban.

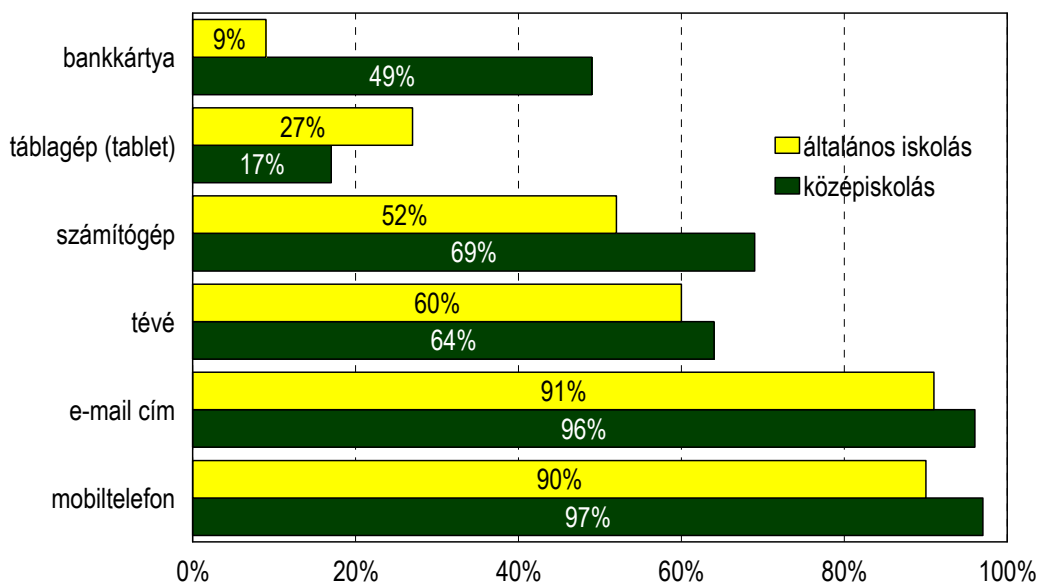
Milyennek ítéled a családod anyagi helyzetét?

	általános iskola	gimnázium	szakközépiskola	szakiskola	érettségire épülő szakképzés
gond nélkül megélnék	45	48	30	28	26
általában beosztással, de kijövünk a keresetből	33	34	39	31	38
néha kisebb anyagi gondjaink vannak	18	15	23	29	22
gyakran vannak anyagi gondjaink	3	3	9	12	14

százalékos megoszlás

Jellemző tendencia, hogy a szülő iskolai végzettségének emelkedésével javul a család és benne a tanuló anyagi helyzete, s az is mérhető, hogy a vidéken élő tanulók nagyobb arányban nyilatkoztak úgy, hogy vannak anyagi problémáik.

A saját bankkártya, táblagép, számítógép, TV, e-mail cím és mobiltelefon elterjedtsége

A diákok nagy része rendelkezik info-kommunikációs eszközökkel. A megkérdezett diákok 62 százalékának van saját tévéje, további 11 százalékuk testvérével osztozkodik rajta. A fiatalok 61 százaléka rendelkezik saját számítógéppel, és további 19 százalékuk testvérével közösen használja. Mobiltelefonnal és e-mail címmel néhány százalék híján minden tanuló rendelkezik.

A fogyasztói szokásokhoz, pénzforgalomhoz kapcsolódó jellemző, hogy a középiskolában tanulók mintegy felének önálló bankkártyája is van.

4. EGÉSZSÉGMEGŐRZÉS

Ebben a fejezetben a szekszárdi diákok alapvető egészségmegőrzési és egészségkárosítási tevékenységeinek intenzitásáról számolunk be. Így többek között szó lesz a legális és illegális pszichoaktív szerek fogyasztásáról, a sportolásról, a táplálkozási szokásról és mindezek családi mintázatáról.

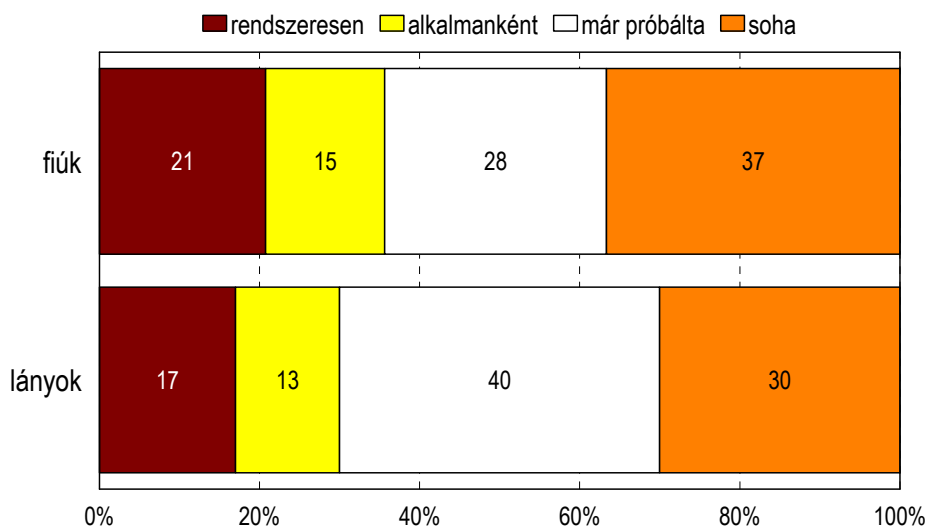
A tudatot és lelkiállapotot egyaránt módosító pszichoaktív szerek egyik része a modern társadalmakban élvezeti cikként szervesült, fogyasztásuk legális, kereskedelmi forgalomban hozzájuk lehet jutni. Hagyományosan ilyen anyagok az alkohol, a dohány, a kávé, a tea, bizonyos növényekből kivont vagy szintetikus úton előállított gyógyszerek illetve ide sorolhatók az utóbbi időben a különböző energia italok is. A pszichoaktív szerek másik része az európai kultúrkörben kevésbé szervesült, számos országban tiltott, illegális anyagok, drogok, kábítószer (depresszánsok, stimulációs anyagok, hallucinogének, szerves oldószerek).

4.1 Pszichoaktív szerek fogyasztása

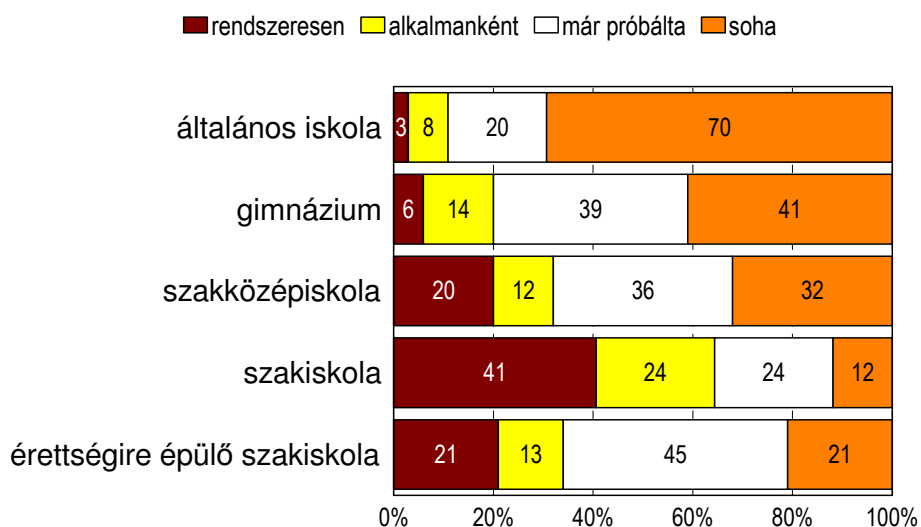
A vizsgált tanulók 19 százaléka rendszeresen dohányzik, további 14 százalékuk pedig alkalmanként gyújt rá. A tanulók 34 százaléka válaszolt úgy, hogy nem dohányzik, de már kipróbálta. Azok aránya, akik soha nem is próbálták, 33 százalék.

A fiúk között valamivel magasabb a rendszeres, és az alkalmankénti dohányosok aránya is. Iskolatípus mentén tekintve, a kérdezett hetedikes-nyolcadikos általános iskolások körében 3 százaléknál rendszeres, illetve 8 százalék alkalmankénti dohányos található. A gimnazisták körében 6 százalék dohányzik rendszeresen, addig a szakközépiskolásoknál ez az arány 20, illetve a szakiskolásoknál 41 százalék. A bejárósok közel 60 százaléka rendszeresen gyújt rá.

A dohányzó tanulók aránya nemenként

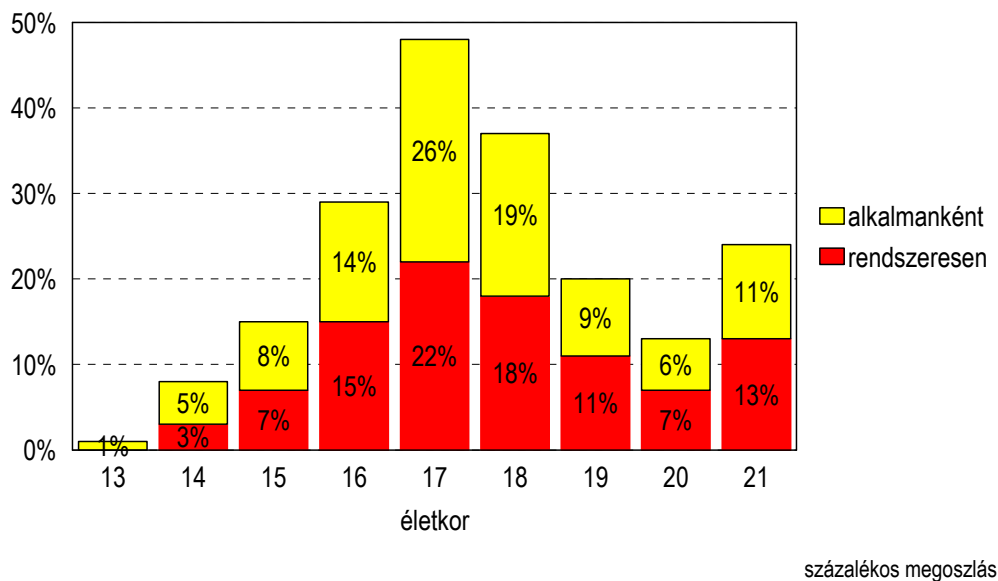

A dohányzó tanulók aránya iskolatípusonként

Jól látható tendencia, hogy az életkor növekedésével hogyan emelkedik a rendszeresen és alkalmanként dohányzók aránya. A 14 évesek között már 3 százaléknyi a rendszeres dohányosok aránya, ez a következő korcsoportra megduplázódik, majd folyamatosan emelkedik. Érdekes, hogy a 18 évesek körében némi visszaesés mutatkozik, és ez a csökkenő tendencia megmarad.

A dohányzó fiatalok aránya az életkor dimenziójában

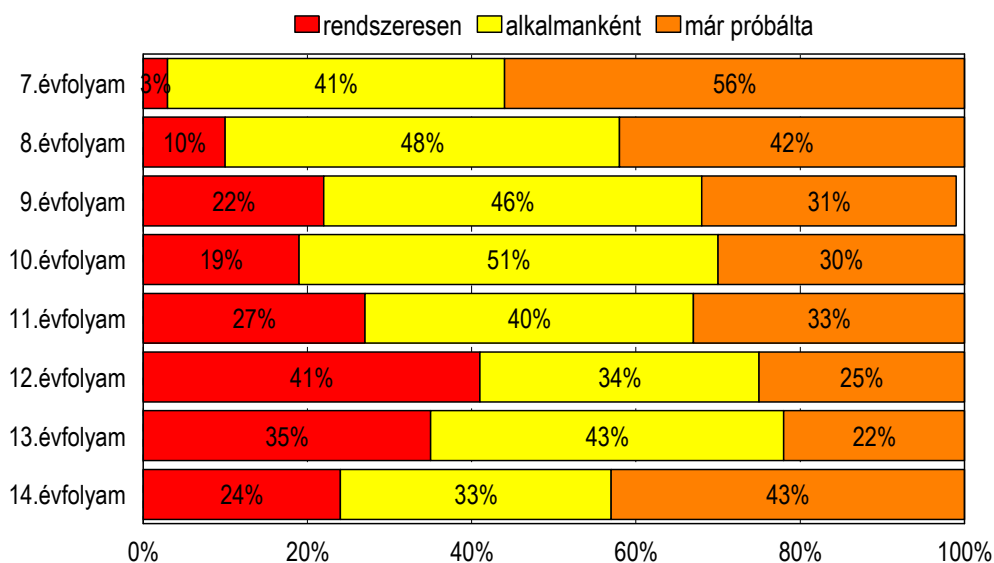
Az életkor mellett a tanulmányi eredmény alakulásával is szoros összefüggésben van a dohányzás kérdése, sokkal kevésbé jellemző a jó és jeles tanulókra. Míg a gyenge tanulmányi eredményt elért diákok 63 százaléka dohányzik, addig a jó tanulóknak 27 százaléka, a 4.5 fölötti átlagot elért tanulóknak pedig csak 10 százaléka.

Ha a szülői magatartástípusokat nézzük, akkor az derül ki, hogy a kemény szülők gyermekei közt vannak a legnagyobb arányban rendszeres dohányosok (38 százalék), bár a féltő szülői stratégia sem akadályozza ezt meg túlságosan (11 százalék), illetve az engedékeny szülők gyermekeinek is 27 százaléka rendszeres dohányos.

A magyar társadalomban a legelterjedtebb pszichoaktív szer, "drog" az alkohol. Ez érezhető a szekszárdi mintában is, ugyanis a vizsgált tanulók mindössze 13 százaléka nem ivott még soha alkoholt. Az általános iskolás tanulóknál a rendszeres alkoholfogyasztók aránya (napi vagy heti rendszeresség) 9, az alkalmankénti ivóké 18, az absztinenseké 43 százalék, a középiskolában a rendszeresen ivók 9, az absztinensek 15 százalékban vannak jelen, s kétharmaduk alkalmanként iszik. Azok aránya, akik sosem ittak még alkoholt 10 százalék.

Ha a nemek dimenziójában vizsgáljuk a kérdést, kiderül, hogy a rendszeresen alkoholt fogyasztó tanulók többsége férfi, míg az alkalmankénti ivók aránya magasabb a nőknél, 62 százalék. Az átlag azonban elfedi azt a tényt, hogy míg az középiskolák elsőseinek "csak" 68 százaléka iszik rendszeresen vagy alkalmanként, addig a másodikosainak már 78, a harmadikosoknak pedig 93 százaléka fogyaszt alkoholt.

Alkoholfogyasztás az évfolyam mentén

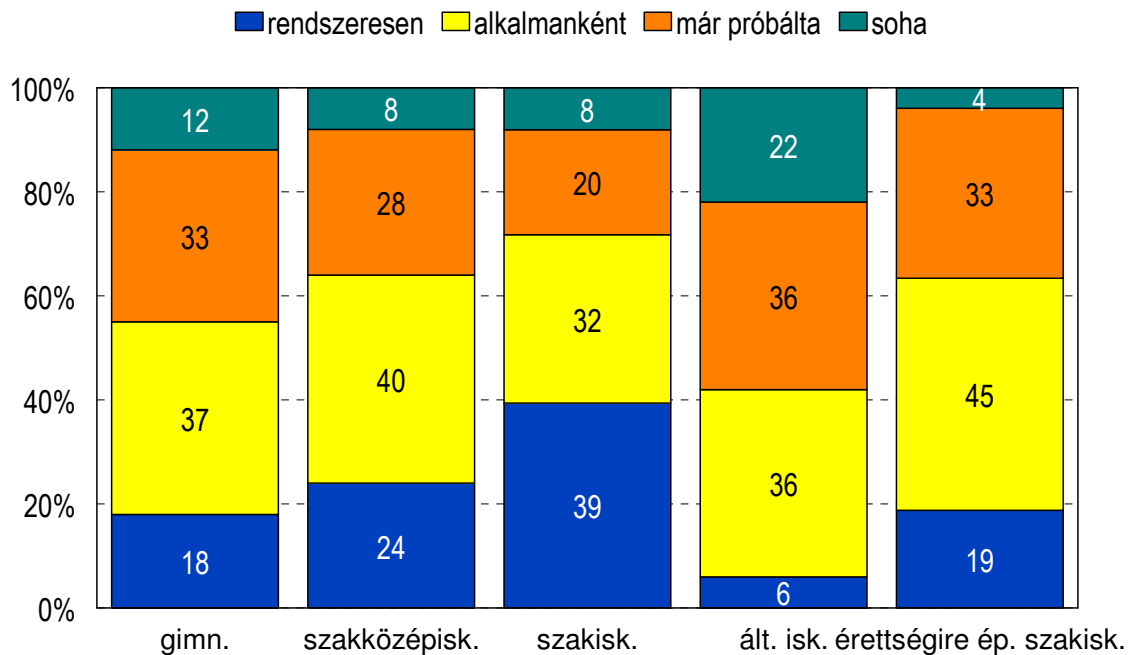

Az alkoholfogyasztás gyenge kapcsolatban van a tanulmányi eredmény alakulásával is. Míg a gyenge tanulók 42 százaléka fogyaszt alkoholt, addig a jó tanulóknak 68, a jeles tanulóknak pedig csak 56 százaléka. Jellemző, hogy az életkor emelkedésével nő az alkoholt fogyasztók aránya, de a szülő iskolai végzettségétől mindez teljesen független.

Bár nem sorolják a klasszikus egészségkárosítási módozatok közé a kávé fogyasztását, ugyanakkor túlzott fogyasztása, életformává válása esetén - különösen hosszabb távon - gyengíti a szervezetet, ugyanúgy megbontja az egészséges rendszert, mint bármely más pótszer, ha szenvedéllyé válik (naponta 6-8 csésze kávé elfogyasztásának már jelentős veszélyei lehetnek). A kérdezett középiskolások 26 százaléka rendszeresen, 37 százaléka alkalmanként szokott kávé inni. Azok aránya, akik kipróbálták ugyan, de nem fogyasztanak szintén 28 százalék. A kávézók aránya - ahogy az feltételezhető - az iskolai évek alatt az életkor emelkedésével nő. Az általános iskola hetedik évfolyamán 2 százaléknyi a rendszeres kávéfogyasztó tanulók aránya, s további 34 százalék az alkalmankénti kávézóké. A középiskola elsőseinél 20 illetve 42 százalék ez az arány, a végzősöknél pedig 37 százalék a rendszeresen kávézók aránya, s az alkalmankénti fogyasztók köre is 31 százalékra.

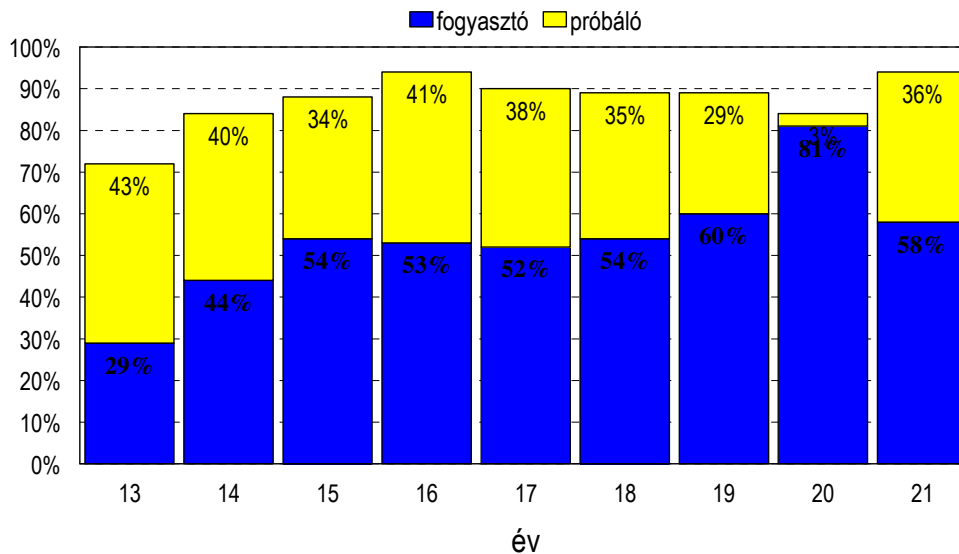
A kávéfogyasztás intenzitása nem független az iskolatípustól sem. Érezhető tendencia, hogy a szakiskolás tanulók körében magasabb a rendszeresen és az alkalmankénti kávézók aránya is, míg a gimnazisták között többen vannak azok, akik ki sem próbálták még a kávé életükben.

A kávé fogyasztása az iskola dimenziójában

Az utóbbi években a fiatalok körében fokozatosan elterjedt egy másik értágító, serkentő hatású legális doppingszer, az energia ital. Az energia italt (pl. Red Bull, Hell, Bomba stb.) a szekszárdi 7-14 osztályos tanulók csupán 12 százaléka nem próbálta ki még eddig, 12 százalékuk rendszeres, 40 százalékuk alkalmi fogyasztónak vallja magát e tekintetben. Az energia italok fogyasztásában nemek szerint nincs különbség, azonban kimutatható, hogy a gyengébb tanulók körében magasabb az ilyen italt fogyasztók aránya. Amíg a gyenge tanulók 37 százaléka iszik rendszeresen energia italt, addig a jeles tanulók mindössze 11 százaléka.

Energia ital fogyasztása az életkor mentén

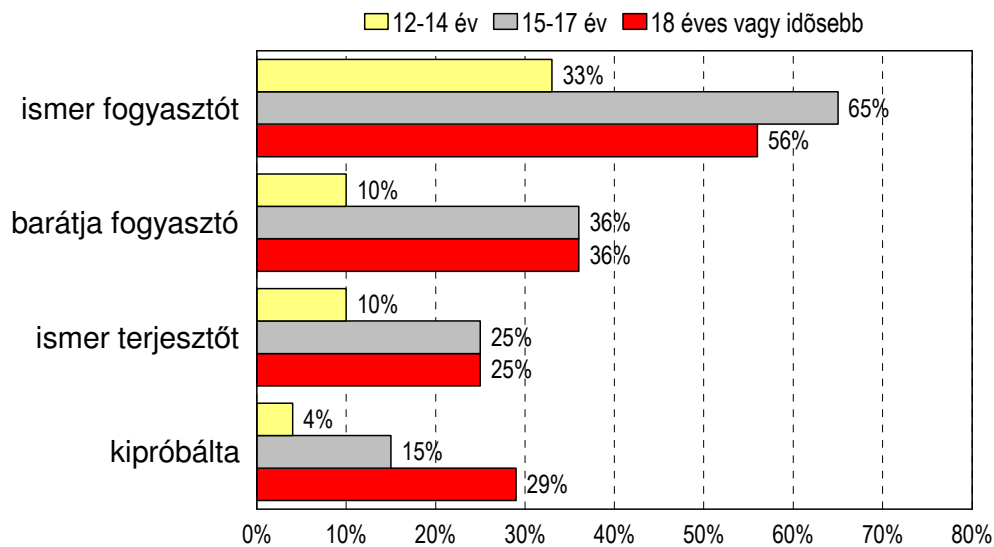

A legális szereknél sokkal kevésbé elterjedt a kábítószeres fogyasztása. A kérdezett tanulók 82 százaléka egyelőre nem próbált még ki semmilyen klasszikus értelemben használt kábítószerrel. A megkérdezett tanulók 13 százaléka már legalább egyszer kipróbálta valamelyik kábítószerrel, de ezeket nem fogyasztja. A fogyasztók 4 százaléka tekintheti magát alkalmi, és 2 százaléka rendszeres drogfogyasztónak - saját bevallása alapján. A valós arány azonban - feltételezhetően - ennél magasabb, ugyanis a megkérdezett tanulók fele (56 százalék) ismer olyan fiatalt, aki kábítószerrel fogyaszt, 32 százalékának a barátai körében is van drogos, s 23 százalékuk személyesen ismer olyan fiatalt, aki kábítószerrel árusít. Tapasztalataink szerint a kábítószerrel fogyasztó tanulók jelentős része a szigorú büntetőpolitikából fakadó törvénymódosítás óta (BTK szigorítás) rejtőzködve marad, még az anonim kérdőívekben sem vállalja drogfogyasztását, tudva, hogy jogilag is elítélhető cselekedetről van szó.

A középiskolán belül a háromféle képzési típusban eltérő arányban vannak drogfogyasztók, a gimnáziumokban 2, a szakközépiskolákban 8, a szakiskolákban 7 százalék használ rendszeresen vagy alkalmi jelleggel kábítószerrel.

Érdeemes megnézni, hogyan alakul a szekszárdi tanulók kábítószerrel való kapcsolata az életkor dimenziójában. Jól látható, hogy mind a fogyasztás, mind pedig a terjesztés tekintetében aktívabbá válik a kapcsolat az életkor emelkedésével. A kábítószer kipróbálását tekintve az 2 százaléknál bevallott 12-14 éves fogyasztó a nagykorúság elérésére 11 százalékra nő, azok aránya akik tudnak arról, hogy barátjuk fogyasztó, több mint háromszorosára emelkedik. Azon tanulók aránya, akik ismernek kábítószerrel fogyasztó fiatalt a 12-14 éveseknél még "csak" 33 százalék, a középiskola végzőseinél már 56 (!) százalék.

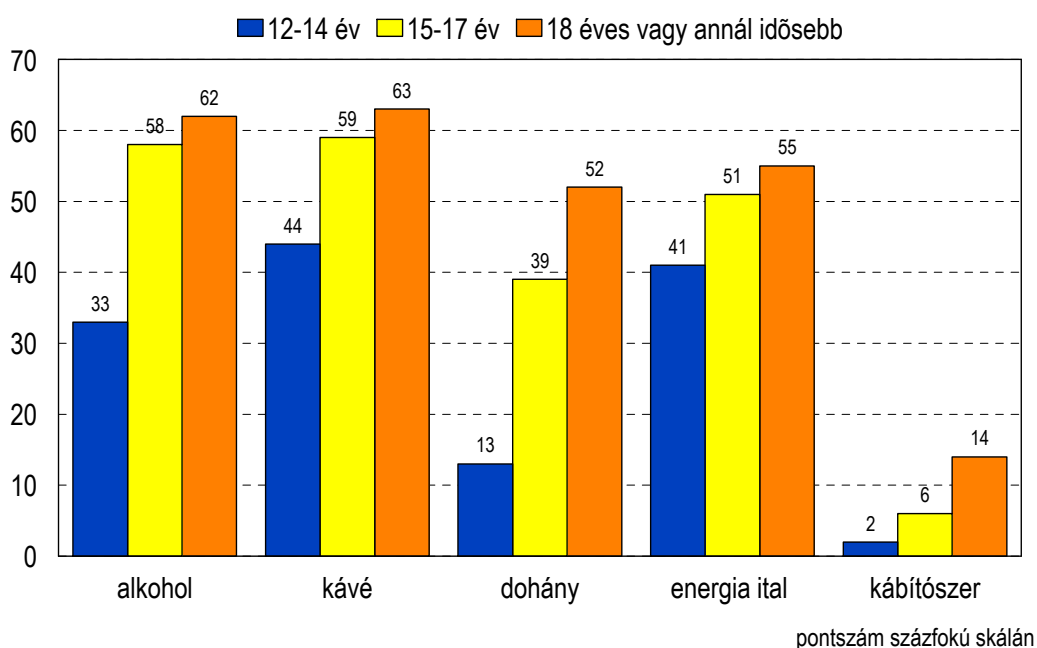
A tanulók kábítószerrel való kapcsolata

Megállapítható, hogy a drog szempontjából az átlagnál veszélyeztetettebbek az alacsonyan kvalifikált családi háttérrel rendelkező, és gyengébb (közepes vagy gyenge) tanulmányi eredményt elérő tanulók valamint a Szekszárdon élő diákok.

A drogozó fiatalok 80 százaléka nyilatkozott úgy, hogy van kábítószer fogyasztó barátja. Ezzel szemben, akiknek nincs drogfogyasztó barátja 56 százalékban nem is próbált még ki valamilyen kábítószer.

A pszichoaktív szerek fogyasztási indexének alakulása

Az ötféle egészségkárosító tevékenység intenzitását százfokú skálára vetítettük. Az adott szer fogyasztási indexe minden esetben 0-100 közötti szám és azt mutatja meg, hogy az adott válaszoló milyen mértékben rombolja saját egészségét. Minél nagyobb az index értéke, annál intenzívebb károsításnak van kitéve a tanuló szervezete. Az index értéke a kávéfogyasztás esetében a legmagasabb, 58 pont. Az alkoholfogyasztás esetében 55 pont, az energia ital fogyasztás esetében pedig 51 pont. A dohánytermékek fogyasztási indexe 40 pont. A drogok fogyasztási indexe 8 pont százfokú skálán. A fenti diagram az egyes pszichoaktív szerek fogyasztási indexének alakulását mutatja az életkor dimenziójában. A pszichoaktív szerek fogyasztásának intenzitása az egyes iskolatípusokban is eltérő, a legintenzívebb a gimnáziumokban.

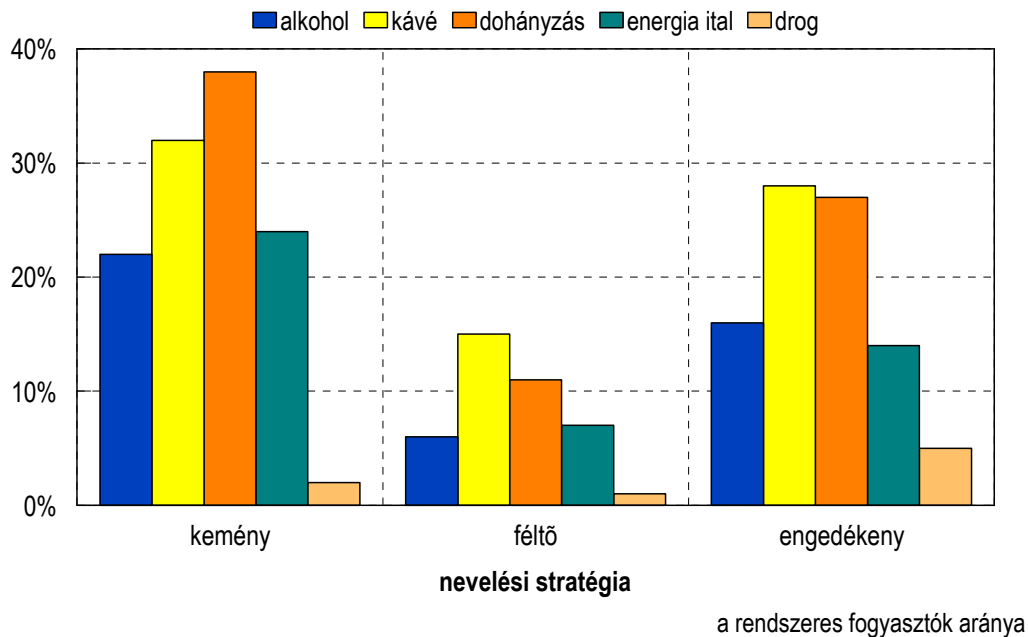
A pszichoaktív szerek fogyasztásának intenzitása az egyes iskolatípusokban

	<i>általános iskola</i>	<i>gimnázium</i>	<i>szakközép- iskola</i>	<i>szakiskola</i>	<i>Érettségire épülő szakközépisk.</i>
<i>kávé</i>	28	54	40	4	54
<i>dohány</i>	15	42	41	4	30
<i>energia ital</i>	40	61	54	10	59
<i>alkohol</i>	44	60	55	9	62
<i>kábítószer</i>	65	67	61	13	61

pontszám százfokú skálán

Végül vizsgáljuk meg, hogy a különféle szülői nevelési stratégiák miként hatnak az egészségkárosító szerek használatára. A következő ábrán jól látható, hogy a kemény (bár sokszor igazságtalan) nevelési stratégia e tekintetben sem hozza meg az eredményét, hiszen az egyes szerekkel élők aránya körükben a legmagasabb, bár a kábítószer-fogyasztás tekintetében az engedékeny, valójában nemtörődöm szülők gyermekei vannak kitéve a legnagyobb veszélynek.

Egészségkárosítás a nevelési stratégia dimenziójában

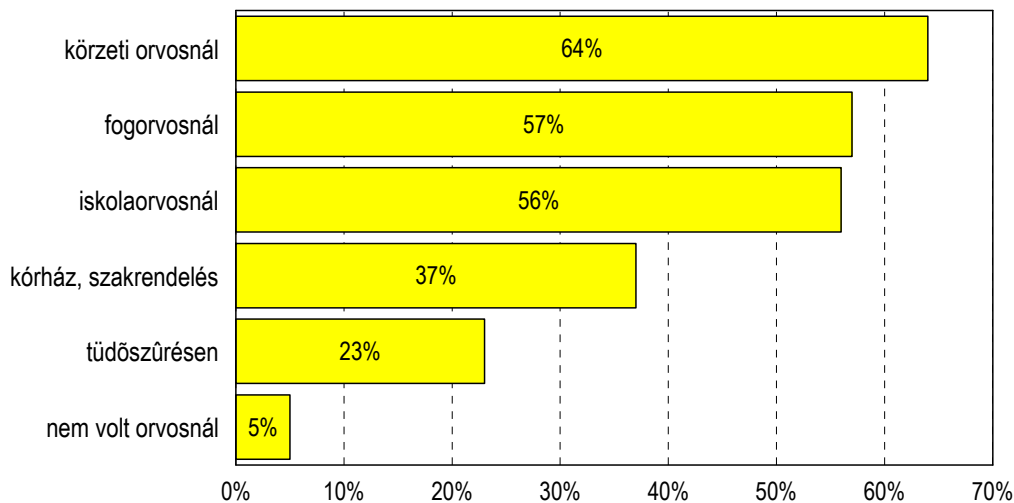

4.2 Egészségmegőrzés

Kutatásunk során többféle szempont szerint is közelítettük a fiatalok egészségügyi helyzetét. Elsőként az orvosnál, fogorvosnál, tüdőszűrésen, illetve kórházban, szakrendelésen való megjelenés gyakorisága alapján vizsgáltuk a kérdéskört.

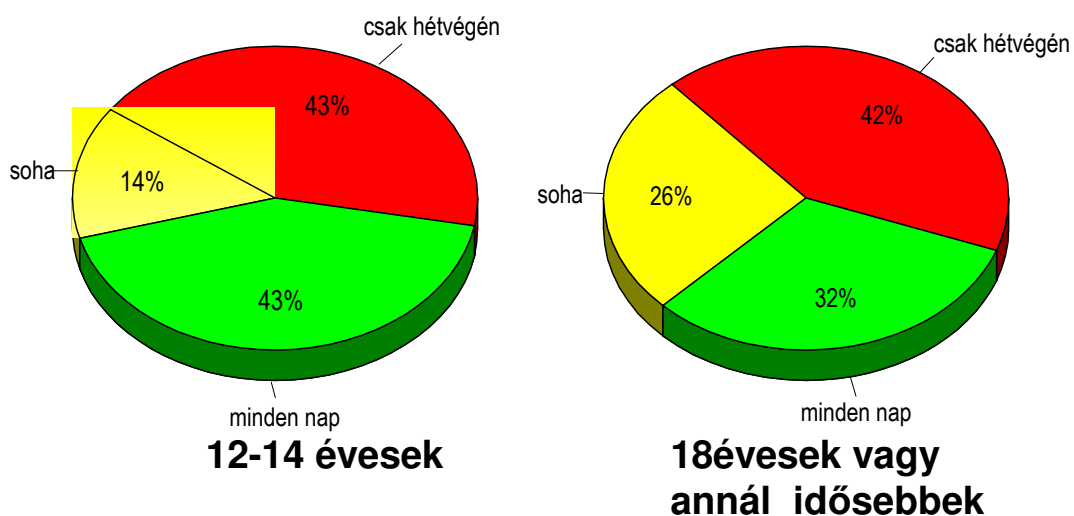
A legmagasabb arányban - érthetően - a körzeti orvost említették a tanulók, 64 százalékuk megfordult háziorvosa rendelőjében az elmúlt egy évben. Ennél kevesebben keresték fel problémával az iskolaorvost, a tanulók valamivel több, mint fele adott ilyen választ. A rendszeres fogászati ellenőrzésen (évenként legalább egy alkalom) 57 százalékuk vettek részt, bár a kívánatos itt a 100 százalék lenne. Kórházban és más szakrendelésen a tanulók harmada járt, tüdőszűrésen 23 százalékuk volt.

Az utóbbi egy évben orvosnál voltak aránya

A fiatalok egészségromlásának fontos okozója a korán kialakított egészségtelen életmód. Ezek között gyakran első helyen szerepel a helytelen, egészségtelen táplálkozás. A diákok 39 százaléka minden nap, 42 százaléuk csak hétfévente szokott otthon, elindulás előtt reggelizni, 19 százaléuk pedig soha sem reggelizik. Az életkor emelkedésével egy kicsit csökken a naponta otthon reggelizők aránya, ellenben a szülő iskolai végzettségnek emelkedése pozitívan befolyásolták a válaszokat. Míg a képzetlen családok gyermekeinek 30 százaléka reggelizik mindennap, addig a diplomás családoknál ez az arány 55 százalék.

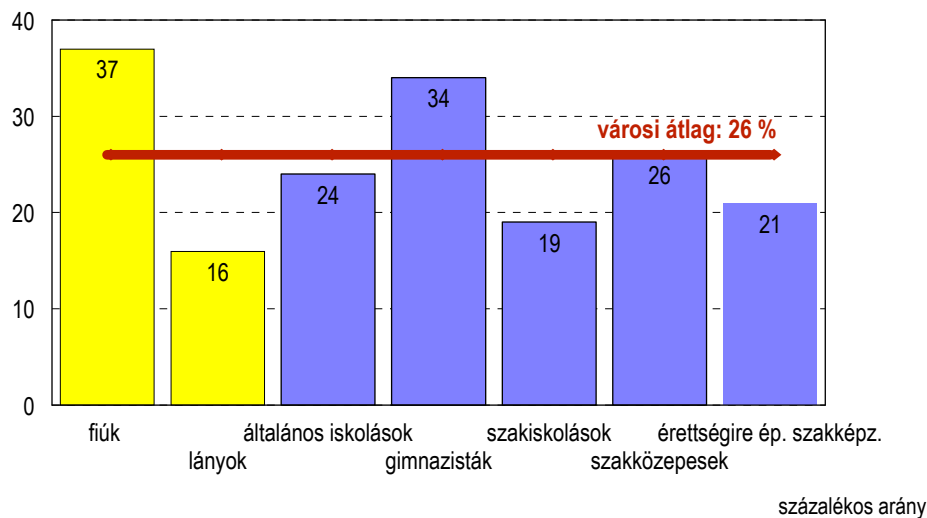
Szoktál otthon reggelizni?

Az életmóddal kapcsolatos másik elterjedtebb probléma a rendszeres testmozgás, a sport hiánya. Kérdéseinkkel azt próbáltuk vizsgálni, hogy az iskolai és a tanórán kívüli lehetőségeket milyen mértékben használják ki a vizsgált mintába került fiatalok.

A megkérdezett tanulók 26 százalékáa sportol napi rendszerességgel az iskolai tanórán kívül, további 24 százalék hetente többször mozog. Heti rendszerességről 15 százalék nyilatkozott. Azok aránya, akik soha nem sportolnak saját bevallásuk szerint 15 százalék.

A napi rendszerességgel sportoló tanulók aránya

Jellemző, hogy a fiúk és az fiatalabb (12-14 éves diákok) az átlagnál sportosabbak, rendszeresebben mozognak. A település szerint is mérhető különbség, míg a szekszárdi lakosú tanulók 28 százaléka sportol valamit naponta, addig a bejárós és a kollégista diákoknak 26-16 százaléka, ők - feltehetően időhiány miatt - inkább a heti rendszerességet preferálják.

Tanulmányi átlag szerint a jeles tanulók körében magasabb a heti és alacsonyabb a napi rendszeresség, míg a közepes tanuló diákoknál fordított a helyzet.

A vizsgált diákok 37 százaléka nyilatkozott úgy, hogy fel tud mászni a kötélre függeszkedve (csak a kezüket használva), 43 százalékuk pedig úgy véli, le tud úszni tíz hosszút egy átlagos úszómedencében, illetve 55 százalékuk át tud ugrani egy három méteres árkot. Mivel ebben a korosztályban a fizikum és az életkor között igen szoros összefüggés van, érdemes megnézni a válaszokat e dimenzió mentén is. Míg a 12-14 éves fiúk 57 százaléka mondta, hogy fel tud menni a kötélre, addig a 18 éves, vagy idősebb fiúknak 66 százaléka vélekedett így. Meglepő módon az úszás szempontjából és egy kb. három méter széles árok átugrásánál némileg romlik a helyzet az életkor előrehaladtával.

A lányoknak a függeszkedés nehezen megy, ellenben az életkor előrehaladtával csekély mértékben, de

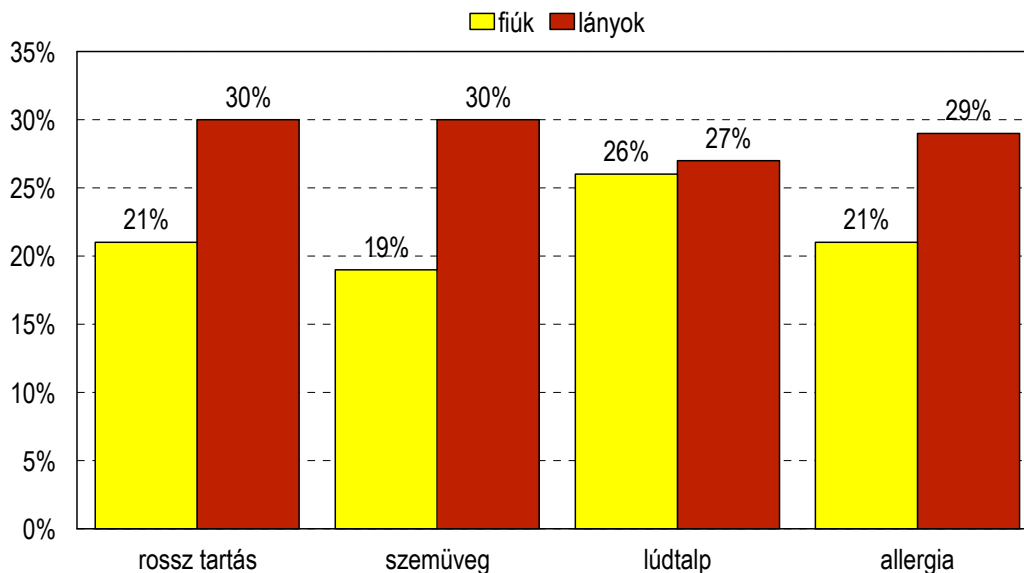
növekszik azok aránya, akik úgy gondolják, fel tudnak mászni a kötélén csak a kezüket használva. A tíz hosszút a helyben lakó lányok 65, a bejárósok 41 százaléka tudja leúszni, míg a széles árkot csupán negyedük ugorja át.

	fiúk (év)			lányok(év)		
	12-14	15-17	18-	12-14	15-17	18-
Fel tud mászni egy kötélén csak a kezét használva (függeszkedve)	57	58	65	11	20	14
Legalább tíz hosszút le tud úszni egy medencében	75	62	53	47	56	40
Át tud ugrani egy kb. három méter széles árkot	58	64	52	17	27	21

százalék

Arról is megkérdeztük a tanulókat, hogy a különböző tartós egészségi problémák jellemzőek-e rájuk. A szekszárdi diákok negyede szemüveges, további egynegyedük szenved valamilyen allergiától, nagyjából 27 százalékuk lúdtalpas és másik 20 százalékuknak - saját bevallásuk alapján - rossz testtartása van. Ez utóbbiak aránya különösen magas a lányoknál, akik között egyébként több a szemüveges és az allergiás is.

Szemüveg viselése, lúdtalp, rossz tartás és allergia a nem dimenziójában

Részben az egészségmegőrzés, részben pedig a szabadidő eltöltésének témaköréhez tartozik a sportolási lehetőségek használata. Szekszárdon több mint harminc különböző sportágat úzhatnak szervezett keretek között a város fiataljai. A fiúk legnagyobb arányban kerékpározni, focizni járnak (22-22 százalék), de az úszás is több mint 10 százalékukat fejleszti. A lányok körében a kerékpározás a legnépszerűbb, 21 százalékuk

úzi alkalmanként ezt a sportágat. Ezen kívül csak a jég- és görkorcsolya, a squash, és a modern táncok kapott 10 százaléknál nagyobb említési arányt.

	fiúk		lányok	
	most is úzi	régebben űzte	most is úzi	régebben űzte
labdarúgás	22	23	4	16
kézilabda	3	12	8	21
kerékpár	22	7	21	10
kosárlabda	6	11	5	15
atlétika	7	14	5	16
aerobic	2	3	5	10
tenisz	5	5	2	5
box	6	7	2	2
úszás	11	20	7	23
teke	3	6	2	2
modellezés	6	7	2	2
természetjárás	5	3	2	1
dzsúdó	3	3	1	1
íjászat	9	6	6	3
kick box	6	8	-	4
triathlon	5	6	1	4
karate	3	6	1	2
sakk	3	3	1	1
asztalitenisz	4	5	1	3
horgászat	4	12	3	4
lovas sport	4	12	4	5
amatőr rádió	17	7	4	4
modern tánc	5	3	10	8
tájékoztató futás	3	2	1	-
standard tánc	4	5	6	13
jégkorcsolya	5	5	3	3
gördeszka	4	3	2	3
görkorcsolya	8	6	15	6
spinning	5	11	4	7
squash	5	6	12	12
bowling	3	3	2	2
kondizás, testépítés	4	4	1	1

százalékos arányok

Az is fontos információ, hogy melyek voltak azok a sportágak, amelyeket régebben űztek a megkérdezettek, de már abbahagyták. A lista a fiúknál hasonló a jelenlegi preferenciához (labdarúgás, úszás) kiegészítve az atlétikával és a kézilabdával, horgászattal, lovas sporttal, ezen utóbbiakat a fiúk 12 százaléka űzte korábban. A lányok több mint 10 százaléka nyilatkozott úgy, hogy korábban űzte, de már abbahagyta az úszást, kézilabdát, labdarúgást, az atlétikát, a kosárlabdát a standard táncot, és a squasht. Összeadva a jelenleg is űzött, illetve a már abbahagyott sportokat kiderült, hogy a fiúk 45 százaléka focizott/focizik, de a úszással is több mint

30 százalékuk próbálkozott. A lányok - akik egyébként alacsonyabb arányban sportolnak - körében a toplistát a kerékpározás vezeti (31 százalék), squash-al 24 százalék.

	fiúk		lányok	
	tervezi kipróbálni	elutasítja	kipróbálni tervezi	elutasítja
labdarúgás	10	28	7	60
kézilabda	10	56	8	50
kerékpár	9	44	9	43
kosárlabda	13	50	7	58
atlétika	7	55	7	56
aerobic	6	68	17	53
Tenisz	14	56	15	64
Bokszt	20	49	22	59
úszás	12	41	17	40
teke	13	58	12	70
modellezés	12	56	11	69
természetjárás	24	49	13	70
dzsúdó	8	65	14	68
íjászat	16	52	18	56
kick box	10	57	11	72
triathlon	17	53	10	70
karate	18	53	12	70
sakk	9	65	5	77
asztalitenisz	13	59	11	70
horgászat	8	59	4	74
lovak sport	12	53	8	69
amatőr rádió	11	48	7	68
modern tánc	11	62	15	54
tájékozódási futás	7	69	6	78
standard tánc	6	67	18	47
jégkorcsolya	9	69	8	73
gördeszka	5	69	10	71
görkorcsolya	13	55	27	40
spinning	8	57	8	67
squash	8	62	13	51
bowling	5	68	9	70
kondizás, testép.	7	64	8	72

százalékos arányok

Arról is kérdeztük a tanulókat, hogy melyek azok a sportágak, amelyeket sem a múltban nem űzték, sem pedig a jelenben nem űzik, ám a jövőben tervezik, hogy kipróbálják. Nem meglepő módon a fiúk és a lányok válaszai itt is eltérnek. A fiúk 24 százaléka a természetjárást, 20 százaléka a boxot, 18 százaléka a karatét, és 17 százaléka a triatlont, és 16 százaléka az íjászatot jelölte meg.

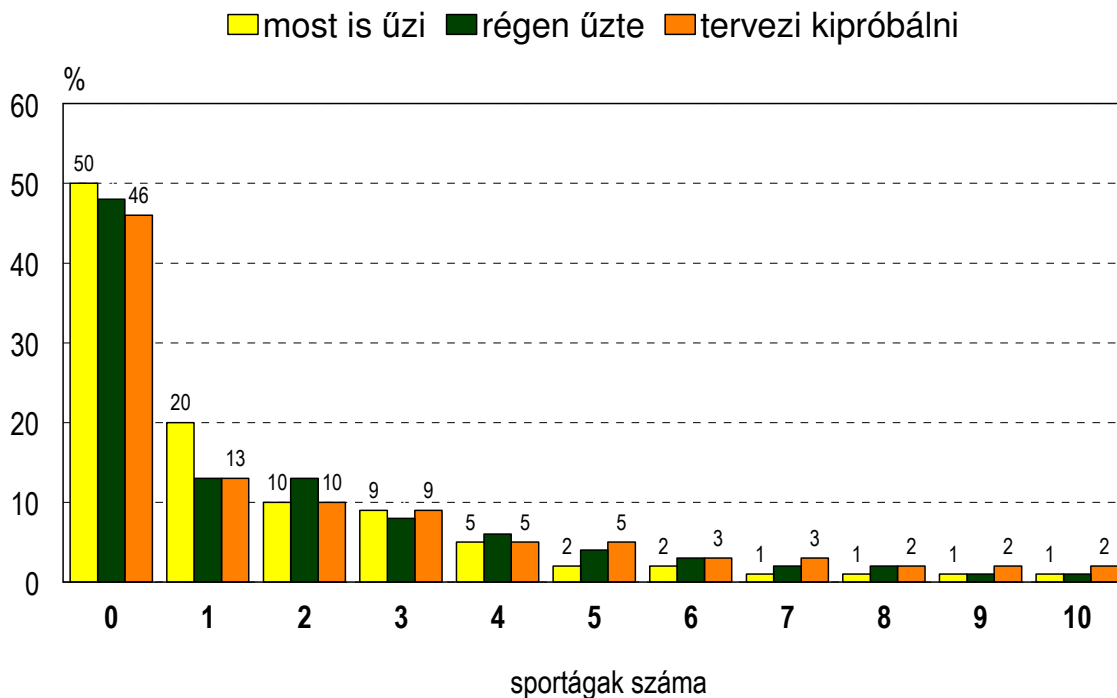
A lányok 27 százaléka mondta, hogy tervezi kipróbálni a görkorcsolyát, 22 százalékuk a bokszot, 18 százalékuk pedig az íjászatot. Utóbbi sport a fiúknál és lányoknál is előkerült.

A fiúk által leginkább elutasított sportágak a tájékozódási futás, a gördeszka, bowling, az aerobic, míg a lányok majdnem 80 százaléka mondta, hogy sem most, sem a jövőben nem tervezi, hogy kipróbálja a

tájékozódási futást, a horgászatot, és a sakkot.

Végezetül érdemes azt is megnézni, hogy a tanulók hányféle sportot űznek, űztek, illetve hányfélét terveznek kipróbálni. Jelenleg a megkérdezett tanulók majdnem fele semmit sem sportol, egyötödük egyféle, 10 százaléka kétféle, 9 százaléka háromféle formában is sportol.

A sportághoz való viszony

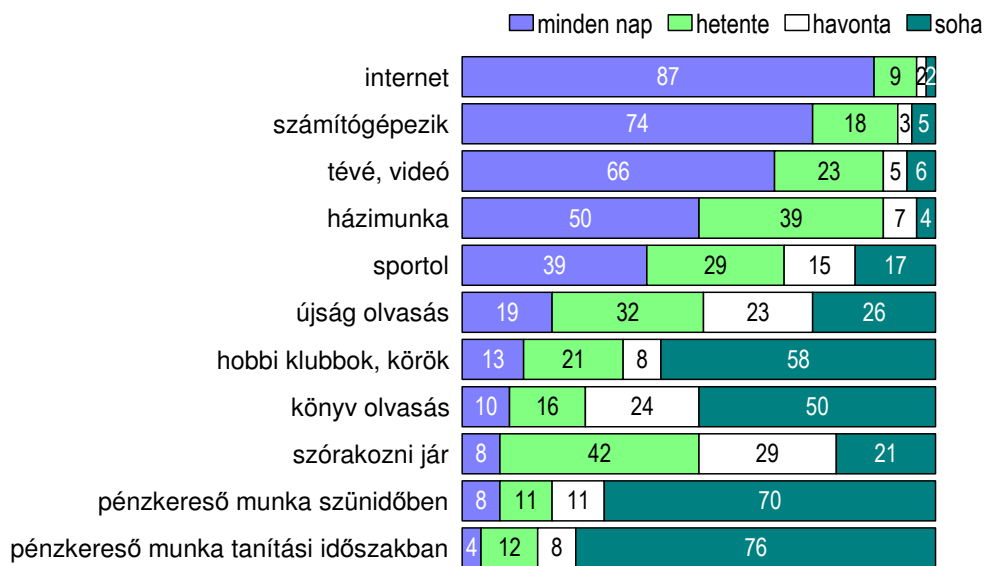

Jellemző, hogy a diákok nemtől függetlenül egy sportágot űznek. Jellemző, hogy a szülő iskolai végzettségének emelkedésével nő az űzött sportágak átlagos száma, ugyanakkor az életkor előrehaladtával ellentétes tendencia mérhető. A jövőben a fiúk és lányok is átlagosan kettő új sportágot terveznek kipróbálni.

5. SZABADIDŐ

A fiatalok életében meghatározó jelentősége van annak, hogy a szabadidejüket milyen módon töltik, mire van egyáltalán lehetőségük. A kérdőíves felmérésben a diákoknak 11 szabadidős tevékenységet kellett értékelniük, hogy melyiket milyen gyakran végzik.

Mit csinálsz szabadidőben?

A fiatalok szabadidős tevékenysége valamivel enyhébben ugyan, de éppen úgy a passzív időtöltések felé tolódik el, mint a felnőttek esetében. Az első két helyen szereplő tevékenység nem okoz meglepetést. Az internet és a számítógép, a legkönnyebben elérhető szabadidős tevékenység, és a legkényelmesebb is. Ezt követi a tévé, videó, a tanulók kétharmada ezt naponta végzi, és további 23 százalék pedig hetente. Ez egyébként nem a fiatalok sajátossága. A könyvek és újságok olvasása igen eltérő arányt mutat. Újságot napi rendszerességgel a tanulók közel egyötöde olvas, további 32 százalékuk hetente vesz kezébe újságot. A könyv olvasása már csak 11 százalékukat jellemzi napi rendszerességgel, további 16 százalékuk még hetente olvas.

A házimunka magas – napi és heti - említése azt mutatja, hogy a családok többségében van belső munkamegosztás, legalábbis a fiatalok így látják. Ez természetesen nem klasszikus szabadidős tevékenység, hiszen a többség kötelezőként éli meg. Némileg meglepő viszont a szórakozni járás viszonylag alacsony említési aránya (29 százalék havonta, és további 21 százalék ritkábban vagy soha sem jár).

A fiatalok által említett pénzkereső munkát nézve el lehet gondolni azon, hogy ez bizonyos értelemben negatív (ha más tevékenység helyett, kényszerből kell dolgozni), bizonyos értelemben viszont pozitív

lehet (ha a szocializáció folyamatába megfelelően épül be). Szünidőkben a fiatalok nem egészen egyötöde dolgozik napi vagy heti rendszerességgel, illetve tanítási időszakban 16 százalékuk végzi ezt. Jellemző, hogy a fiúk, bejárós tanulók és a szakmai képzést adó iskolákba járók (különösen a szakmunkások) körében illetve az idősebb tanulóknál gyakrabban említett tevékenység.

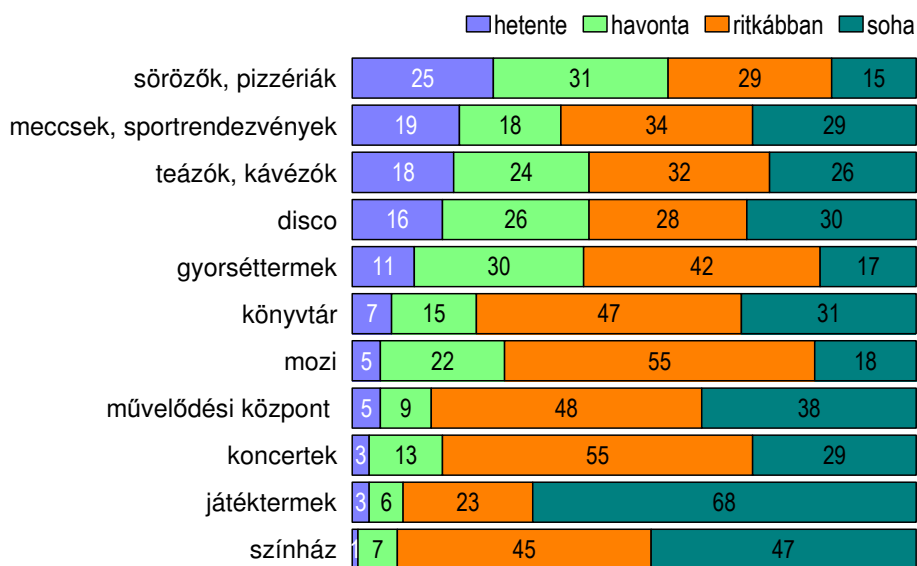
Az ifjúsági közösségi élményt adó klubok, szabadidős körök említései aránya alacsony, mindössze 13 százalékuknak jelent napi, és további 21 százalékuknak heti elfoglaltságot, a fiatalok több mint fele elutasítja. Jellemző, hogy az internetes közösséggel aktívabb kapcsolatuk van a tanulóknak, mint a városban működő ifjúsági klubokkal és hobbi körökkel.

A szabadidő eltöltésének milyensége mellett rákérdeztünk arra is, hogy ez mely intézményeket, programokat érint. Itt a leggyakrabban említett helyszínek, intézmények, helye nem meglepő. A fiatalok leggyakrabban látogatott intézmények a város sörözői, pizzériái, de a meccsek, sportrendezvények, a kávézók, teázók és a diszkók is kedvelt találkozó és szabadidő eltöltési helyszínei a szekszárdi iskolásoknak. Gyorséttermekben (melyek nemcsak étkezési, hanem találkozási célokat is szolgálnak) minden tizedik szekszárdi iskolás kifejezetten gyakran, heti rendszerességgel megfordul.

Viszonylag sokan említették a könyvtárat is, bár itt azért figyelembe kell venni, hogy az iskolai kötelezettségekkel kapcsolatban is gyakran kell könyvtárba járni, ami nem feltétlenül szabadidős tevékenység a fiatalok szemében.

Nemek szerinti bontásban a felsorolt intézményeket, szórakozó helyeket összességében a fiúk általában gyakrabban látogatják, mint a lányok.

Milyen gyakran látogatsz az alábbi "intézményeket"?

Iskolatípus szerint is jelentősen eltér a szabadidő eltöltésének helyszíne. Az alábbi táblázatból kiolvasható, hogy a gimnazisták magasabb arányban járnak sörözőkbe, pizzériákba. A gyorsétterem heti említési aránya a szakiskolások körében a legmagasabb. A disco említési aránya a szakiskolásoknál átlag feletti, 25 százalékok rendszeresen jár.

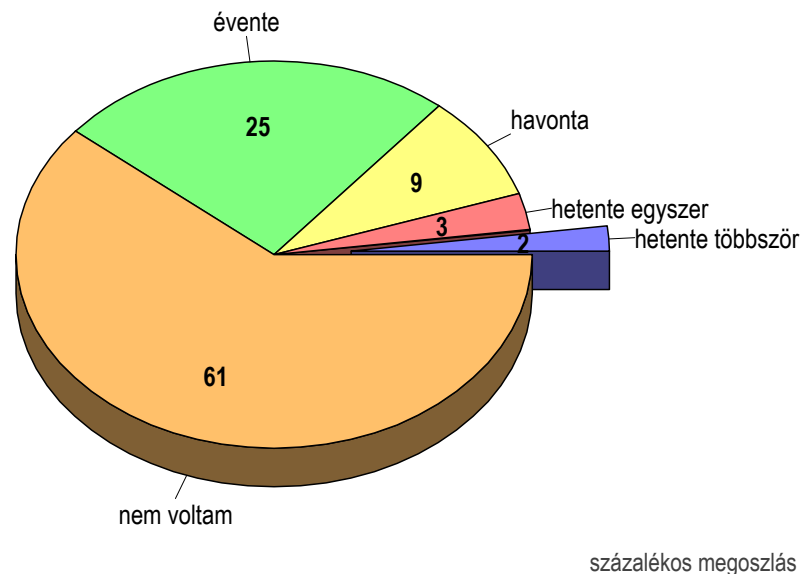
Az egyes intézményeket hetente látogatók aránya az iskolatípus szerint

	általános iskolások	gimnazisták	szakközép-iskolások	szakiskolások	érettségire épülő szakképzés
sörözők, pizzériák	10	29	22	27	33
meccsek, sportrendezvények	19	33	14	13	11
teázók, kávézók	8	25	17	18	17
disco	3	14	16	25	18
gyorséttermek	12	8	9	17	10
könyvtár	13	3	9	3	5
mozi	5	5	3	7	8
művelődési központ	9	5	5	4	4
koncertek	3	2	3	3	2
játéktermek	2	2	3	6	2
színház	-	2	1	1	1

említési százalék

Szekszárdon az egyik legismertebb szórakozóhely az Est Cafe, és ezért kíváncsiak voltunk arra, hogy a fiatalok milyen gyakran szokták látogatni ezt a helyet. A Szekszárdon tanuló fiatalok 62 százaléka még nem volt, 26 százalékok egy-két estére megy le évente. Hetente a fiatalok 5 százaléka (ezeknek fele többször is), és 9 százalék pedig havi rendszerességgel fordul meg ezen a szórakozóhelyen. Valamivel gyakrabban és néhány százalékkal többen mennek a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező szülők gyermekei és a Szekszárdon lakó tanulók.

Milyen gyakran szoktál lemenni az EstCafe-ba?

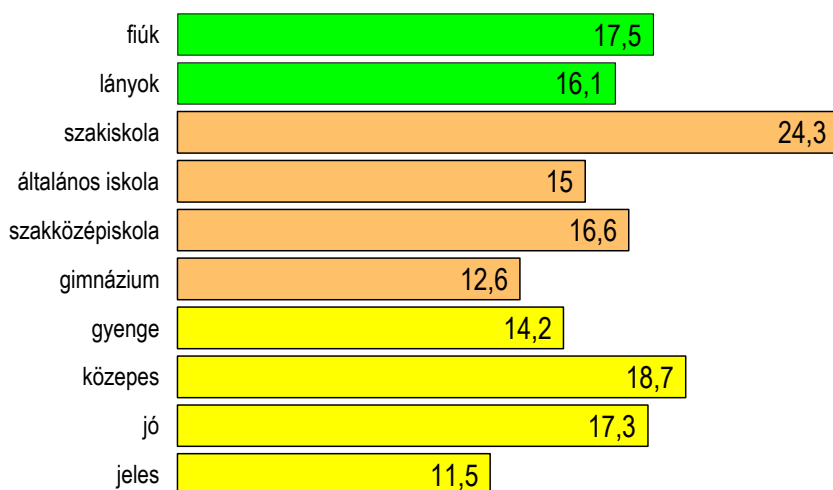

Szekszárdon évek óta tartó folyamatos téma, hogy legyen-e a városban diszkó, ahol az ez iránt érdeklődő fiatalok tudnának szórakozni a hét folyamán. Megkérdeztük a diákokat arról, hogy ha lenne a városban ilyen szórakozási lehetőség, milyen gyakran használnák ezt ki. A tanulók 17 százalékuk nyilatkozta, hogy hetente biztos eljárná oda – 5 százalékuk akár hetente többször is -, további 27 százalékuk havi rendszerességgel, 27 százalékuk pedig évente egy vagy két este erejéig. A tanulók másik 30 százalékát nem érdekelné ez a lehetőség, ők biztosan egyszer sem mennének el. Nemekre levetítve nincs nagy különbség a kérdés megítélése tekintetében. Iskolatípus szerint, hetente egyszer leginkább a szakiskolások mennének el szórakozni, havonta egyszer pedig a gimnazisták, valamint főleg a Szekszárdon élő diákok.

6. MÉDIAFOGYASZTÁS

Korábban utaltunk rá, hogy a fiatalok szabadidős tevékenysége az utóbbi évtizedben a passzív időtöltések felé tolódott el. A tévé, a videó, a számítógép és az internet az egyik legkönnyebben elérhető, legkényelmesebb szabadidős tevékenység, s a diákok az egyik legnagyobb elektronikus médiafogyasztók. A szekszárdi 7-14 osztályos tanulók egy átlagos hétköznap 137 percet töltenek a tévé előtt, ez hétfőtől péntekig átlagosan 11,4 órát jelent. Egy átlagos hétvégi napon 160 percet, több mint kettő és fél órát töltenek a képernyő előtt. Ha mindent összeadunk egy átlagos tanuló egy héten 16,6 órát, azaz a hét 168 órájának 10 százalékát tölti tévénézéssel. Mindössze a diákok két százaléka nyilatkozta, hogy nem tévéznek.

Tévénézésre fordított átlagos idő hetente

óra/hét

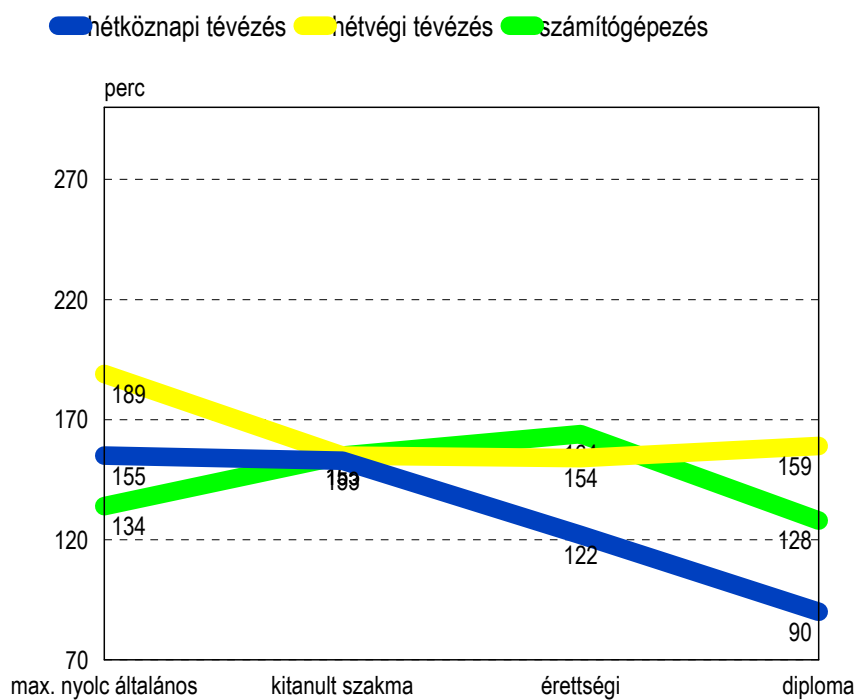
A tévénézési szokásokat befolyásolják az egyes társadalmi/demográfiai jellemzők. A fiúk, a fiatalabb diákok, a gyengébb tanulók és a képzetlen szülők gyermekei az átlagnál többet tévéznek, míg a diplomás szülők gyermekei, a jeles tanulók, a lányok valamivel kevesebbet. Iskolatípus szerint még nagyobb eltérés mérhető, míg a gimnazisták csak heti 12,6 órát tévéznek, addig a szakközépiskolások már 16,6, a szakiskolások pedig 24,3 órát.

A tévéképernyők mellett a számítógép is egyre inkább meghatározó elemmé válik a fiatalok szabadidős tevékenységeiben és információ szerzési stratégiájukban. A kérdőívben megkérdeztük, hogy az iskolán kívüli szabadidejükben a diákok naponta hány órát ülnek a számítógép előtt (nem számítva tehát az iskolai kötelező használatot). Átlagosan napi 149 percet ülnek a gép előtt.

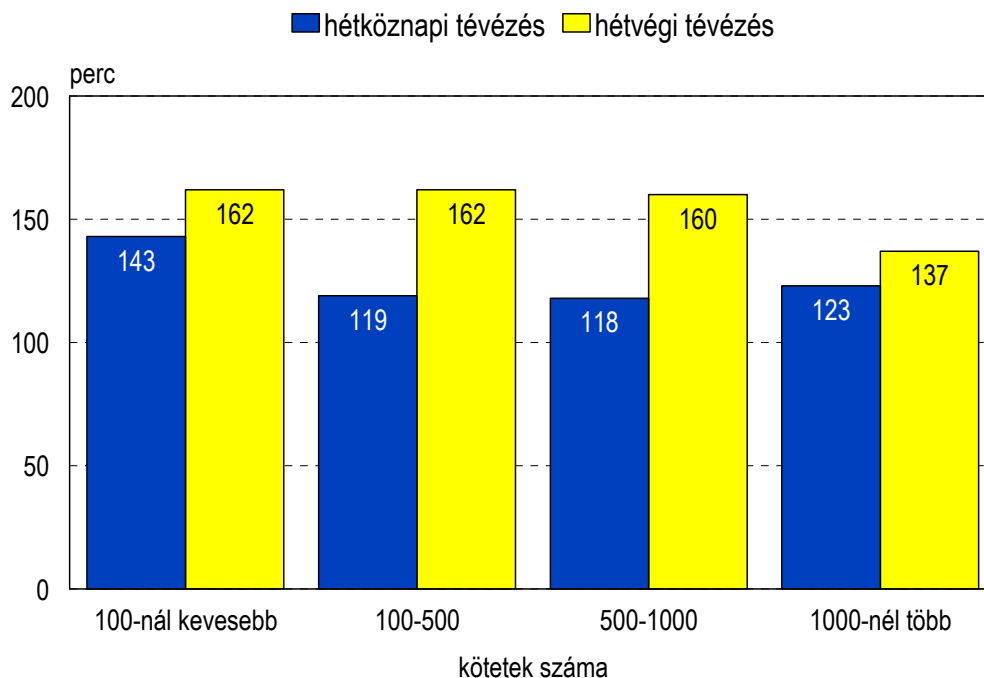
A számítógép egyelőre inkább fiús elfoglaltság. Továbbá intenzívebb fogyasztás jellemzi a szakiskolásokat és szakközépiskolásokat, akik igen sok időt, napi 150-160 percet töltenek előtte. Többet számítógépeznek a bejárós diákok, a gyengébben tanulók és a fiatalabbak.

A szülő iskolai végzettsége meglehetősen nagy eltéréseket okoz a képernyő bármelyik típusának „fogyasztásában”, így ezt egy külön ábrán is bemutatjuk. Jól látható, hogy míg a hétköznapi és a hétvégi tévénézés az apa iskolai végzettségének növekedésével csökken, addig a számítógép-használat, ahol az elsődleges különbségek a hozzáférési (anyagi) lehetőségekben rejlenek, a diplomás apák gyermekeinél már nem csak megközelíti a tévénézésre fordított időt, hanem meg is haladja azt, legalábbis hétköznapokon.

A képernyők előtt töltött idő az apa végzettsége mentén

Tévészés a házikönyvtár nagysága mentén

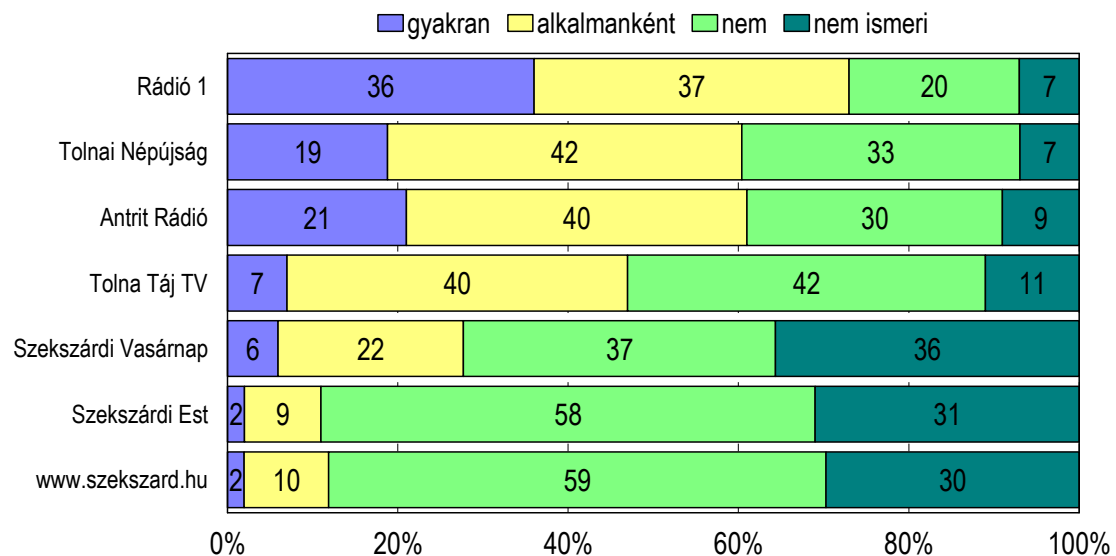
Az is kérdéses, hogy van-e olyan tevékenység, ami kiválthatja a képernyőket. Megkértük a diákokat, hogy tippeljék meg, hány könyvük van otthon. Többségüknél (33 százalék) 100 és 500 közti a házikönyvtár állománya, ennél több a diákok 27, kevesebb pedig 23 százalékánál van. Az is jelzésértékű azonban, hogy a fiatalok közel egyötöde nem tudott tippelni. A fenti ábra az otthoni könyvek száma és a tévé előtt eltöltött órák közti összefüggést mutatja, ahol jól látszik, hogy általában minél nagyobb a házikönyvtár, annál kevesebb idő megy el a képernyő előtt, különösen hétköznap. E mögött nyilván a kulturális tőke közötti különbségek húzódnak meg.

A városban található írott médiumok közül a diákok leginkább a Tolnai Népújság című lapot olvassák, majdnem kétharmaduk forgatja ezt gyakran vagy alkalmanként. A városi önkormányzat lapját, a Szekszárdi Vasárnapot a diákok 28 százaléka olvassa rendszeresen vagy alkalmanként, azonban az összes médium között ezt ismerik legkevésbé a diákok, 36 százalékuk vallott erről. A programokat tartalmazó Szekszárdi Estet a diákok 11 százaléka olvassa. Az újságokat inkább a lányok, az idősebb, kvalifikált szülővel rendelkező fiatalok olvassák.

A városban nemcsak írott, hanem elektronikus médiából is informálódhatnak a tanulók. A legnépszerűbb helyi elektronikus médium a két rádióadó, a tanulók háromnegyede illetve kétharmada rendszeresen vagy alkalmanként hallgatja műsorait. A hallgatási rendszerességet tekintve hasonló arány állapítható meg, a Rádió1 valamivel több hallgatót tudhat a rendszeres és alkalmankénti hallgatók táborában. A Tolna Táj TV műsorait a tanulók közel fele nézi, 7 százalék rendszeresen, 40 százalékuk pedig alkalmanként. A szekszárdi városi

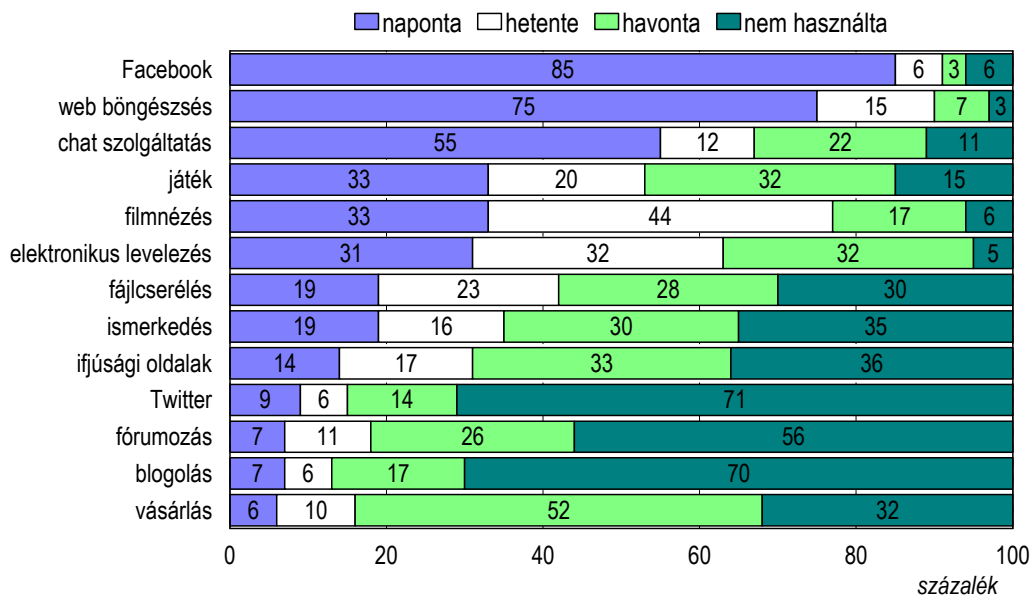
honlapot a diákok 12 százaléka tekinti meg, főleg alkalmanként.

A 7-14. osztályos tanulók tájékozódási szokásai a helyi sajtóból

A médiafogyasztási szokások vizsgálatakor kiemelt figyelmet szenteltünk az internetnek, az internet adta lehetőségek használatának. Az internet egyre inkább a tanulók napi használati eszközévé válik, 76 százalékuk böngészik napi rendszerességgel az interneten, és további 15 százalékuk heti rendszerességgel. E-mailt 31 százalékuk naponta, 32 százalékuk hetente, 32 százalékuk pedig ennél ritkábban ír, vagy fogad. A chat szolgáltatást, MSN-t a diákok 56 százaléka használ naponta, és 12 százalék heti rendszerességgel. Az internet egyéb funkcióit a diákok kisebb része veszi igénybe, játékokra 30 százalékuk használja, illetve 19 százalékuk oszt meg fájlokat. A fiatalok érthető módon legkevésbé vásárlásra, blogolásra illetve fórumozásra használják az internetet, ezek azok, amelyeket a legtöbben nem is próbáltak még ki.

Internet használat gyakorisága

Mire használod az internetet elsősorban?

	általános iskola	gimnázium	szakközép-iskola	szakiskola	érettségire épülő szakképzés
elsősorban szórakozásra	65	78	57	55	64
elsősorban tájékozódásra	9	10	16	14	18
elsősorban tanulásra	15	7	12	7	14
elsősorban ismerkedésre	8	5	12	24	1
elsősorban munkára	3	-	2	1	3

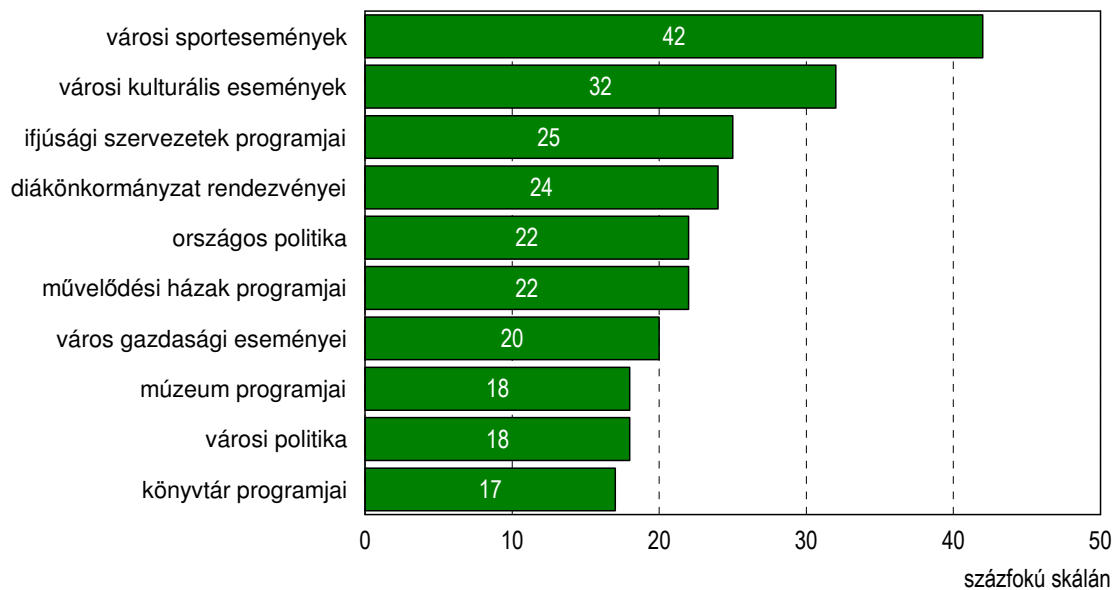
százalékos megoszlás

A kutatás során arról is megkérdeztük a tanulókat, hogy mire használják elsősorban az internet adta lehetőségeket. A válaszok alapján kiderült, hogy a tanulók túlnyomó többsége elsősorban szórakozásra, másodsorban tájékozódásra használja a hálózatot. Azok aránya, akik elsősorban tanulási célokból veszik igénybe az internetet 10 százalék. Nemek szerint kimutatható árnyalatnyi eltérés, a lányok az átlagosnál magasabb arányban említették a szórakozást, míg a fiúk a tájékozódást.

7. IFJÚSÁGI KÖZÉLET

A közéleti tevékenységeket nagymértékben meghatározza a fiatalok általános érdeklődési köre, az hogy ebben mennyi helye van magának a közéletiségnek. Mi tíz dologgal kapcsolatban kérdeztük meg, hogy mennyire érdeklik ezek a fiatalokat.

Mennyire érdekelnék az alábbiak?

A fenti ábrából egy meglehetősen közönyös fiatalság képe szűrődik le. Ötven pont fölé egyik item sem került, és 40 pontot is egyedül a városi sporteseményekkel kapcsolatos érdeklődés érte el, de még ez is a bizonytalansági zónán (40-60 pont) belül van. A többi témával kapcsolatosan meglehetősen nagy érdektelenséget mértünk, és ez különösen igaz az intézményes kulturális-művelődési szféra által nyújtott lehetőségekre, de a közéletiséget meghatározó események is inkább kevesebb, mint több érdeklődésre tartottak számot.

Általában elmondható, hogy az érdeklődést a fenti lehetőségekkel kapcsolatban három jellemző befolyásolja. A fiúk a különböző sporteseményeket illetően érdeklődőbbek az átlagnál, míg a gimnazistákat a városi politikán, az ifjúsági szervezetek programjain és a könyvtár valamint a múzeum rendezvényeken kívül minden jobban érdekli az átlagnál. Végezetül a tanulmányi átlag is hasonlóképpen hat az érdeklődési szintre, minél magasabb, annál nyitottabbak a fiatalok. Egy tényezőről kell még szólni, az életkor hatásáról. Az iskolaévek előrehaladtával a fiatalokat egyre jobban érdeklik az országos politikával kapcsolatos események, míg egyre kevésbé a városi sportesemények.

Az ifjúsági közélettel, közéleti aktivitással kapcsolatos kérdésblokkban az iskola világával, belső jogszabályaival kapcsolatban is tettünk fel kérdéseket. A diákjogokkal kapcsolatosan inkább elégedettség volt jellemző, mind az iskolai, mind a városi diákönkormányzat működése, és a saját iskolában a diákjogok érvényesülése kapcsán is 59-62 pontra értékelték ezeket a tanulók a százfokú skálán.

Mennyire vagy elégedett az alábbi területekkel az iskolában?

	általános iskola	középiskola
Mennyire vagy elégedett az iskolában a diákjogok érvényesülésével?	59	60
Mennyire vagy elégedett az iskolai diákönkormányzat működésével?	62	59
Mennyire vagy elégedett a Szekszárdi Ifjúsági Önkormányzat (SZIFÖN) működésével?	60	54

elégedettség százfokú skálán

A legfontosabb szabályzó dokumentum, a házirend ismertsége nem kimagasló, a tanulók negyede gondolja úgy, hogy teljesen ismeri, további 56 százalékuk csak "inkább igen" választ adott. Jellemző, hogy a házirendet egy kicsit jobban ismerik a lányok, ugyanakkor a szülő iskolai végzettsége és a diák tanulmányi eredménye mindezt nem befolyásolja jelentősen.

Az iskolai házirend betartásával kapcsolatban érdekes kettősség figyelhető meg, a diákok saját véleménye szerint ők maguk lényegében inkább nem tartják be a házirendet, ennek indexe csak 45 pont százfokú skálán, ami az ötven pontos határ alatt van. Ugyanakkor pozitívan nyilatkoztak a házirend betartásával kapcsolatban a tanárokról, akik a rájuk vonatkozó részeket inkább betartják, mint a diákok (61 pont).

	teljesen (%)	inkább igen (%)	inkább nem (%)	egyáltalán nem (%)	pontszám száz-as skálán
Mennyire ismered az iskolai házirendet?	24	56	15	5	66
Mennyire tartják be a házirendet a diákok?	7	36	42	15	45
És mennyire tartják be a házirend rájuk vonatkozó részét a tanárok az iskolában?	19	52	20	8	61
Mennyire jellemző osztálytársaidra, hogy igazolatlanul hiányoznak az órákról?	10	28	39	23	42
Mennyire jellemző osztálytársaidra, hogy zavarják a tanóra menetét? (beszélgetés, levelezés, sms-ezés)	24	43	27	6	62
Jellemző, hogy a tanár elolvassa a diák levelét, sms-ét?	5	12	25	59	21
Jellemző, hogy a diákot megalázó helyzetbe hozzák?	9	22	38	31	36
Mennyire jellemző, hogy túltartják az órákat?	11	26	43	20	43

A házirend mellett rákérdeztünk két tipikus iskolai fegyelmi problémára is, az igazolatlan hiányzásra és a tanórák menetének zavarására (pl. beszélgetéssel, levelezéssel, sms-ezés). Utóbbi magatartásformákkal a megkérdezettek 67 százaléka szerint osztálytársaik zavarják a tanítás menetét. Az igazolatlan hiányzás kevésbé jellemző az iskolák tanulóira. Az igazolatlan hiányzással kapcsolatos kérdésre 38 százalékuk adott igen választ. Az igazolatlan hiányzás indexértéke 42 pont, ebben különösen a szakiskolákba járók és a gyengébb tanulmányi átlaggal rendelkező tanulók "jeleskednek".

Az iskola fegyelmi életére vonatkoznak a diákok sérelmei is. A diákjogok deklarálása óta egyre kevesebb helyen fordul elő, hogy a pedagógusok megsértik a tanulók jogait. Mi három tipikus diáksérelmet soroltunk fel (óratúltartás, megalázó helyzet, levéltitok megsértése) és megkérdeztük, hogy mennyire jellemzőek ezek az iskolára. Mint a fenti táblázatból is látszik, ezek a sérelmek bár általában nem jellemzőek a vizsgált iskolákra, a tanulók egy része azonban beszámolt alkalmankénti előfordulásukról.

A diákok 11 százaléka szerint teljesen, további 26 százaléka szerint inkább jellemző a tanárookra iskolájukban, hogy túltartják az órákat, s közel hasonló arányban vélik, hogy a diákot megalázó helyzetbe hozzák. A legkevésbé jellemző a felsoroltak közül, hogy a tanár elolvassa a diák levelét, ezzel mindösszesen 17 százalékuk értett egyet. Az egyes diákjogi problémák, kérdések súlyosságát előfordulásuk gyakorisága szerint - a tanulói vélemények alapján - érdemes megnézni a különböző iskolatípusokban.

Az egyes diákjogi problémák súlyossága

	általános iskola	gimnázium	szak-középisk.	szakiskola	érettségire épülő szakképzés
iskolai házirend ismertsége	73	56	70	68	67
házirend betartása a diákok részéről	42	50	44	38	48
házirend betartása a tanárok részéről	57	57	65	60	62
igazolatlanul hiányozás	33	32	44	58	45
diákok zavarják a tanóra menetét	70	55	65	66	56
levéltitok megsértése	34	12	24	24	13
diák megalázása	47	31	40	39	21
tanórák túltartása	49	50	42	36	33

pontszám százfokú skálán

A táblázatból kiolvasható, hogy a házirendet a leginkább a gimnazisták és az érettségire épülő szakképzésben tanulók tartják be. Az igazolatlan hiányzás a szakiskolákban, a levéltitok megsértése és a tanóra menetének zavarása az általános iskolákban jellemzőbb.

Az iskolákban a fenti diákjogi eseteken kívül több, részben más típusú problémák is felmerülnek, főleg a diákok között közvetlenül. A kutatás során kíváncsiak voltunk arra, hogy egymás között az alábbi konfliktusok milyen gyakorisággal fordulnak elő a szekszárdi iskolákban. Ahogy a lenti táblázatban is látható, leggyakrabban az osztálytársak gúnyolása, lökdösése fordul elő, illetve egymás nevére szólítottatás gúnyos célzattal, ez 10-11 százalékban szinte napi szinten történik, és a gyakori előfordulási arány is viszonylag magas ezekben a kérdésekben. A diákok egyötöde nyilatkozta azt, hogy rendszeresen előfordul, hogy egyes osztálytársaikat a többiek valamiből direkt kihagyják. Trágár történetek meghallgatására, az osztálytársak megfenyegetésére, illetve személyes holmik elvételére szerencsére túlnyomórészt nem kerül sor az iskolákban.

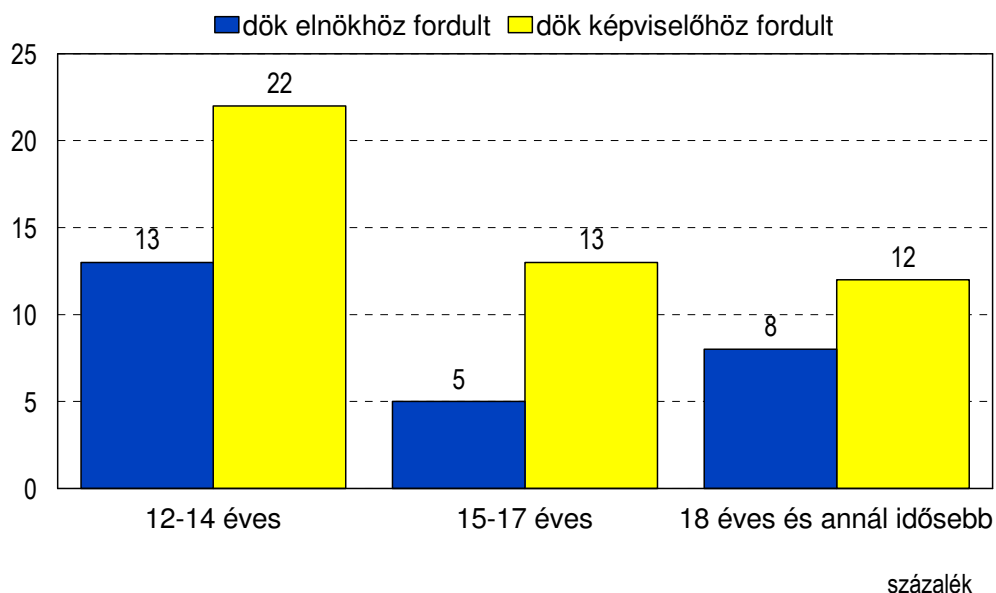
	szinte minden nap	többször előfordult már	egyszer-kétszer	soha
Valamelyik osztálytársad személyes holmiját elvették a többiek.	6	12	34	35
Osztálytársaid közül valakit gúnyoltak, lökdöstek.	10	24	35	23
Valamelyik osztálytársadat megfenyegettek a többiek.	2	6	19	57
Osztálytársadat folyamatosan gúnyosan nevére szólították.	11	18	33	29
Egyes osztálytársaidat a többiek valamiből direkt kihagyták.	5	15	32	30
Több osztálytársad egyeseket trágár történetek meghallgatására kényszerítették.	3	5	13	56

százalékos megoszlás

A középiskolásoknak érdekeik védelmére, képviseltük ellátásra jogosultak önkormányzó testületet létrehozni az iskolán belül. A diákképviselőket az osztályközösségek választás útján delegálják az iskolai diákönkormányzatba, melynek működési kereteit, anyagi és technikai feltételeit törvény garantálja. Az iskolai diákönkormányzatok - az egyesülési jog és a közoktatási törvény passzusai alapján - jogosultak szövetségre, közös szervezetbe tömörülni is.

Az iskolai diákönkormányzat elnökét, vezetőjét a szekszárdi tanulók több mint fele, 55 százaléka ismeri, de túlnyomó többségük még soha nem kereste meg jogsérelmével. Olyan fiatalt, aki fordult már hozzá valamilyen problémával csak elvétve találni, mindössze a tanulók 7 százaléka kereste meg az iskolai diákönkormányzat vezetőjét. Erre csak részben szolgál magyarázatul, hogy a diákönkormányzat képviseleti rendszerében a hierarchia legalsó fokán az osztályképviselők állnak, ők vannak napi kapcsolatban a diákokkal, ezért a tanulóknak problémáikkal, javaslataikkal első körben hozzájuk kellene fordulniuk. Ha megnézzük a tanulók ilyen irányú szándékait osztályszinten, szintén alacsony arányt találunk, mindössze a fiatalok 15 százaléka mondta, hogy felkereste már valamilyen problémával a diákönkormányzati képviselőjét. Ez az átlag azonban elfedi azt a tényt, hogy a jobb tanulmányi eredményűek, a képzetesebb szülők gyermekei, valamint az általános iskolások és a magasabb évfolyamba járók egy kicsivel aktívabban használják az érdekérvényesítés csatornáját.

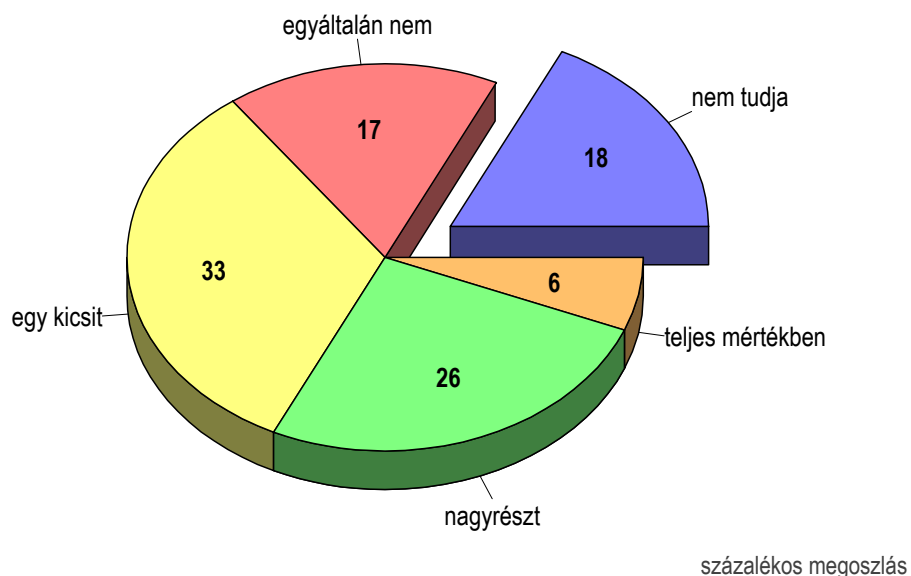
A diákönkormányzati csatorna használata az életkor dimenziójában

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy a megkérdezett fiataloknak mi a véleménye arról, hogy az iskolai diákönkormányzatnál mennyire ismerik, hogy mit szeretnének az iskolába járó fiatalok, diákok.

A vizsgált tanulók fele szerint egyáltalán nem vagy csak egy kicsit ismeri a diákönkormányzat azt, hogy mit szeretnének az iskolába járó fiatalok, s csupán a teljes korosztály negyede vélte úgy, hogy nagyrészt ismerik, illetve mindössze 6 százalék véli úgy, hogy a diákönkormányzatok teljes mértékben tisztában vannak az igényekkel. További fontos információ, hogy a diákok egyötöde tanácstalan ebben a kérdésben. E kérdésben a tanulók véleménye nem egységes, az idősebb tanuló valamint a jobb tanulmányi átlagú diákok kritikusabbak.

Mennyire ismerik a diákönkormányzatnál, hogy mit szeretnének a fiatalok?

Mennyire ismerik a diákönkormányzatnál a tanulók igényeit?

	általános iskola	gimnázium	szakközép-iskola	szakiskola	érettségire épülő szakképzés
teljesen	11	3	5	8	4
inkább igen	27	37	27	18	15
inkább nem	32	39	34	25	38
egyáltalán nem	20	10	16	25	18

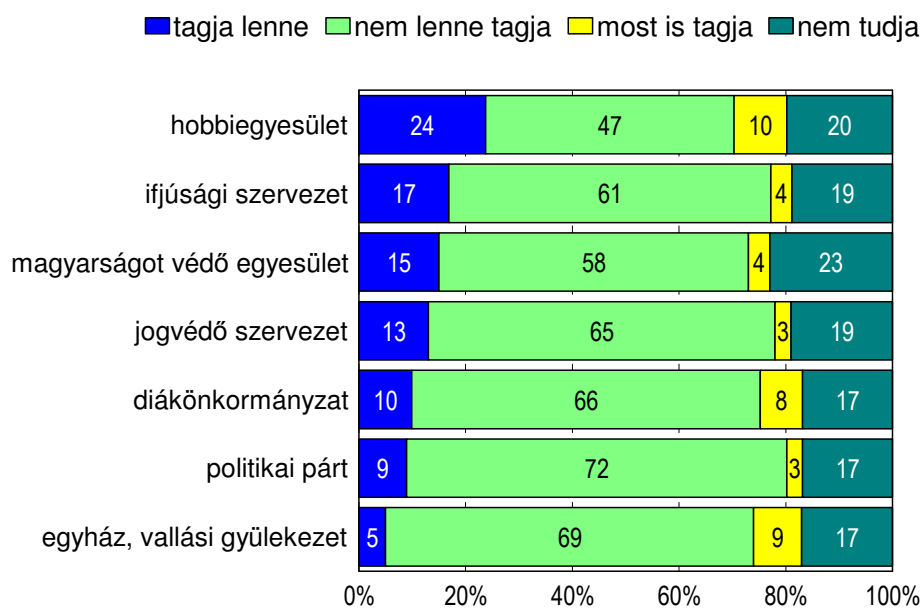
százalékos megoszlás

A tanulók diákközgyűléseken való részvételi aránya nem mondható magasnak, 30 százalékuk vett részt ilyen rendezvényeken. Ezeken is leginkább a közepes vagy jeles tanulmányi átlagú, illetve az általános iskolás és a szakközépiskolás tanulók képviseltették magukat, illetve meglepő módon az alacsonyabb képzettséggel

rendelkező szülők gyermekei.

A fiatalok közéleti szerepvállalását is tanulmányoztuk, arról faggattuk őket, hogy tagjai-e valamilyen civil szervezetnek, egyháznak vagy politikai pártnak. A megkérdezett középiskolások 10 százaléka tagja valamilyen hobbi egyesületnek, egyháznak, vallási csoportnak jelenleg a 7-14. osztályos tanulók 9 százaléka tagja, ifjúsági szervezethez 4 százaléku tartozik.

Társadalmi szervezetekhez való viszony

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a fiatalok vajon lennének-e tagjai bizonyos szervezeteknek. Legkevesebben valamely egyházat választották. Politikai pártnak illetve diákönkormányzatnak mindössze a fiatalok 9-10 százaléka lenne tagja a jövőben (további 17-19 százalék bizonytalan). Más kutatásokhoz hasonlóan legtöbben a leglazább szerveződési típusokat, az ifjúsági szervezeteket vagy hobbi egyesületeket választották, ezeknek a fiatalok 17-24 százaléka lenne tagja. Új kérdésként tettük fel a magyarságot védő szervezetek iránti érdeklődést, amelyeknek a fiatalok 15 százaléka lenne tagja a jövőben, és 58 százaléku pedig egyértelműen elutasította. Összességében megállapítható, hogy nagy távolság van a hajlandóság és a tényleges részvétel között.

8. A FIATALOK SZEKSZÁRDHOZ VALÓ VISZONYA

A vizsgált korosztály viszonyát a településhez először azzal a kérdéssorral próbáltuk meghatározni, amelyben azt tudakoltuk tőlük, hogy mire büszkék és mit szégyellnek a városban.

A megkérdezettek 43 százaléka nevezett meg olyan dolgot, amire büszke. A büszkeség tárgyai alapvetően a város látnivalóira (parkok, terek), a rendezvényekre és a helyi borra, illetve borkultúrára fókuszálnak, míg a tanulók leginkább a roma etnikumot, az utcai koszt, szemetet és a szórakozóhelyek, üzletek hiányát szégyellik. A két kérdés során keletkezett leggyakoribb válaszkategóriákat a következő táblázatban foglaltuk össze.

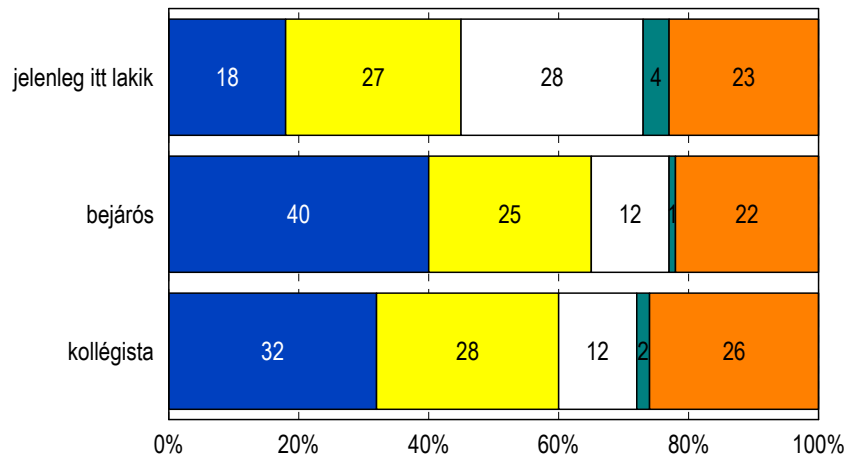
Amire büszkék		Amit szégyellnek	
	Említések száma		Említések száma
Szekszárdi borok	37	Roma etnikum	48
Béla tér	34	Chicago	38
Mozi	22	Buszpályudvar, buszmegállók állapota	24
Garay tér	14	Sok szemet	23
Iskolák	11	Hajléktalanok	22
Babits Mihály Művelődési Háza	11	Nincs tisztaság, koszos a város	17
Szüreti fesztivál	9	Nincs kulturált szórakozóhely	14
Szép város	9	Utak állapota	8
Szép terek, parkok	8	Elmaradottság	7

A fejlődés és az eredmények ellenére a tanulók megosztottak abban a kérdésben, hogy a jövőben szeretnének-e Szekszárdon lakni, élni. A jövőben egyáltalán nem akar Szekszárdon lakni az itt tanuló fiatalok 31 százaléka, inkább nem akar 26 százalékuk, inkább szeretne itt lakni 17 százalékuk, s mindössze 2 százaléknál fiatal ragaszkodik a városhoz (23 százalékuk bizonytalan). Ezek az arányok jelentősen módosulnak, ha a lakóhely szerint vizsgáljuk a kérdést. A jelenleg is Szekszárdon lakó fiatalok 32 százaléka nyilatkozott úgy, hogy nem nagyon kíván települést változtatni, itt élne a jövőben is - legalábbis egy ideig. A bejárós és a kollégista tanulókat ugyanakkor nem sikerül a városnak megfogni, megtartani, csupán 13-14 százalékuk tervezi, hogy a jövőben beköltözne Szekszárdra, s egynegyedük bizonytalan e tekintetben.

Életkor szerint az derült ki, hogy míg a 12-14 évesek 32 százaléka maradna a jövőben a városban, addig a 15-17 éveseknek már csak 13, a 18 évnél idősebb diákoknak pedig mindössze 14 százaléka szeretne a jövőben (is) Szekszárdon lakni. Igen alacsony arányban lagnának a jövőben a városban a szakiskolások (13 százalék) és a szakközépiskolások (17 százalék), míg a gimnazisták 25 százalék vélekedik így.

Szeretnél a jövőben Szekszárdon lakni?

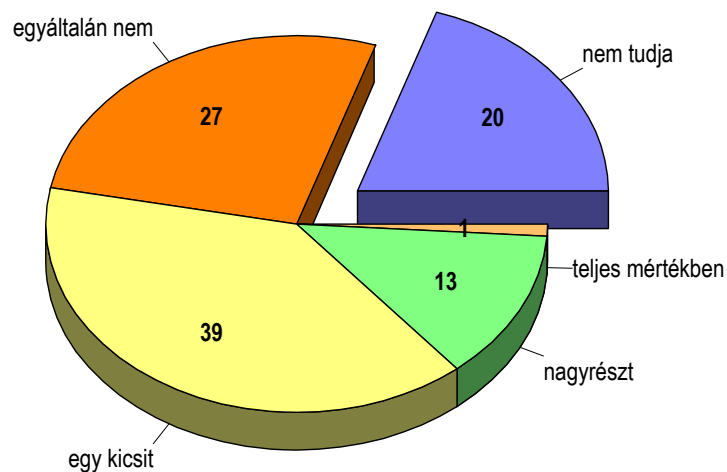
■ egyáltalán nem ■ inkább nem □ inkább igen ■ teljes mértékben ■ bizonytalan

Azok a fiatalok, akik nem szeretnék a városban élni, legtöbbször a városi lét ellen emelnek kifogást, számukra Szekszárdon nincs elég munkahely és szórakozási lehetőség, illetve többen inkább külföldben gondolkoznak, meg többek véleménye szerint nincs lehetőség magas szintű végzettségre.

A fiatalok többsége szerint a városi önkormányzatnál nagyrészt nincsenek tisztában azzal, hogy mit szeretnének az itt élő fiatalok kétharmada nyilatkozta, hogy szerinte csak kicsit vagy egyáltalán nem tudják ezt, és 13 százalékuk szerint nagyrészt tisztában vannak ezzel.

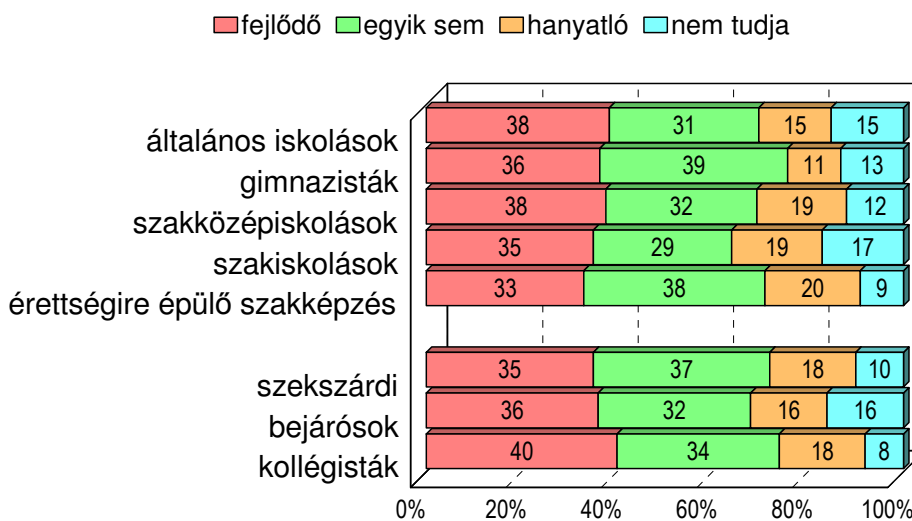
Mennyire ismerik az önkormányzatnál, hogy mit szeretnének az itt élő fiatalok?

százalékos megoszlás

A megkérdezett fiatalok megosztottak abban, hogy a város fejlődik-e. 36 százalék inkább fejlődőnek látja Szekszárdot, mint hanyatlónak, ez utóbbit csak 17 százalékuk állította. Egyharmaduk sem fejlődőnek, sem hanyatlónak nem véli a várost, míg 13 százalék nem tudta ezt eldönteni. Ha ezt a kérdést az iskolatípus illetve a jelenlegi település dimenziójában vizsgáljuk, akkor árnyaltabb képet láthatunk.

Szekszárd fejlődő vagy hanyatló település?

A diákok közül legtöbben a városban várható fejlesztések közül a bevásárlóközpontok, Piactér felújításáról hallottak, többeknek a kórház felújításáról is vannak információik. A fiatalok közül kevesebben ugyan, de hallottak az uszoda, élményfürdő és sportcentrum kialakításáról, illetve a Garay pincészet felújításáról.

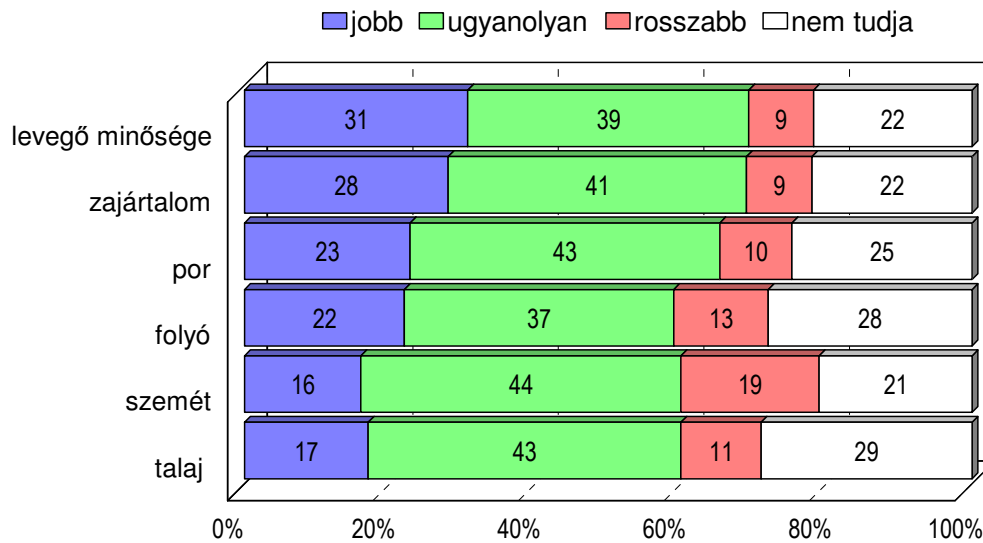
Megkérdeztük azt is, hogy ha lehetőségük lenne rá, melyik magyar településen élnének felnőtt korukban a fiatalok. Erre a fiatalok 81 százaléka válaszolt valamit. A diákok legtöbbször Budapesten illetve Pécsen szeretnének élni, de Szekszárdon is szívesen élne a fiatalok jelentős része. A legtöbb említett település főleg Szekszárd közelében található, azonban messzebbi vidékekre is elköltöznének, ha lenne rá lehetőség.

Említések száma		Említések száma	
Budapest	122	Fadd	5
Pécs	55	Kakasd	5
Szekszárd	53	Sióagárd	5
Szeged	18	Dunaszentgyörgy	4
Győr	21	Fadd	4
Debrecen	13	Kajdacs	4
Sopron	13	Szálka	4
Paks	11	Balatonfüred	3
Bogyiszló	9	Báta	3
Bonyhád	7	Madocsa	3
Veszprém	7	Nagydorog	3
Siófok	6	Öcsény	3
Eger	5	Pálfa	3

Az utóbbi években Magyarországon és szerte a világon egyre nagyobb gondot okoznak a környezetvédelmi problémák, a bekövetkezett lokális ökológiai katasztrófák. A kérdőívben foglalkoztunk a szekszárdi diákok környezeti kérdésekhez való viszonyával, a tanulók környezettudatával is. Arra vártunk választ, hogy hatféle klasszikus környezetterhelést, környezeti problémát (levegő, por, zaj, szemét, élővizek, talaj) tekintve Szekszárd vajon jobb helyzetben van-e, mint az országos átlag. Ennél a kérdésnél az is informatív, hogy a tanulók 20-29 százaléka nem tudott válaszolni. Az értékelhető választ adó diákok közül is a relatív többség úgy nyilatkozott, hogy szerintük a szekszárdi környezeti helyzet megegyezik az országos helyzettel, nem lát lényeges eltérést.

Ha csak azokat nézzük, akik érzékelnek, látnak eltérést, a levegő, a zajártalom, a vízminőség, a por és a talaj esetében egy kicsit többen vannak, akik jobbnak tartják a város helyzetét az országos állapotnál, viszont a szemét kérdésében többen látják rosszabbnak a helyzetet, mint jobbnak.

Szekszárd helyzete az országos átlaghoz viszonyítva

Érdekes megvizsgálni, hogy miben tér el a városban lakó szekszárdi diákok és a környező településekről bejáró tanulók ítélete, ugyanis okunk lehet feltételezni, hogy a bejárós tanulóknak más viszonyítási alapjuk van (környezeti ártalmakkal kevésbé terhelt lakótelepülésük), s hajlamosabbak az átlagnál sötétebben látni a nagyobb várost. A szekszárdiak a levegő, a zaj és a por tekintetében pozitívabban látják a helyzetet, mint a környező településekről naponta bejáró tanulók. A kollégisták a zaj és a por tekintetében a legkritikusabbak, ugyanakkor a vizek és a talaj tekintetében a bejárósok vannak a legjobb véleménnyel a városról.

A városban működő szelektív hulladékgyűjtésről szinte mindenki hallott a diákok közül, mindössze 8 százaléka nyilatkozott úgy, hogy erről a lehetőségről nem tud. A tanulók 63 százaléka nemcsak hallott, hanem használja is ezeket a szelektív hulladékgyűjtő szigeteket, illetve 30 százalék nem használja ezeket, annak ellenére, hogy hallott róla. Főleg a jobb tanulmányi átlaggal rendelkező és a gimnáziumokban tanuló diákok használják ki ezt a város adta lehetőséget.

9. A DIÁKOK PSZICHÉS ÁLLAPOTA

A tanulók élethelyzetét, élményvilágát, értékrendjét felmérő kutatásunk nem lenne teljes a diákok pszichés állapotának és identitásának vázolója nélkül.

A tanulók többsége a lelki állapotára vonatkozó negatív jellemzőket általában nem érezte magára nézve igaznak, ugyanakkor a vizsgált 7-14. évfolyamosok egy része kisebb nagyobb intenzitással, de küszködik valamilyen lelki problémával.

A következő állításokat mennyire érzed igaznak magadra nézve?

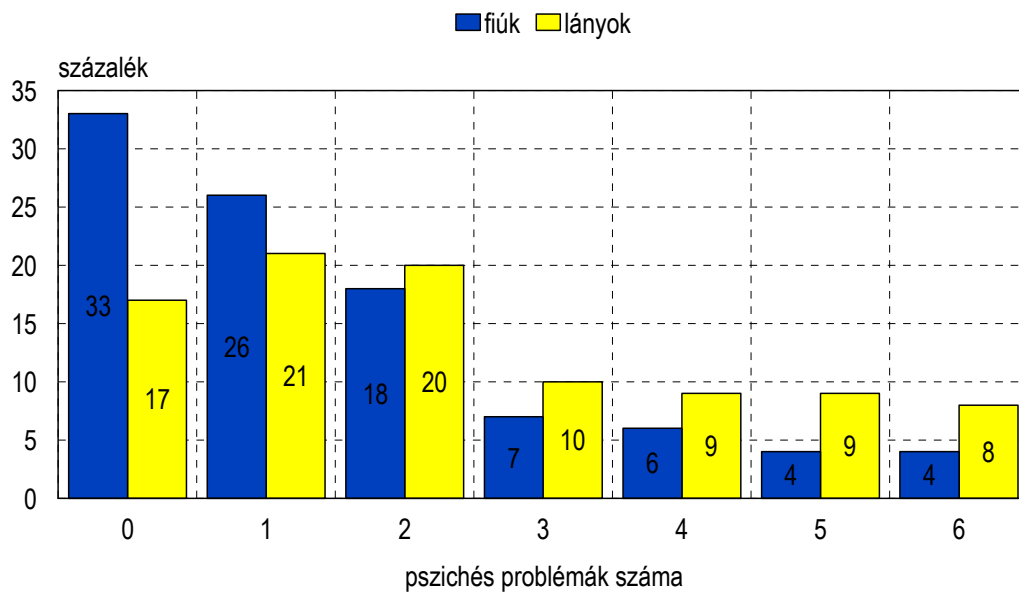
	általános iskola		középiskola	
	teljesen %	inkább igen %	teljesen %	inkább igen %
Gyakran idegeskedem.	16	28	23	34
Gyakran fog el félelemérzés.	8	17	6	16
Gátlásos vagyok.	8	9	6	22
Általában rosszul alszom.	3	11	4	15
Néha úgy érzem, hogy senkinek sincs rám szüksége.	8	20	7	19
Kerülöm a társaságot.	2	8	3	7
Sikeres életet élek.	36	36	18	39
Sokszor magányosnak érzem magam.	9	13	9	18
Boldog vagyok	49	41	43	40

A diákok több mint fele nyilatkozott úgy, hogy gyakran idegeskedik, 27 százaléka érzi néha úgy, hogy senkinek sincs rá szüksége. A gátlásossággal 29 százalékuk, a magány érzetével 27 százalékuk, félelemérzéssel pedig a tanulók negyede küzd több kevesebb rendszerességgel. Az alvászavar 21 százalékuknál jelentkezik. Külön vizsgálva az általános iskolásokat és a középiskolásokat megállapítható, hogy a középiskolásokat magasabb arányban jellemzik a pszichés problémák.

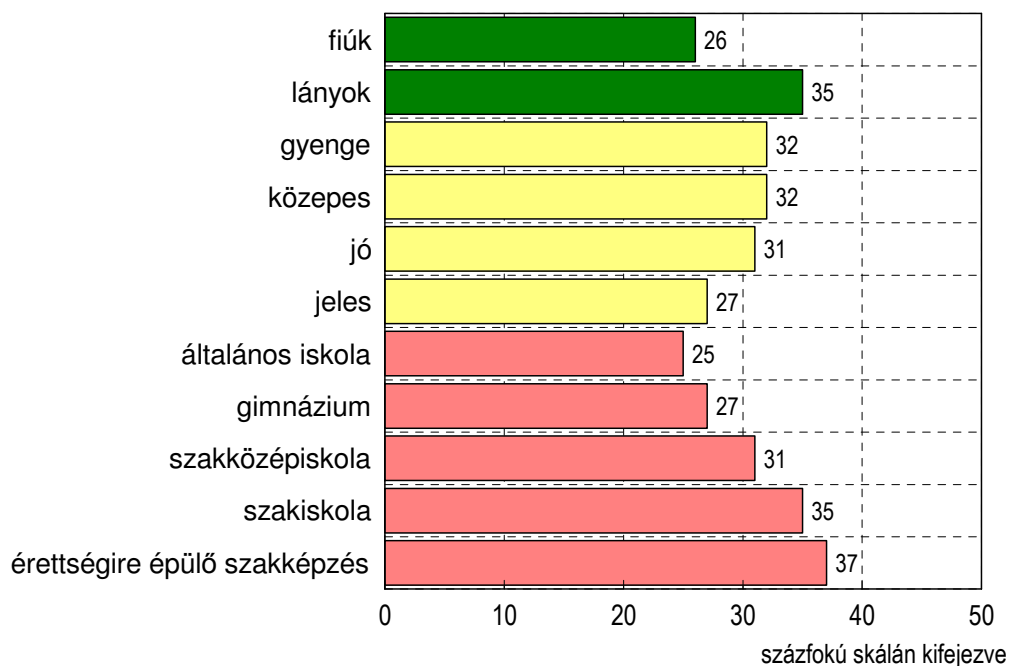
Ha összevonjuk a pszichés problémákat (félelemérzés, magány, gátlások, alvászavar, idegesség, feleslegesség érzése) egy közös változóba, akkor a diákok közel negyedénél találtunk legalább egy itemet, 19 százaléknál minimum kettőt, s a tanulók 9 százalékánál három vagy több pszichés probléma alkalmankénti vagy gyakori előfordulását regisztráltuk. Érdekes összegezni a pszichés problémákat egy közös változóba, mely egy 0-100 közötti szám lesz. Az index városi átlagpontszáma 31.

A lelki problémákkal szignifikánsan magasabb arányban küszködnek a lányok, a szakiskolások, és a gyenge tanulók.

A pszichés problémák előfordulási aránya

A lelki problémákat jelző index a különböző alcsoportokban

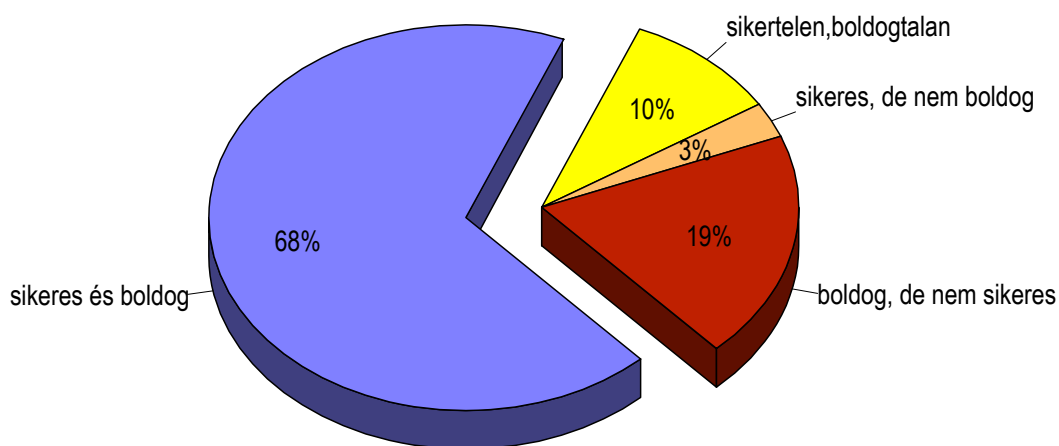
A tanulók lelki állapotát jellemezni lehet azzal is, hogy mennyien vallják magukat boldognak illetve sikeresnek. Azok, akikre teljes mértékben igaz, hogy sikeres életet élnek, a válaszadók 19 százalékát adják, de további 39 százalék is inkább igen választ adott. Az alapvető demográfiai jellemzők szerint tekintve a fiúk között 13 százalékkal magasabb azok aránya, akik úgy vélik sikeresek. Arra a kérdésre, hogy boldog életet élnek-e, a

tanulók túlnyomó többségben igent válaszoltak, 41 százalékuk teljes mértékben, 42 százalékuk inkább egyetért.

A sikeres és boldog élet között pozitív összefüggés van ($r=+0.39$). A sikeres és boldog életet élő tanulók aránya 68 százalék. A boldog, de nem sikeres tanulóké 19 százalék, a sikeres boldogtalanoké 3, míg a boldogtalan és sikertelen diákok aránya 10 százalék. Ez azt is jelenti, hogy a boldog élet, és a boldog élet jellemző értékei könnyebben élhetők a tanulók számára.

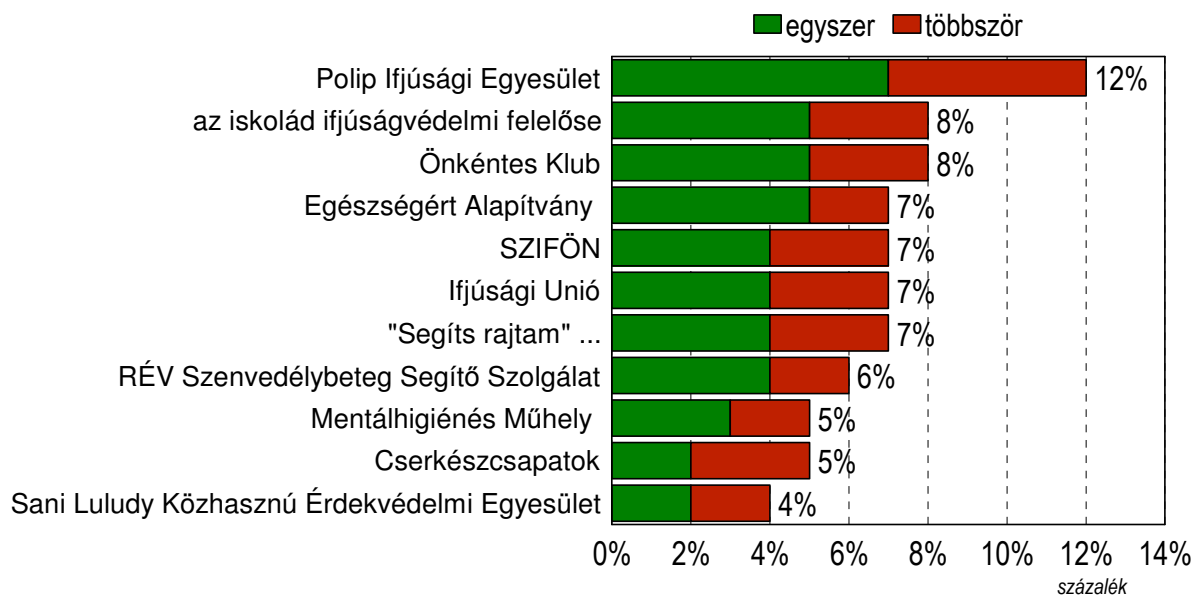
Érdeemes megvizsgálni, hogy a pszichés problémákat jelző indexe mennyivel alacsonyabb a boldog, sikeres tanulóknak, mint a boldogtalan, sikertelen diákoknak.

A sikeres és boldog tanulók aránya

A tanulók problémáikkal több segítő intézményhez is fordulhatnak a városban. Ennek ellenére igen alacsony azok aránya, akik igénybe veszik az intézményes segítő hálózat szolgáltatásait. Ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy mivel a vizsgált 7-14. osztályos korosztály lélekszáma több ezer fő, a néhány százalékos említési arány is több száz tanulót jelent a városban. A legtöbb tanuló által megkeresett intézmény, a Polip Ifjúsági Egyesület, melyet a megkérdezettek 7 százaléka egyszer, 5 százaléka többször is megkereste már.

Az alábbi intézményekhez fordultál már valamilyen problémával ?

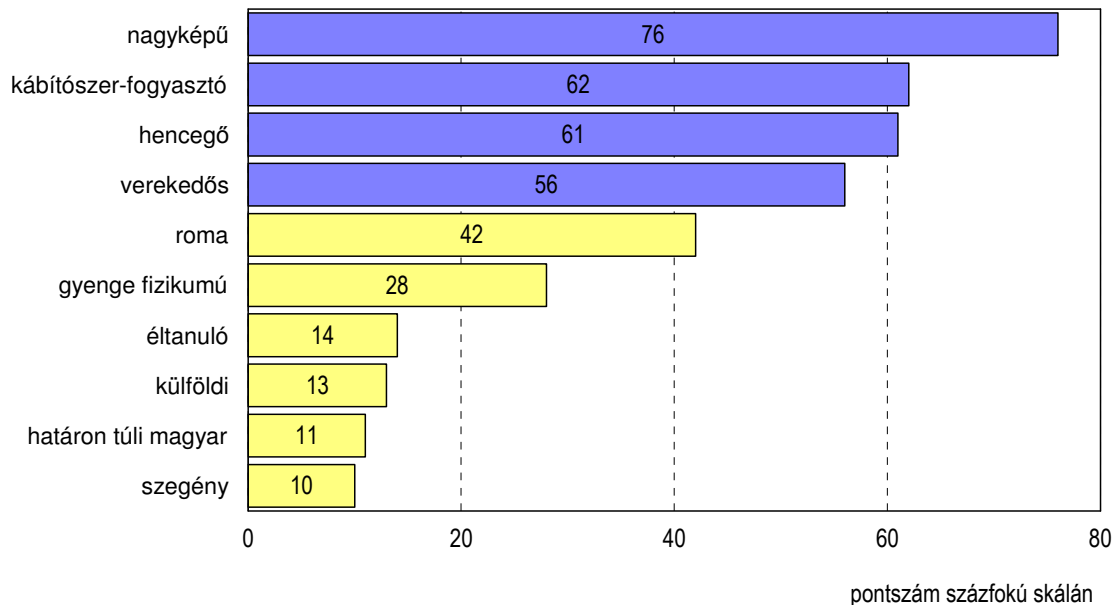
Fontos információ az is, hogy melyek azok az intézmények, szervezetek, amelyek létezéséről nem is tudnak a fiatalok. A felsoroltak közül az iskolai ifjúságvédelmi felelőse, SZIFÖN és az Polip Ifjúsági Egyesület létezéséről a tanulók 29-30 százaléka nem hallott, az Egészségért Alapítványról, a RÉV Szenvedélybeteg Segítő Szolgálatról, a „Segíts rajtam!” Hátrányos helyzetűekért Alapítvány, az Ifjúsági Unió, Szekszárdról és az Önkéntes Klubról a diákok harmada, a Cserkészcsapatokról (Újváros, Belváros), Civil Információs Centrumról, a Mentálhigiénés Műhelyről és a Sani Luludy Közhasznú Érdekvédelmi Egyesületről a diákok 36-41 százaléka nem tud - saját bevallásuk alapján.

Ha nem nagyon használják a humánszolgáltató intézményeket, joggal tehető fel a kérdés, hogy a felmerülő problémáikat kivel osztják meg, kihez fordulnak segítségért elsősorban. Más vizsgálatokból az derült ki, a középiskolásoknak szerencsére a legfontosabb segítői hátterük a szüleik, a legtöbb problémával hozzájuk fordulnának. Anyagi problémával, életvezetési gondokkal, tanulmányi nehézségekkel elsősorban őket keresik meg. Szerelmi problémára elsősorban a baráti körben keresnek válaszokat, kortársaikkal osztják meg e gondjaikat. A diákjogi problémák tekintetében megosztottabbak, egy részük a barátokhoz, egy részük a tanáraikhoz fordulnak, s ez az a probléma csoport, aminek megoldásában szerepet szánának néhányan a segítő szervezeteknek is.

A diákok előítéletességének vizsgálatára felsoroltunk a tanulóknak több olyan társadalmi csoportot, amely jelenleg a többségi társadalom kritikáját, ellenérzését válthatja ki. Arra kértük a tanulókat nyilatkozzanak arról, mennyire tudnák elfogadni padtársuknak a különböző csoportokba tartozó tanulókat. E kérdések a tanulók tolerancia szintjéről is informálnak minket e tekintetben. Ez nem lehet közömbös, hiszen a személyiség fontos

összetevője a tolerancia, mely meghatározza, hogy mennyire vagyunk megengedők, elnézőek bizonyos normakerülő magatartásformákkal szemben, mennyire fogadjuk el mások - nekünk esetleg nem tetsző - tulajdonságait. Ez a kérdés tulajdonképpen a Bogardus-féle társadalmi távolság skála módosított változata volt. A tíz felsorolt csoport elfogadottságát az alábbi ábra szemlélteti.

Mennyire zavarna, ha a padtársad ... lenne?

A középiskolások körében a fenti ábra tanúsága szerint a felsorolt tízből négy társadalmi csoport inkább ellenszenvet vált ki, igaz eltérő mértékben. A legnagyobb mértékben a nagyképű diákokat utasítják el, a tanulók háromnegyedét zavarná, ha padtársa lenne, jelentős részüket nagyon. A kábítószer-fogyasztókat és hencegőket a diákok 61-62, a verekedőseket 56 százalékuk utasítja el. A magyar társadalomban jelen lévő roma-ellenesség itt is tetten érhető, a roma padtárs elutasítása 42 százalékos. Érdeemes megnézni, hogy miben tér el az egyes iskolatípusban tanulók véleménye.

Téged mennyire zavarna, ha a padtársad ...

	általános iskola	gimnázium	szakközépiskola	szakiskola	Érettségire épülő szakképzés
határon túli magyar diák lenne	10	10	13	13	5
nagyon szegény családból származó lenne	10	11	10	12	7
verekedős diák lenne	61	54	57	52	59
roma fiatal lenne	58	55	38	24	42
kábítószer-fogyasztó lenne	73	66	62	55	56
úgy gondolná, mindenkinél jobban tud mindent	73	78	75	69	85
állandóan a márkás cuccaival dicsekedne	57	66	59	53	68

	általános iskola	gimnázium	szakközépiskola	szakiskola	Érettségire épülő szakképzés
külföldi diák lenne	14	10	15	15	10
a legjobb tanuló lenne az osztályban	16	16	15	15	8
gyenge fizikumú diák lenne, aki állandóan a többiek céltáblája	28	26	30	33	23

pontszám százfokú skálán

Mindent összevetve, az egyes csoportok közül a fiatalok 14 százaléka egyik csoportot sem utasította el, s 17 százalékuk csak egy-két csoporttal szemben viselkedett elutasítóan, s ez általában neveltségi problémát produkáló volt. A tanulók 42 százaléka 3-4 csoportot utasít el, s szintén 27 százalékuk ötöt vagy annál többet.

Végezetül vizsgáljuk meg, hogy az elutasított csoportok száma mekkora az egyes társadalmi/demográfiai változók mentén. A teljes mintát tekintve a 10 csoportból az elutasított csoportok átlagos száma 3.3. Nemek szerint a lányok, illetve a gimnáziumi tanulók kevésbé toleránsak más társaikkal szemben.

10. A MILLENIUMI GENERÁCIÓ JÖVŐKÉPE

A tanulók iskolai tanulmányaik alatt folyamatosan tervezgetik jövőjüket, karrierjüket, konkrét és kevésbé konkrét lépéseket tesznek céljaik elérése érdekében. Köztudomású, hogy a kilencvenes évek társadalmi-gazdasági és politikai változásai jelentősen átrendezték és egyben szegregálták az emberek értékhierarchiáját. Felmerült a tradicionális családi értékekhez való visszatérés gondolata éppen úgy, mint az ezzel élesen szembenálló piaci alapokon nyugvó, fogyasztáscentrikus attitűd. A szabadpiaci szemléletmód megjelenése eltérő típusú válaszreakciókat "provokált".

Azok, akik társadalmi és kapcsolati tőkéjüket gazdaságira tudták váltani, könnyen idomultak az új helyzethez, sikeres életpályán mozognak, s gyermekeiknek sem okoz jelentősebb problémát az új világrend szocializációja. A pedagógusok és a fiatalokkal foglalkozó más humánszolgáltató szakemberek körében sokan vannak, akik hisznek a társadalmi igazságosságban és felháborodnak olyan társadalmi jelenségek láttán, melyek a piaccgazdaságnak természetes velejárói, de értékrendjüknek nem felelnek meg. Gyakran panaszkodnak a fiatalok, diákok "eltorzult" értékrendjére, s igyekeznek a szerintük elvárható klasszikus értékek szerint nevelni a rájuk bízott tanulókat. Ugyanakkor a tanulók látják a sikertelen és boldogtalan szülői és tanári mintát, s az értékkonfliktusban egyre határozottabban utasítják el azt. Megpróbálnak alkalmazkodni az új világ új rendjéhez, hiszen a legfontosabb számukra, hogy az átalakult társadalmi és gazdasági berendezkedés játékszabályai szerint sikeresen próbáljanak helytállni az életben.

Az emberrel élete folyamán sok olyan dolog történik, ami megváltoztatja vagy jelentősen befolyásolja további életét. A fiataloknak felsoroltunk 11 eseményt, ami jelentősnek, egyesek fordulópontnak mondhatók az életükben. Arra kértük őket, mondják meg, vajon hány éves korukban fognak ezek az események bekövetkezni. Mint az alábbi táblázatban látható, ez kemény dió volt, hiszen még a leggyakrabban megválaszolt eseményeknél is 20-25 százalék körül volt a bizonytalanok aránya. A legnagyobb bizonytalanság a házasságnál, a lakásszerzésnél, és az első szexuális tapasztalatszerzésnél volt, itt a diákok 27-32 százaléka nem tudott időpontot mondani.

Az emberrel élete folyamán sok olyan dolog történhet, ami megváltoztathatja az életét. Ezek közül most felsoroltunk néhányat. Te mit gondolsz, hány éves korodban fognak az alábbiak bekövetkezni? Ha már bekövetkezett, hány éves voltál akkor?

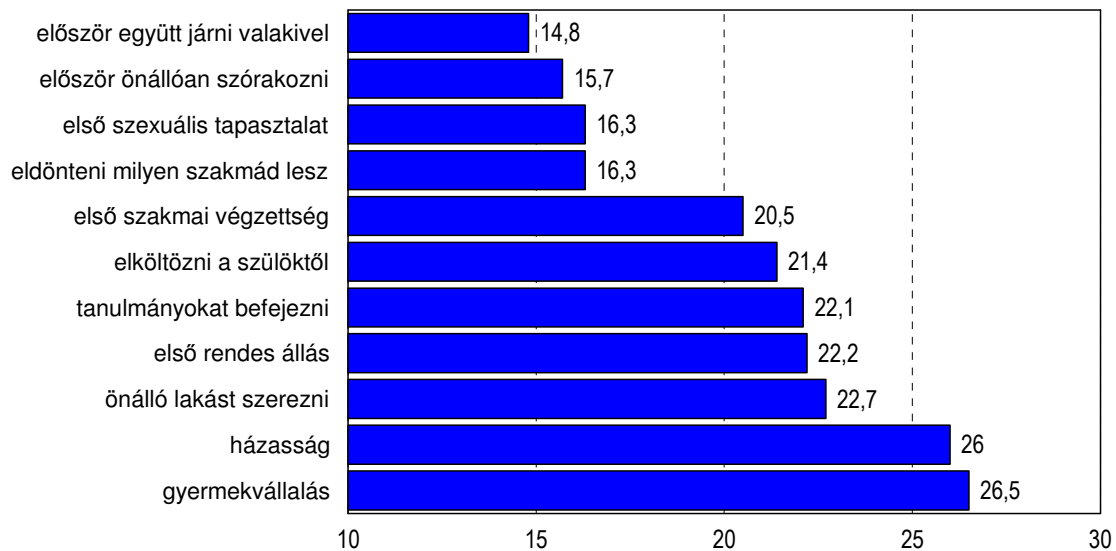
	legalacsonyabb életkor	legmagasabb életkor	átlag-életkor	soha	nem tudom
Események	év			százalék	
először együtt járni valakivel	10	22	14,8	4	18
először önállóan szórakozni menni	12	20	15,7	6	18
el dönteni, hogy milyen szakmád lesz	10	22	16,3	5	24
első szexuális tapasztalatokat szerezni	10	24	16,3	2	27
az első szakmai végzettséget megszerezni	16	30	20,5	5	24
elköltözni, függetlenül élni a szülőktől	15	30	21,4	5	24
befejezni tanulmányaidat	16	30	22,1	5	24
először rendes állásban dolgozni	16	30	22,2	4	25
önálló lakást szerezni	18	30	22,7	3	29
megházasodni	19	35	26	6	32
gyermeket vállalni	20	35	26,5	5	25

Mint a táblázat adataiból kiolvasható, a szélső életkori értékeknél a házasság, a munkábaállás és a gyermekvállalás megszerzése volt, amelynek legelső dátuma a legkésőbbre húzódott, és általánosan megállapítható, hogy szinte mindegyik kérdéskörnél az életkori határok felső értéke az utóbbi években megnövekedtek.

A fenti események amúgy három, jól elhatárolható életszakaszhoz kötődnek. Az első 17 éves korig tart, és domináns elemei a szórakozás, valamint az élet első tapasztalatai (együtt járás, szexuális tapasztalatok). A második 22 éves korig tart, itt már komolyabb témák kerülnek elő (első szakmai végzettség, tanulmányok befejezése, különköltözés). 23 éves kor felett pedig már igazán „felnőtt” témák következnek: házasság, gyermekvállalás. Mint a lenti ábrán is látszik, ezek az események viszonylag logikus sorrendben követik egymást, az első párkapcsolattól a gyermekvállalásig, nagyjából egy évtizedet fogva át.

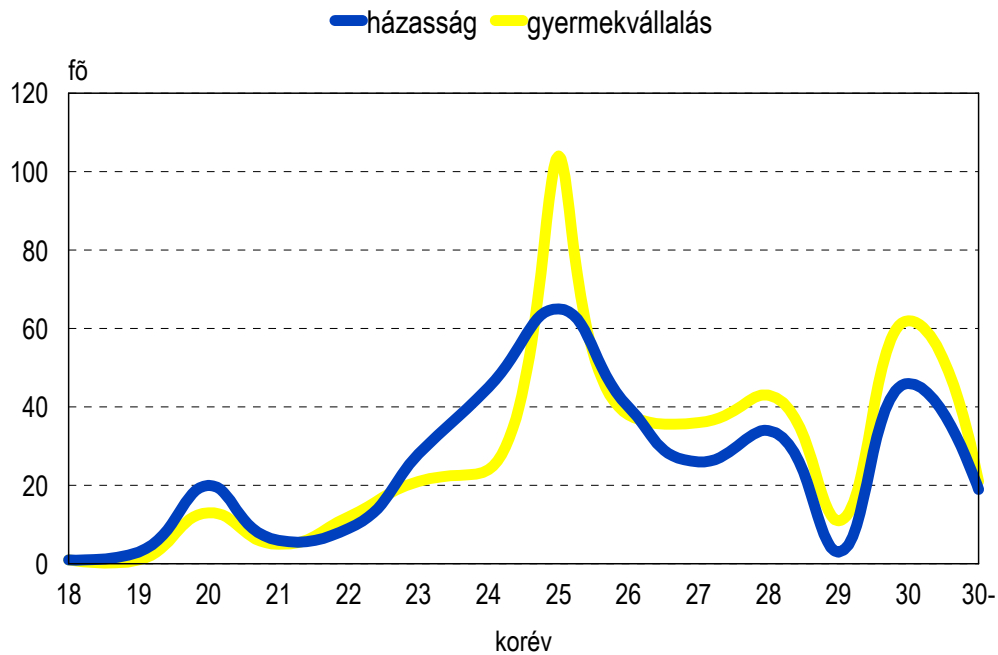
Mikor következnek be az alábbiak az életedben?

(átlagéletkorok)

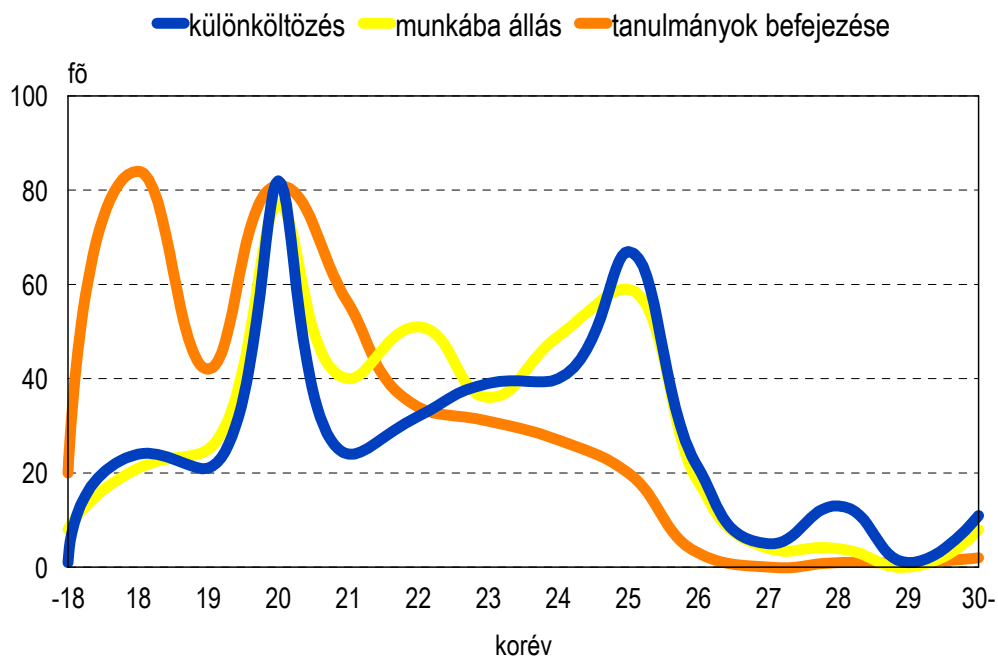

A lányok a fiúknál később szeretnék a szakmáról dönteni, illetve az első szexuális és párkapcsolati tapasztalatot túlesni. Ezzel szemben a fiúk későbbre datálják a gyermekvállalást és a házasságot. Az apa iskolai végzettsége három esemény bekövetkeztét befolyásolja, a magasabb végzettségű apák gyermekei később fejezik be a tanulmányaikat, minek következtében később szerzik meg első szakmai végzettségüket, aminek okán később vállalnak állást. A jövővel kapcsolatos elképzelések egyik legfontosabb mércéje az, hogy a fiatalok mikor akarnak különköltözni a szüleiktől, elkezdni dolgozni, megházasodni és gyermeket vállalni, ezért a válaszolók időgörbéit is bemutatjuk.

A házasság és a gyermekvállalás tervezett időpontja

A különköltözés, a tanulmányok befejezése és munkába állás tervezett időpontja

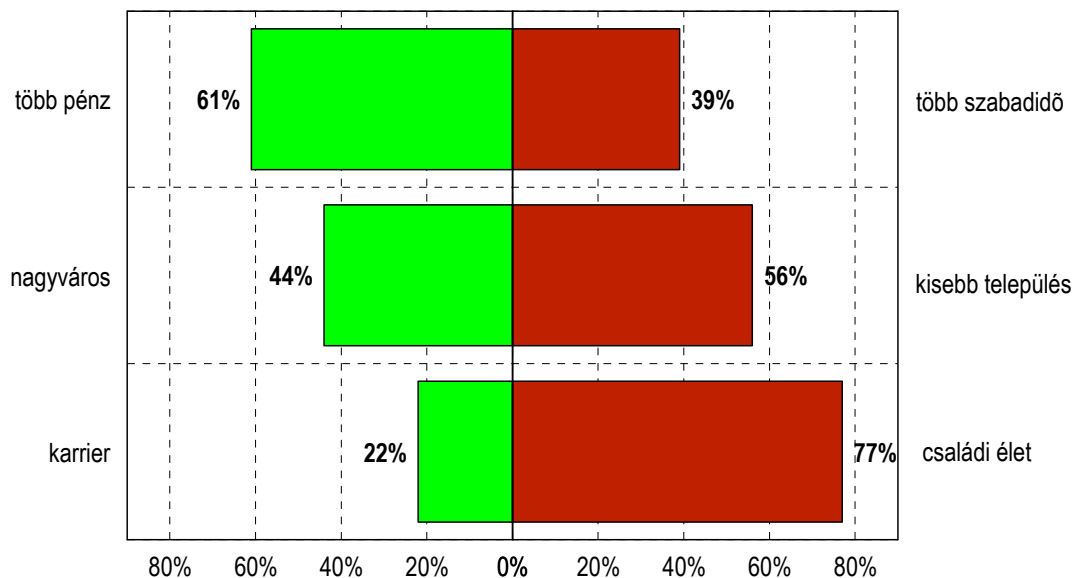

Részben a jövőképről, részben a tanulók értékrendjéről informál az a kérdéssor, melyben három - az életben felmerülő - dichotóm kérdés közül kellett választaniuk. A kérdések a sok pénz vagy sok szabadidő, a

karrier vagy család és a nagyváros lét vagy kis település relációkat jelentették.

A tanulók többsége fontosabbnak tartja a megfelelő anyagi hátteret és a gazdagságot mint a szabadidőt. A diákok 61 százaléka, ha választhatna, inkább a több pénzt és nem a több szabadidőt választaná. Nemek szerinti eltérés a szabadidő tekintetében mutatható ki, a lányok több pénzt szeretnének a szabadidő helyett. A jobb tanulmányi eredménnyel rendelkező és a szakközépiskolában tanuló diákok inkább a szabadidőt preferálják, és ők nagyobb arányban élnének a jövőben egy természetes környezetben lévő kistelepülésen, mint egy nagyvárosban.

Dichotóm választások

A karrier vagy család közötti választás szintén sok embernek - különösen nőnek - okoz problémát. A megkérdezett szekszárdi diákok 77 százaléka ebben a relációban inkább a boldog családi életet választaná. Nemek szerinti összehasonlításban inkább a nők azok, akik a családot választják, de összességében a férfiak is inkább családpártiak. A szülő iskolai végzettsége és a tanulmányi eredmény sem befolyásolja érdemben ezt a kérdést.

Végezetül egy harmadik elképzelt választási helyzet elé is állítottuk a válaszolókat, arra kértük őket nyilatkozzanak, ha választaniuk kellene hogy egy modern nagyvárosban vagy a természetes környezetben lévő kis településen éljenek, hogyan döntenének. A diagramból kiolvasható, hogy a tanulók megosztottak, 56 százalék inkább a nyugodtabb, tisztább kisebb települést választaná, míg a tanulók 44 százaléka a modern nagyváros mellett döntene annak minden előnyével és hátrányával együtt.

A kistelepülés-pártiak több alcsoportban meghaladják az 50 százalékot. Egyedül a Szekszárdon helyben lakó tanulók körében 61 százalék a nagyvárost preferálók aránya, míg a környező községekről bejáró tanulóknak

csak 39 százalékát vonzza a városi lét. A diplomás szülők gyermekei is többségében a kistelepülést választanák csakúgy, mint a gimnazisták.

Sem a hazai karrier, sem pedig a külföldi munkavállalás szempontjából nem mindegy, hogy a diákok ismernek-e idegen nyelveket. Annak ellenére, hogy minden diák legalább egy, de többségük két élő nyelvet tanul, nagyon alacsony a nyelvvizsgával rendelkező fiatalok aránya. A megkérdezettek közül mindössze 17 százalék rendelkezik valamilyen nyelvvizsgával (többségük német nyelvből tett sikeres középfokú vizsgát).

A családi háttér képzettségi szintjének emelkedése jótékony hatással van az idegen nyelvi kompetenciára is, a szakmunkás szülők gyermekeinek 11, az érettségizett szülők gyermekeinek 14, a diplomásokénak pedig 46 százaléka tett már valamilyen szintű sikeres nyelvvizsgát.

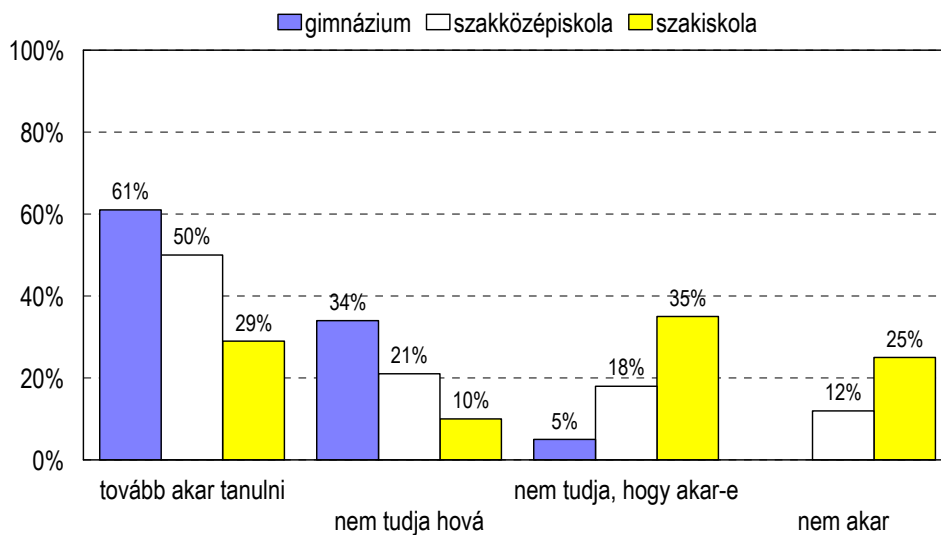
A középiskola választással nem dőlt el végérvényesen a szakmaválasztás, számos lehetőség van a továbbtanulásra. A gimnáziumban érettségizők tanulhatnak valamilyen szakmát, vagy továbbtanulhatnak felsőfokú oktatási intézménybe, csakúgy, mint a szakközépiskolában érettségizők. Ez utóbbi csoport ezeken kívül az érettségire épülő szakképzésbe is bekapcsolódhat, technikus bizonyítványt szerezhethet. De még a szakmunkás tanulók sem biztos, hogy a bizonyítvány megszerzése után rögtön belépnek a munkaerőpiacra, mert egyre többen vélik úgy, hogy ha a szakmunkások szakközépiskolájában érettségit tesznek, akkor jobb pozícióból indulnak majd munkát keresni.

A vizsgált tanulók döntő többsége élni is kíván valamilyen továbbtanulási lehetőséggel, 49 százalékuk biztos abban, hogy tovább szeretne tanulni, s nagyjából azt is tudja mi lesz a következő állomás, további 21 százalékuk pedig úgy nyilatkozott, hogy szeretnének továbbtanulni jelenlegi iskolájuk befejezése után, ám még nem döntötték el, hogy hol, milyen irányban. A továbbtanulás kérdésében teljesen bizonytalanok aránya 17 százalék, s mindössze a megkérdezett diákok 13 százaléka véli úgy, hogy befejezi mostani iskoláját és rögtön kilép a munkaerőpiacra.

Éles eltérést okoz e kérdésben az iskolatípus. Míg a gimnazisták számára gyakorlatilag kötelező továbbtanulni (95 százalék), a szakközépiskolásoknak 18 százaléka, a szakiskolásoknak pedig 35 százaléka bizonytalan, és a szakiskolások valamivel több, mint kétharmada azt gondolja, hogy a bizonyítvány megszerzése az intézményes tanulás utolsó állomása számára.

A gimnazisták és a szakközépiskolások 98-87 százaléka, a szakmunkás tanulóknak 53 százaléka tervezi úgy, hogy valamikor meg kívánja szerezni az érettségi bizonyítványt. Mivel nem teljesen merevek az egyes iskolatípusok, a szakközépiskolások közel fele úgy gondolja, nem ártana egy szakmunkás bizonyítvány sem, de döntő többségük vagy technikus, vagy felsőfokú esetleg mindkét papír megszerzést vette tervbe. Érdekes, hogy a szakiskolások negyede érettségi utáni technikus képzésbe kapcsolódna be, illetve 18 százalékuk egyenesen a diplomát tűzte ki célul. Hogy ezek a tervek mennyire reálisak, az más kérdés, de a pályaelképzelések között mindenképpen számolni kell azzal a ténnyel, hogy a diákok túlnyomó része felismerte azt, hogy a kitörés és a biztos egzisztencia egyik kulcsa a minél magasabb kvalifikáció megszerzése.

Továbbtanulási szándék az egyes almintákban

Mindent összevetve megállapítható, hogy a tanulók átlagosan kétféle szintű bizonyítvány megszerzését vették tervbe, s ebben nincs igazán különbség az egyes alcsoportokban.

A tanuló tervei között szereplő iskolai végzettség iskolatípusonként

	általános iskola	gimnázium	szakközépiskola	szakiskola	érettségire épülő szakképzés
szakmunkás bizonyítvány megszerzése	48	14	48	93	49
érettségi bizonyítvány megszerzése	89	98	87	53	78
technikusi bizonyítvány megszerzése	27	18	33	25	78
diploma megszerzése	67	87	41	18	37

igen válaszok százalékos aránya